

ТРИ АНТИЧНИ
РОМАНА

ТРИ АНТИЧНИ РОМАНА

Превод: Анна Шелудко, Атина Василиаду-Кънева, Богдан Богданов

chitanka.info

БОГДАН БОГДАНОВ

АНТИЧНИЯТ ЛЮБОВНО-АВАНТЮРЕН РОМАН

Към категорията „античен роман“ се отнасят различни по характер сюжетни прозаични произведения, творени и разпространявани в гръко-римския свят след II век пр.н.е. Това, което ги обединява, е техният нетипичен за античното време начин на ползуване, това, че са били четива, че са задоволявали любопитството на по-широка читателска маса. В това отношение те противостоят на останалите жанрове на античната словесност, които са с публичен характер, с предназначение да се произнасят и преживяват от човешки колектив. В по-късното време тези жанрове преминават с античните си имена. Докато наричаните по различен начин в античността романи получават името си в съвременността.

Най-добре изразеният вид на античния роман е любовно-авантюрният. Към него трябва да се отнесат трите настоящи превода и публикуваната в библиотека „Хермес“ обемиста „Етиопска повест“ на Хелиодор. Към втория, също добре открояващ се вид, наричан римски сатиричен или битово-авантюрен роман, се числят „Метаморфози“ на Апулей и „Сатирикон“ на Петроний, вече представени в нашата библиотека. По всяка вероятност вторият вид възниква като пародия на първия. Към третия вид античен роман, чийто белег е биографията, могат да се отнесат „Киропедия“ на историка Ксенофонт, философската повест на Филострат „Животът на Аполоний от Тиана“, анонимният „Роман за Александър“, познат на българския читател (НК, 1975), фрагментите от т.нар. „Роман за Езоп“, както и опазените раннохристиянски жития. В произхода си този вид е свързан с елинистическата историография и биографичното изследване в традицията на Аристотеловата школа. Освен за тези видове се говори още за „фантастично-утопичен“ (Евхемер, Хекатей, Ямбул), за „географски“ и за „исторически“ роман. На въпроса за видовете на

античния роман не може да се отговори точно, след като голямата маса от тази повествователна литература не е оцеляла. На свой ред не може да бъде ясно жанровото лице на античния роман, общите признаци, свързвали отделните видове. Най-сигурната връзка е посоченото по-горе тяхно ползуване като четива.

По-сигурно очертан изглежда характерът на любовно-авантюрният вид, може би най-развития измежду типове на античния роман. От него са запазени следните цели произведения: „Херей и Калироя“ на Харитон от Афродизия, „Ефеска повест, или Аброком и Антия“ на Ксенофонт от Ефес, „Левкипа и Клитопонт“ на Ахил Таций, „Дафнис и Хлоя“ на Лонг от Лесбос, „Етиопска повест“ на Хелиодор от Емеса и анонимната „История на Аполоний, царя на Тир“. Добавят се достигналата в преразказ на Фотий и в няколко фрагмента „Вавилонска повест, или Родан и Синонида“ на сириец Ямблих, няколкото откъса на „Роман за Нин“ и направените по кратки папирусни фрагменти предположения за романи за царица Хиона, за Калигона и Ерасин, за Херпилида и за Метиох и Партенопа.

Любовно-авантюрните романи са на гръцки език, което се обяснява с факта, че са писани и разпространявани в източната гръкоезична част на античния свят. Затова в науката те често се наричат гръцки любовни романи. Изключение прави поместената в настоящия превод „История на Аполоний“, която е латински превод от V–VI век от гръцки оригинал, създаден вероятно във II век от н.е. Що се отнася до заглавията, назоваването с имената на двамата герои, изглежда, е от византийското време, което обича тези произведения и създава по техен образец свой любовен роман. От античността произхождат титулите „Ефеска повест“, „Етиопска повест“ или, както е за романа на Харитон, само „Калироя“. Тази подробност издава, че античното време трудно схваща влюбените момче и момиче като равностойни герои. Една друга подробност е също показателна за жанровата физиономия на гръцките любовни повести — те са по същество анонимни творби. За нито един от посочените по-горе автори не се знае нищо определено. Сведенията, че Ахил Таций и Хелиодор са били епископи, са измислица, която легализира четенето на любовните повести във Византия. Това, че авторът на „Аброком и Антия“ познава топографията на Ефес, за разлика от Лонг, който не познава добре Лесбос, не казва нищо повече за Ксенофонт. Любовните

романи са като съвременната масова литература — в тях много по-голяма роля играе клишетото, отколкото личното авторово присъствие.

Никое от тези произведения не е пряко датирано. Най-ранен измежду цитираните по-горе, изглежда, е „Романът за Нин“ (I век пр.н.е.), след него се нарежда „Херей и Калироя“ (I век от н.е.). Всички останали романи виждат бял свят някъде във II и III век.

Към това време се отнасят повечето намерени в нашия век откъси върху папирус, които съдържат романни текстове. Вероятно само „Етиопска повест“ на Хелиодор е създадена по-късно. Тъй че достатъчно сигурно ни се струва заключението, че романното четиво започва да се разпространява в епохата на късния елинизъм (II–I век пр.н.е.). Върхът на това разпространение е във II и III век от н.е. При данните, но именно от II век четенето става утвърдена практика в гръко-римския свят, няма как да не подозираме, че тя се е поддържала от разпространяването на четива от типа на гръцкия любовен роман.

За каква среда са били предназначени тези четива и каква функция са изпълнявали? Честото споменаване на Египет в романите дава право да се мисли, че рожденото им място е Александрия. Според един учен те по-скоро се разпространяват в големите градове на Мала Азия. Но както и да е, тяхната среда е големият елинистически град, а тяхната публика — средната градска прослойка, образована и осигурена, за да има време за четене, и все пак недотам образована при нейния вкус към сантиментални заплетени фабули. Социологичната причина за появата на гръцката любовна повест, изглежда, е нуждата, която изпитва тази среда от литература за лично ползване. Това е нуждата, изпитвана от субективно свободен индивид, недобре интегриран в органична общност, която да му предлага твърди ценности. Реално и ценностно подвижен, той е изпълнен с безпокойства пред лицето на един променлив и широк свят. Любовно-авантюрната повест очевидно облекчава неговата несигурност, помага му чрез „празника“ на своята утопична фабула да се измъкне от „ниското“ всекидневно обкръжение и да се почувствува издигнат и повсеобщ. Тя е като нов епос, с който може да се общува частно и лично, поради формата на книгата преносим и постижим за всеки.

Това предназначение на любовния роман е добре изразено в неговата типова фабула. Тя е носител на основния смисъл и се открива във всички произведения от този вид. Героите на романа са точно

определени — момче и момиче с висок произход и невиджана хубост. Обикновено те не вярват в силата на любовта и засягат с това Ерос или Афродита, които им отмъщават, като ги карат да изпитат любовта. Героите се влюбват един в друг от пръв поглед. Това е началното събитие в повестта. От любовта непосредствено следва бракът, който или е осуетен, за да се осъществи в края на повествованието, или е сключен, но героите биват разделени и подложени на дълги и сложни изпитания. Разлъчени, те скитат по широкия свят, преживяват корабокрушения, отвличания от разбойници, попадат в затвор и в робство, бранят се от любовни попълзновения, преживяват мнима смърт. Спасява ги щастливото стечение на обстоятелствата и собствената добродетелност, която трогва хора и божества-покровители. След дълъг ред от премеждия, в който бива изпитана тяхната вяръност, те се събират и заживяват в покоя на брачното щастие. Това е крайното положително събитие в повестта.

Тази типова фабула претърпява едни или други промени в конкретните произведения. Най-точно я следват Ксенофонт от Ефес, Ахил Таций и Хелиодор. В техните романи авантюрното скитане на героите не е определено нито исторически, нито географски. Абстрактно и формално, то служи на схемата на фабулата, в която чрез това скитане се изпитва любовно-брачната вяръност на героите. В тези три произведения двата елемента на фабулата — любовната история и авантюрното скитане — са плътно свързани за изграждането на типовия смисъл. Докато у Харитон разказът за авантюрите по света има и самостоятелна функция на исторически разказ. Изглежда, историзмът е бил още по-силен в „Роман за Нин“, в който любовната история се е добавяла към основното историческо повествование. В един друг случай, в повестта на Антоний Диоген — „Невероятните приключения отвъд Туле“, известна ни по преразказ на Фотий, любовната история е толкова слаба, а фантастиката на скитането толкова силна, че дори се колебаем да отнесем тази повест към любовно-авантюрния вид. Изглежда, с излизането на авантюрата на преден план характерът на вида се е променял. Подобно нарушение е налице и в приказната „История на Аполоний“, докато в „Дафнис и Хлоя“ на Лонг, обратно — авантюрите не са скитане по света и са подчинени на психологизираната любовна история.

По всяка вероятност любовно-авантюрният роман възниква от особената намеса на любовна фабула в деградирало до занимателен разказ за скитане по света историко-географско съчинение. Възниква, когато поради външните социологически причини, които скицирахме по-горе, двата елемента на любовната история и на авантюрното скитане се свързват в единна структура за решаване на определена смислова задача, когато престават да се възприемат отделно. Разбира се, в конкретните реализации те могат да се откъснат, едната страна да придобие преднина. Така се явяват възможности и за нови видове на античния роман. Но що се отнася до любовно-авантюрният вид, неговият смисъл е зададен в отношението на двата елемента на фабулата — любовната история и разказа за авантюрното скитане по света.

И все пак е редно да се питаме какъв смисъл внасят в общата постановка тези два елемента. Любовно-брачната история очевидно изразява в художествената форма на повестта битието на частния човек. Разбира се, тя го улавя само по принцип, и то във висок примерен план. Белег за това е, че влюбването на героите става с божия намеса и че те остават в хода на повествованието непроменени, идентични на себе си. А това ще рече, че историята на повестта не е ход на ставане и промяна, а само отлагано утвърждаване на ценността на брачното благополучие, което на свой ред е обикновен означител на ценността на частното човешко съществуване, представено съвсем абстрактно в любовното преживяване и нуждата от свързване с един идеален друг човек.

В любовно-брачната история на повестта е налице всъщност следният минимален проблем — да се моделира отношението на човека към друг човек. Схващането на човешкия свят като поле за интересубективни отношения е характерно за всяко отворено общество, също и за елинистическото, в което се поражда античният роман. Именно тази особеност на времето, а не цялата сложност на частното човешко битие улавя в своята фабула гръцката повест. Любовта и свързването на героите в брак е един вид минимално общностно реализиране. Ако в любовната повест може да се говори за преобразуване, то е твърде слабо — от отделността на невлюбените, от неидентичността на първоначалната частност в по-добрата идентичност на брачната двойка. Така че в любовно-брачната история

гръцката повест моделира свързаността на човека с един естествен друг човек. Поради намесата на божества естествената свързаност на мъжа и жената се представя за нещо вечно и затова противоположно на актуалното настояще на човешката реалност. Тази стабилна и неподвижна връзка означава в благополучието си преди всичко покой. Именно той е подложен на изпитание, като бива отлаган в скитането на героите по широкия свят.

Като подчертава ценността на покоя и служи за утвърждаване на високото примерно благополучие на свързаността с естествения идеален друг в брака, авантюрната история на скитането в романа има и своя самостоятелна задача — да моделира отношението на човека към широко отворения свят. Абстрактното разбиране за пространство, липсата на възприемане за конкретна вещност, това, че светът в повестта е прост набор от еднакво постижими топове — са все начини за изразяване на широкия отворен свят, действителен проблем за елинистическо-римската култура. Широкият свят, противостоящ на леко придвижвания герой — чрез тази структура се изразява реалното отношение между слабо свързания с общност дезинтегриран човек и заплашително отворения свят на времето, породило любовно-авантюрната повест.

И така гръцката повест има диалектична цел — тя моделира отношението на човека към един широко отворен свят, отношението на един подвижен и реално устремен към света човек. Но с целостта на света човекът на любовно-авантюрния роман се свързва идеално и митологично — било чрез традиционната за гръко-римската литература намеса на отвъдни сили, било с религиозно посвещаване на божества. От друга страна, романът моделира отношението на човека към естествения друг човек. И в този план свързването се осъществява и осветява митологично. Но ако се замислим за връзката на тези две отношения — към широко отворения свят и към естествения друг човек, ще забележим, че в повестта тя се конструира и контрапунктово. Отношението към широко отворения свят се възприема за лоша подвижност, която се преодолява в добрата неподвижност на отношението с естествения друг човек, в брачното благополучие. Изход от динамиката на отношението с широко отворения свят, то е по-ограничена реалност, в която човекът се отървава от безбрежността на откритата вселена. Това решение има

известно универсално психологическо основание — другият наистина се възприема за спрян свят, за многообразен космос, сведен до лесно едно.

Като представя отношението към широко отворения свят като механична преместимост сред реални, но неконкретно представени топоси, а отношението към естествения друг човек символизира в любовната привързаност на прекрасните момче и момиче с висок произход, гръцката повест противопоставя ценностно тези две страни — отношението към света, преместимостта е нещо отрицателно, брачната връзка — нещо абсолютно положително. Положителното обаче се получава в хода на повествованието само привидно. Иначе то е дадено като ценност поначало. Противопоставени външно, двете отношения не интерферират. Човекът не се поражда от реалната човешка среда. За да остане човек, той я отрича. А в другия човек той е просто даден като факт. Това означава, че и интерсубективният план на човешките отношения, от който се интересува любовно-авантюрният роман, не може да бъде предмет на сюжетна история. Протичането на повестта е един вид забавяне на предварително известното. Нейният сюжет изобщо не се нуждае от композиция, която да допринесе за смисъла на произведението. Композицията или отсъства, заменена от механично хронологично следване на събития, или представлява виртуозно заплитане, разместване и отлагане („Етиопика“ на Хелиодор), което няма отношение към носения от сюжета смисъл. Сюжетът на любовно-авантюрният роман е статично твърдение, а не динамика на решаване. Това е вътрешно отречен сюжет.

Предрешеният в сюжета смисъл ограничава личнотворческата активност. Любовно-авантюрните повести, както изобщо античните романи, са, така да се каже, произведения без автор. Затова в една или в друга форма те ни се явяват анонимни. Но ограничени в сюжетната си концепция, те предоставят на своите автори други свободи. Самата романна форма, свободната прозаическа среда допуска всякакви формални композиционни усложнения, още повече, че чрез тях се компенсират бедният устойчив смисъл на сюжета на повестта. Свободата на романната форма дава възможност за изразяване на своя, по-открита идея, която не хармонира непременно с идеята, заложена в сюжета. Романните автори могат да се обаждат в хода на

повествованието, да правят заключения по един или друг въпрос в етичен, психологически или научно-енциклопедичен план.

На това съответствува стилистичната динамика в любовно-авантюрната повед. Поради устойчивия си сюжет тя би трябвало да е стилистично устойчива. Но и в нереторично оформените образци — в романите на Харитон и Ксенофонт от Ефес, се наблюдава тенденция към двустилие — система от обикновен разказан и по-висок поетичен стил, застъпван в описанията, монологите, молитвите и пророчествата. В реторически оформените романи — на Лонг, Ахил Тацій и Хелиодор, тази система се запазва, само че високият стил става реторично по-наситен. И в двата случая в пасажите с висок стил се откриват метрически откъси. Това прави вероятно допускането, че гръцката повед има връзка със същата фолклорна основа, върху която се развива т.нар. менипова сатира и за която в един широк ареал е характерно смесването на проза с поезия.

В настоящия превод са свързани три различни проявления на любовно-авантюрния роман. „Аброком и Антия“ и „Историята на Аполоний“, които се превеждат за пръв път на български, са две форми на масова романна литература, докато вече известният в няколко издания на българския читател „Дафнис и Хлоя“ (НК, 1975) е опит за висока литература, предназначена за ценители, за хора с литературно образование. Това е удобен случай, за да видим как се проявява на практика една и съща жанрова схема като масово и като върхово четиво.

За авторите на трите произведения не знаем нищо. Лонг е дори спорно име, макар че най-вече на неговата повед подхожда да има автор. „Историята на Аполоний“ е направо анонимна творба. Авторът на гръцкия оригинал, преведен незнайно от кого на латински, е живял навярно във втората половина на II век заедно с авторите на „Аброком и Антия“ и на „Дафнис и Хлоя“, в тази първа широко четяща епоха в античността. Сигурно и романът на Ксенофонт от Ефес не е достигнал до нас в първоначалния си вид. Специалистите твърдят, че десетте книги на евентуалния оригинал са сведени в нашия екземпляр до пет. Така се оправдават редица пасажки, които приличат на резюмета. Ако това е вярно, имаме доказателство за популярността на този роман, и

без това белязан от вкуса на масова публика, търсеца причудливости и повърхностна романтика. Популярността на „История на Аполоний“ е засвидетелствувана от многото ръкописи, в които се е опазило произведението. Интересно е, че тази популярност продължава и в европейския Ренесанс; между другите съвременни превъплъщения не бива да подминем най-прочутото — на Шекспировия „Перикъл“. От друг тип е масовият вкус, поддържал популярността на „Историята на Аполоний“. Той е не така „буржоазен“ и градски. Като свързва езически и християнски мотиви, повестта издига любовната фабула за героите — частни люде, до нравствена история за изпитанията на едно царско семейство. Този роман-приказка е вече с единия крак извън формата на романа. Нещо като народна книга, той е предназначен не за субективно настроен читател — частно същество, а за колектив, който търси свързващи го общоважими ценности.

„Аброком и Антия“ и „Историята на Аполоний“ показват две различни форми на масова литература. Романът на Ксенофонт от Ефес, литературен примитив, както го нарича един изследовател, задоволява вкуса на градска среда с несложни мирогледни нужди. Затова той върви по пътя на обикновеното вариране на схемата на любовно-авантюрният вид. Творчеството в случая се изразява в натрупване, дублиране, повтаряне на едни и същи мотиви в набързо стъкмени схематично дадени обстоятелства. Ако идеалът се носи от влюбената двойка Аброком и Антия, текстът се гради с обикновено добавяне на други двойки (Левкон и Рода, Егиал и Телксиноя), разбира се, бездетни — децата биха приближили към реалността. Идеализирането без мярка и в чисто фабулен план произвежда гротески като любовната привързаност на Егиал, който живее с мумията на Телксиноя.

До друг тип организация води масовият вкус в „Историята на Аполоний“. И тук творчеството се разбира като правене преди всичко на фабула. Но тя престава да бъде формална вариация. Защото не е за абстрактен частен герой, който само обича един друг частен герой, а за стойността на семейството на добродетелен цар. Абстрактният висок герой на любовния роман придобива в тази повест значение на символ за колектив. През очертанятия на приказката и с нейната помощ фабулата на този късен роман поема функциите на мит. Не е случайно, че фабулата се открива с инцестната история на Антиох, този най-митичен измежду митичните мотиви, в който така плътно

интерферира лични и обществено-психологически проблеми. „Историята на Аполоний“ зазвучава като мит, защото не просто твърди колко прекрасно е да се свържеш с естествения друг човек и тъй да се спасиш от своята лоша подвижност в широко отворения свят, а преобразува лошия владетел Антиох в добрия Аполоний. Именно поради символизираната в съдбата на царя грижа за съдбата на някакъв човешки колектив тази история, както казахме, е с единия си крак вече извън очертаванията на античния роман.

По съвсем друг път върви разработката на „Дафнис и Хлоя“. Тази повест е художествена литература в тесния смисъл на думата. Макар и в този случай да е обърнато доста внимание на фабулата, тя е по-несамоцелна. Авторът е насочил своето творчество най-напред към човешките фигури. Той мотивира психологически действието, оттук така характерните за „Дафнис и Хлоя“ вътрешни монолози. Но най-същественото — Лонг поставя своето действие в определена среда, заемайки я от буколическата поезия. Колкото и идеално да е представена обаче, природата в тази повест е конкретна среда за действие, предметност, която има стойност и сама по себе си. Така е изоставена абстрактната среда на широко отворения свят в авантюрно-любовния роман и е направено нещо, което надхвърля възможностите на античната художествена проза — очертано е цялостно по-реално пространство. Разбира се, Лонг остава античен автор. Вниманието му е насочено не толкова към психологията на героите и художествената среда, а към стилистичната обработка на текста. Реторично образован, той спазва в книгата си т.нар. „сладостен стил“. Заедно с „Левкипа и Клитофонт“ на Ахил Таций „Дафнис и Хлоя“ представя т.нар. софистичен роман. Реторичната форма на тези романи е белег за литература. Такава е античната мярка за художественост.

Трите романни произведения, които представяме, три проявления на античния любовно-авантюрен роман, убеждават, че жанрът е все пак абстрактно положение, което само ориентира в многообразието. Реално съществуват отделните произведения. Разбира се, добре е да имаме предвид жанровия хоризонт, когато ги тълкуваме. Но тъкмо защото те могат и трябва да бъдат пренасяни във времето, имаме право да ги разбираме и свободно, извън техните исторически мерки. Дори сме задължени да ги мерим така, ако желаем да продължат да живеят.

Богдан Богданов

**КСЕНОФОНТ ЕФЕСКИ
АБРОКОМ И АНТИЯ**

КНИГА ПЪРВА

1. Имало някога в Ефес^[1] един мъж, който бил сред най-влиятелните в града, на име Ликомед. На този Ликомед от жена му Темистò, която била също от Ефес, му се родил син с приказна хубост, наречен Аброком. Такава красота по-рано не се била раждала нито в Йония, нито по други земи. Аброком ставал от ден на ден все по-хубав, а заедно с тялото разцъфтявали и добродетелите на душата му, защото се стремял към всестранно образование и изучавал разнообразни предмети, а ловът, ездата и боят в тежки доспехи^[2] били за него обичайни занимания. Всички в Ефес, а също и в другите градове на Азия го ценели твърде много, хранели големи надежди, че ще стане забележителен гражданин. Нещо повече — почитали го като бог. А някои, като го видели, дори падали ничком и се молели.

Момчето било много самоуверено и се гордеело и с духовните си предимства, но много повече — с телесната си красота. Каквото хубаво се кажело за всички останали, пренебрегвал го и го смятал за маловажно. Никаква гледка, никакъв звук не му изглеждали достойни за него. А ако чуел, че някое момче или момиче били хубави, се подигравал на хората, казали това, понеже не знаели, че единствено хубав е самият той. И не признавал Ерос^[3] за бог, а съвсем го пренебрегвал и не го считал за нищо, твърдейки, че никой никога не би се влюбил, нито би се подчинил на този бог, ако сам не желае това. Ако ли пък видел някъде светилище или статуя на Ерос, надсмивал им се и обявявал себе си за по-красив и от най-личния Ерос. Така и било: където съзирали Аброком, нито божия статуя изглеждала достатъчно съвършена, нито картина будела възхита.

2. Но Ерос се гневи на такива неща — честолюбив и неумолим е богът към горделивците. Започнал да търси как да се справи с момчето, понеже то дори и на него се видяло трудно уловимо. Та като

се въоръжил с лъка и стрелите и взел всички възможни любовни билета, се отправил в настъпление срещу Аброком.

По това време в чест на Артемида^[4] се провеждало празнично шествие до светилището, което е на седем стадия^[5] от града. Трябвало всички тамошни девойки, гиздаво пременени, да минат в тържествено шествие, а също така и момчетата, връстници на Аброком. Той пък бил около шестнадесетгодишен и понеже вече се числял към ефебите^[6], бил в първите редици на шествието.

За зрелището се било струпало огромно множество — и местни хора, и чуждоземци. Защото имало обичай на този празник да се намират годеници за девойките и невести за момците. Преминавали редиците на процесията: първо жертвените животни, факлоносците, канефорките^[7], кадящите с благовония, след тях — конете, кучетата и ловните оръжия, някои от които военни, а други — мирновременни^[8]... Всяка от тях била пременена като за пред любим. Начело на девичия строй била Антия, дъщеря на Мегамед и Евипа от Ефес. Красотата на Антия била за чудо и приказ. Тя далеч превъзхождала останалите девизи. Била на четиринадесет години, снагата ѝ цъфтяла от хубост, пък и гиздавата ѝ премяна притуряла към нейната красота. Косата ѝ била руса, малък кичур от нея — сплетен, а повечето свободно се ветреела при всеки полъх; очите — живи, искрящи като на младо момиче, но строги като на целомъдрена жена. Била облечена в препасан пурпурен хитон^[9], падащ до коленете, пуснат по ръцете, загърната в еленова кожа, праметнала лък през рамо, носела копия и стрели и била следвана от кучета^[10]. Неведнъж ефесци, щом я видели в свещения участък^[11], падали на колене и ѝ се кланяли като на Артемида. И този ден също — щом я съзряла, тълпата надала вик. Възгласите на зрителите били какви ли не: едни в изумлението си твърдели, че това е самата Артемида, а други — че е образът ѝ, изваян от самата богиня. Всички падали ничком и се кланяли, облажавали родителите ѝ. На устата на всички зрителите било само едно: хубавицата Антия. Като преминало шествието на момчетата, никой за нищо друго не говорел освен за Антия.

Но когато Аброком пристъпил заедно с ефебите, от този миг нататък, колкото и прекрасна да била гледката на девойките, всички забравили за тях, след като видели него. Обърнали погледи към

момчето, заахкали, смаяни от вида му, и казвали: „Като божие подобие е хубав Аброком, никой не може да се сравни с него.“ Към това някои още прибавяли: „Каква ли брачна двойка биха били Аброком и Антия!“

Така Ерос пуснал в ход своите хитрини. Скоро и двамата научили за общата слава, която ги съпровождала. И Антия силно пожелала да види Аброком, а и непозналият все още любовта Аброком искал да види Антия.

3. Когато тържествената процесия приключила, множеството дошло в светилището да извърши жертвоприношенията; строят на шествието се развалил и тръгнали наедно мъже и жени, юноши и девойки. Тогава погледите им се кръстосали и Антия била пленена от Аброком, Аброком пък бил победен от Ерос; той все продължително се взирал в момичето и макар че искал, не можел да си откъсне очите от нея. Защото богът се бил вселил в него и го държал в своя власт.

Но и Антия се чувствувала зле: с жадни очи поглъщала красотата, която излъчвал Аброком, пренебрегвайки дори моминското благоприличие. Още малко — и щяла дори да заговори така, че да я чуе Аброком, още малко — и би оголила колкото може повече от тялото си, за да го види Аброком. А той се бил отдал на гледката и вече бил пленник на бога.

И тогава, след края на жертвоприношенията, те си тръгвали натъжени, недоволни от бързата си раздяла. И понеже искали да се любуват един на друг, двамата се връщали, нарочно се спирали, намирали си всевъзможни причини да се бавят.

Но когато си отишли по домовете, едва тогава разбрали в каква голяма беда били изпаднали: съзнанието им било запълнено с мисълта за другия, любовта в тях се разпалвала, копнежът им се усилвал от час на час, а след като си легнали, настъпили най-ужасните мъки: любовта и у двамата била непоносима.

4. Аброком си скубел косите, разкъсал си дрехата и възкликнал:

— О, каква беда! Ах, какво ме сполетя! Колко съм нещастен! Аз, мъжественият досега Аброком, аз, който презирах Ерос, аз, който се

подигравах на този бог, съм победен и пленен и съм принуден да робувам на едно момиче! И вече ми се струва, че има по-красив човек от мен, и признавам Ерос за бог. Нещастният аз, останах съвсем без мъжество! Нима не ще издържа? Нима не ще остана твърд? Нима не ще бъда вече по-хубав от Ерос? Аз трябва да победя сега това презряно божество! Хубава е девойката. Е, та какво? Аброкоме, за твоите очи е красива Антия, но ако пожелаеш, за тебе няма да е. Ето, нека това бъде решението ми, за да не ме надвие никога Ерос!

Така си говорел, а богът все по-силно го притискаше: усилвал влечението му, макар че Аброком се борел с него, измъчвал го, колкото и да се държал той. Не можел повече да устоява, хвърлил се на земята и казал: „Еросе, ти ме победи! Славна победа спечели ти, сломи целомъдрения Аброком — той е в нозете ти. Но спаси нещастника, потърсил убежище при теб, господаря на всички. Не отвърщай очи от мен, не ме наказвай повече за моята дързост. Неопитен бях, Еросе, затова пренебрегнах твоята сила. Но сега ми дай Антия. Бъди не само безпощаден към онзи, който ти се съпротивляваше, но и благодетел за победения.“

Това нареждаше, а Ерос бил все още разгневен и замислял голямо отмъщение за надменността на Аброком.

Антия също била зле. Не можела повече да издържа, утешавала се, като се опитвала да се скрие от околните: „Ах, какво ме сполетя, колко съм нещастна! Девойка съм, но любовта ми надхвърля моята възраст и се терзая от странна и неподобаваща за момиче болка. Луда съм по Аброком. Красив е, но високомерен. Но какъв ще е пределът на страстта и крайт на злощастията? Надменен е моят възлюблен, а аз съм заобиколена от пазачи. Кого да взема за помагач? С кого да споделя мъката си? Къде да съзря Аброком?“

5. Така се жалвали те през цялата нощ. Пред очите си имали любимото същество, пресъздавайки в душите си образа му. Когато настъпил денят, Аброком се заел с всекидневните си упражнения, а девойката отишла за обичайните религиозни обреди на богинята. От изминалата нощ телата им били изтощени, взорът — унил, лицето — посърнало. Това продължавало дълго време и повече нищо не съществувало за тях.

Така те прекарвали по цял ден в светилището на богинята, без да откъсват поглед един от друг, но не се осмелявали да си признаят истината, и всичкото, което правели, било само това: Аброком да въздъхне, да заплаче, да се помоли жално, а девойката да го слуша. Антия я терзаели същите страсти, но мъката я обхванала много повече. Ако зърнела някога други девойки или жени да го гледат (а всички се заглеждали по Аброком), нейното страдание ставало очевидно: тя много се страхувала да не я засенчи някоя друга. Молбите им към богинята, макар и тайно отправяни, били едни и същи.

С течение на времето момичето не можело повече да издържа; закрепяло тялото му, залиняла душата му. Ликомед и Темисто ги обзело отчаяние, понеже не знаели какво става с Аброком, а се страхували от това, което виждали. В подобен страх за Антия изпаднали Мегамед и Евипа, като гледали как хубостта ѝ вехне, а причината за скръбта ѝ си оставала неясна. Накрая довели при Антия гадатели и жреци, които да намерят изход от опасността. Те дошли, извършили жертвоприношения и различни възлияния, изrekli няколко неразбираеми думи, като казвали, че умилюствяват някакви демони, и притурили, че нещастieto идело от подземните божества.

И Ликомед поръчал да принесат много жертви и оброци за Аброком. Но за никого от тях не се намирал никакъв изход от нещастieto, а любовта им се разпалвала още повече.

Легнали и двамата болни и били толкова зле, че за околните те едва ли не били на крачка от смъртта, но все не смеели да признаят причините за страданието си. Най-накрая бащите им изпратили хора да се допитат до бога^[12] за причината на болестта им и за избавлението от нея.

6. Светилището на Аполон в Колофон^[13] не е далеч от Ефес — осемдесет стадия по море. След като пристигнали там, пратениците и на двете семейства помолили бога да им предскаже истината — оказало се, че са дошли заради едно и също нещо. Богът отговорил с общо предсказание в мерена реч^[14] и за двамата. Стиховете били следните:

Питате как болестта е започнала? Как ли ще свърши?

Двамата болест една ги гори — избавлението в туй е.

*Виждам ужасни беди и прежеждия също безбройни:
двамата те по морето ще бягат — пирати ги гонят;*

*морските хора окови на тях ще надянат челични,
гробът студен, жалък огън за тях ще са брачни покои.*

Най пък подир да дадеш на Изидата^[15] — спасителка славна,

дарове знатни, ей там, край брега на реката Нил свята.

После съдба преблажсена ще дойде — на мъките смяна.

7. Когато тези предсказания били отнесени в Ефес, бащите им се оказали в безизходица и недоумявали каква е злината, защото не можели да разтълкуват думите на бога: нито за болестта, нито за бягството, нито за оковите, нито за гроба, нито за реката^[16], нито пък каква е помощта на бога. Но след като дълго се съветвали, решили да предотвратят, доколкото могат, злите прокоби и да съчетаят в брак децата, понеже това според тях било желанието на бога, изречено чрез пророчеството му. Така те се споразумели и решили след сватбата да ги изпратят известно време да попътуват.

Градът вече бил пълен с пирове и гощавки, всичко било украсено с венци, никой не говорел за друго освен за бъдещата сватба. Всички облажавали Аброком каква жена ще си вземе, а нея — с какво момче ще споделя леглото.

Когато Аброком разбрал за предсказанието и за сватбата, силно се зарадвал, че, ще притежава Антия; нищо в предсказанието не го плашело, дори смятал, че настоящите радости си струват всякаква опасност. Антия също така се радвала, че ще се омъжи за Аброком; за

изгнанието, за нещастията съвсем била забравила — та нали нейният любим щял да ѝ бъде утеха в бъдещите прежеждия.

8. Когато дошло времето за сватбата, отпразнували всенощните бдения и принесли много жертвени животни на богинята. И след като било извършено това, на следната нощ (а на Аброком и Антия им се струвало, че всичко върви много бавно) повели под светлината на факли момата към спалнята, пеейки сватбени песни, с възгласи за щастие, въвели я и я настанили върху ложето. Спалнята им била направена така: златно легло, застлано с пурпурна постеля. Над леглото бил опънат везан вавилонски балдахин, изпъстрен с играещи Ероси: едните прислужвали на Афродита (имало и нейно изображение), други яздели врабчета, трети виели венци, а четвърти носели цветя. Това било изобразено от едната страна. А на другата бил Арес^[17], обаче без оръжията си, а нагласен като за любимата си Афродита, с венец на главата, загърнат с тънко наметало. Предвождал го Ерос със запалена факла. Под този балдахин положили Антия, когато я довели при Аброком. После затворили портите.

9. Но и двамата били обзети от едни и същи чувства: нямали сили вече нито да си проговорят, нито да се погледнат в очите, а лежали отмалели от насладата, свенливи, боязливи, задъхани. Разтреперили се телата им, душите им били обхванати от силно вълнение. Най-сетне Аброком се съвзел и прегърнал Антия. А тя заплакала — душата ѝ изпращала сълзите като знак за страстното ѝ желание. Аброком казал: „О, най-въждедена от мен нощ! Ти настъпваш едва сега, след толкова много безутешни нощи! И ти, девойко, по-мила за мен и от светлината, ти си по-щастлива от всички, за които някога се е говорело. Та ти имаш за мъж своя възлюблен! Дано ти бъде отредено да живееш и умреш с него като благоразумна жена!“

Казал това и я целунал, изпил сълзите ѝ, които му се сторили по-сладки от всякакъв нектар и по-силни от кое да е лекарство против болка. А тя, след като му отвърнала с няколко мили думи, му казала: „Наистина ли, Аброкоме, ти се струвам хубава и ти харесвам, та нали ти си толкова красив? Малодушен страхливецо, колко дълго се колеба

в любовта си? Колко време стоя нехаен? От собствените си страдания разбирам какво си преживял. Но ето, поглъщай моите сълзи и нека хубавата ти коса да пие любовното питие, и да се вплетем в едно, да наръсим и венците с нашите сълзи, че и те заедно с нас да изпитат любовна наслада.“

Казала това и замилвала лицето му, поднесла косите му пред очите си, свалила венците, после сляла в една целувка своите с неговите устни и каквото искали да си кажат, се пренасяло чрез устните от душа в душа. И както му целувала очите, казала:

— О, вие, които често сте ме натъжавали, които първи път забихте жилото на болката в моята душа, някога надменни, а сега ласкави — как хубавичко ми помогнахте, как упътихте моята любов и я въведохте в душата на Аброком. Затуй ви обсипвам с целувки и свързвам с вас очите си — слуги на Аброком. А вие дано вечно гледате еднакво и да не покажете на Аброком друга хубавица, нито на мен да ми се стори някой друг красив. Притежавате души, които самите вие запалихте — затова запазете ги същите.

Казала това, легнали прегърнати и вкусили за първи път насладите на Афродита. Цяла нощ прекарвали в надпревара кой ще се покаже, че обича повече.

10. Когато денят настъпил, станали много по-доволни и много по-радостни, понеже били вкусили взаимно щастието, за което отколе жадували. Животът за тях бил празник, всичко било изпълнено с веселие и вече забравили за предсказанието. Но съдбата не била забравила, нито пък богът, който замислил това, нехаел.

Не се минало много време и бащите им решили според уговорката си да ги отпратят от града. Така щели да видят малко свят и други градове и да предотвратят доколкото е възможно предсказанието на бога, откъсвайки се за известно време от Ефес.

Всичко било готово за пътуването: голям кораб и опитни моряци; натоварили и необходимите припаси — много и различни дрехи, много сребро и злато, а изобилието на храната било неизмеримо. Преди отпътуването били направени жертвоприношения на Артемида и молебен от целия народ. Всички плачели, като че ли щели да се

разделят със собствените си деца. Пътешествието им било подготвено за Египет.

Когато дошъл денят на заминаването, много слуги и слугини^[18]... а когато корабът щял да отплава, всички ефесци дошли да ги изпроводят и много^[19]... с факли и жертвени дарове.

А в това време Ликомед и Темисто, които си спомнили за всичко — и за оракула, и за детето си, и за пътешествието, — се проснали унили на земята. Мегамед и Евипа изпитвали същата мъка, но били пободри духом, защото взимали под внимание края на предсказанието.

Вече моряците се разтичали, въжетата били отвързани, кормчията заел мястото си и корабът потеглил. Виковете на изпращачите и пътниците се смесили. Едните казвали: „Деца прескъпи, дали ние, вашите родители, ще ви видим пак някога?“ А другите: „Мили родители, дали ще ви прегърнем отново?“ Навсякъде плачове и вопли, всеки с все глас викал близкия си по име, оставяйки името като спомен един за друг.

Мегамед взел една чаша и като възлял от нея, отправил молитва така, че да бъде чут от хората на кораба. „Деца — казал, — дано бъдете безкрайно щастливи и избегнете прокобните предсказания. Дано се спасите и ефесци да ви приемат отново, дано си възвърнете любезното отечество! Ако се случи нещо с вас, знайте, че ние не ще го преживеем, задето ви изпратихме на това злощастно, но неизбежно пътуване.“

11. Той искал да каже още нещо, но го спрели напирещите сълзи. И родителите им си тръгнали към града, а тълпата ги насърчавала да не се отчайват.

Пък Аброком и Антия седели прегърнати и замислени за много неща: в скръб за родината, в страх от предсказанието, в съмнение за пътуването. Единствената им утеха за всичко била съвместното им плаване.

Този ден, носени от попътния вятър, завършили плаването в Самос^[20], свещения остров на Хера. Там направили жертвоприношения, нагостили се, отправили много молитви и с настъпването на нощта заминали. Плаването им било с попътен вятър, но въпреки това често се питали: „Дали ще ни се удаде да сме заедно

цял живот?“ По едно време Аброком дълбоко въздъхнал, понеже си спомнил за това, и рекъл:

— Антия, по-скъпа от живота ми, би било много по-добре да сме щастливи и да бъдем вечно един до друг. Ако наистина нещо ни е писано да изтърпим и някак да се разделим, да се закълнем, любима. Ти — че ще ми останеш вярна и ще отблъсваш другите мъже, а аз — че не бих се свързал с друга жена.

Като чула това Антия, завайкала се и рекла:

— Как можа да ти мине през ума, че ако се отделя от теб, ще си помисля за друг мъж, а на това отгоре и за брак. И то аз, която за нищо на света не ще живея без теб?! Кълна ти се в родната ни богиня, великата Артемида Ефеска, и в това море, което прекосяваме, и в бога, който ни подлуди от любов един към друг, че аз няма да живея, нито ще гледам слънцето, отделена от теб дори и за кратко време.

Това каза Антия. Врекъл се и Аброком и времето направило клетвите им още по-страшни.

В това време корабът минал покрай Кос^[21] и Книдос^[22] и вече се показал големият и красив остров Родос^[23]. Тук им се наложило да хвърлят котва, защото моряците казали, че трябва да се снабдят с вода и да си починат, понеже им предстояло да извършат дълго плаване.

12. Корабът пристигнал в Родос и моряците слезли на сушата. Слязъл и Аброком с Антия за ръка. Стекли се всички родосци, изумени от красотата на юношите. И никой не ги отминал в мълчание: едни казвали, че боговете са слезли на острова, а други падали ничком и се кланяли. Скоро имената на Аброком и Антия се разнесли из целия град. Жреци извършили в тяхна чест молебен и жертвоприношения от името на държавата и чествували пристигането им като свещен празник. А пък те разгледали целия град и посветили в храма на Хелиос златни доспехи, върху които гравирани за спомен от посветителите тези редове:

*Тези тук златоковани доспехи ти в дар посветиха
Антия и Аброком — във свещения Ефес родени.*

Изпълнили веднъж този обред, те останали няколко дни на острова и понеже моряците бързали, запасили се с храна и отплавали. Излезли да ги изпратят всички жители на Родос.

Отначало се носели с попътен вятър и плаването им било приятно. През този ден и през следващата нощ се реели из просторите на така нареченото Египетско море. На втория ден вятърът утихнал, морето се укротило, а корабът забавил своя ход. Моряците ги обзела леност, пийнали си, напили се и ето че предсказанията започнали да се сбъдват. На Аброком му се присънила жена, страшна на вид, със свръхчовешки ръст и с пурпурна дреха. Тя подпалила, кораба и всички в него загинали, само той и Антия се спасили с плуване. Видял това насън и се стреснал. Очаквал този сън да навлече някаква страшна беда. И страшното станало.

13. Случило се така, че в Родос корабът им стоял на котва редом с голяма триера^[24], принадлежаща на финикийски пирати, които уж карали някакъв товар. Те били много и храбри. Щом разбрали, че на кораба им има много злато, сребро, многобройна и добре обучена прислуга, те решили да ги нападнат и които им окажат съпротива — да ги убият, а останалите да откарат във Финикия^[25] и продадат заедно с пляката. Отнасяли се с пренебрежение към тях, смятайки, че са неспособни да се бият срещу им. Главатарят на пиратите се наричал Коримб, едър млад човек със свиреп поглед и с дълга мръсна коса.

След като взели такова решение, пиратите отначало с невинен вид заплавали край кораба на Аброком. А след това (било около пладне и всички на неговия кораб или спели пияни, или безгрижно се излежавали) хората на Коримб ги нападнали, като подкарали своята триера на пълна скорост срещу тяхната. Когато се приближили, наскачали въоръжени в кораба с голи мечове в ръце. И тогава някои от уплаха се хвърлили в морето и загинали, а други — в желанието си да се отбраняват — били изклани.

Аброком и Антия изтичали при пирата Коримб, обгърнали коленете му и рекли: „Вземи богатствата ни, господарю, вземи и нас за роби. Но пощади живота ни и не убивай тези, които по своя воля искат да ти се подчинят. Недей, в името на това море и в името на твоята десница, заклеваме те! Отведи ни, където отиваш, и ни продай — нали

сме твои роби! Само смили се над нас и ни предай на един и същ господар!“

14. Чул това Коримб и веднага заповядал да ги пощадят. А като прехвърлил най-ценните товари, Аброком, Антия и малцина от слугите им на своята триера, подпалил кораба им. Всички останали изгорели живи. Защото да отведе всички нито му било възможно, нито пък смятал, че ще е безопасно за него. Гледката била покъртителна: и на триерата, която отплавала, и на кораба, обгърнат в пламъци, хората простирали ръце едни към други и ридаели. Едните казвали: „Накъде ли ще бъдете отведени, господари? Коя ли земя ще ви приеме, в кой ли град ще живеете?“ А другите: „Блажени сте вие, че ще умрете щастливо, преди да сте опитали теглото на пленничеството, преди да сте видели робията при разбойници.“

Докато казвали това, едните отплавали, а другите ги обхващали огнените езици. А през това време възпитателят^[26] на Аброком, вече твърде стар, с достолепен вид, достоен за милосърдие поради многото си години, не могъл да понесе отвличането на Аброком, хвърлил се в морето и заплувал, сякаш можел да настигне триерата, викайки:

— Къде ще ме оставиш, чедо, мене, стареца, твоя възпитател? Къде отиваш, Аброкоме? Ти със собствените си ръце ме убий! Искам ти сам да ме погребеш! Нещастен аз! Та за какво ми е да живея без теб?

Такива думи редял и накрая отчаян, че не ще види вече Аброком, се оставил на вълните и умрял.

Тази случка най-много от всичко нажалила Аброком — той протягал ръце към стареца и дори молел пиратите да го вземат на кораба. Но те не му обърнали никакво внимание.

За три дена завършили плаването и пристигнали във финикийския град Тир, където били домовете на пиратите. Но не закарали пленниците си в този град, а в околностите му, където живеел вождът на разбойниците, на име Апсирт, комуто и Коримб служел срещу заплата и част от плячката.

Докато траело плаването, поради това, че всеки ден виждал Аброком по много пъти, Коримб се влюбил в него, и то със страстна обич, която общуването с момчето подклаждало още повече.

15. Обаче по време на плаването не му се струвало възможно да го склони, защото го виждал как бил унил и отчаян, а и забелязал, че обича Антия. Но му било ясно също така, че е трудно да го насили. Страхувал се да не си навлече нещо лошо. Когато пристигнали в Тир, понеже не можел повече да издържа, първо започнал да се грижи за Аброком, успокоявал го, окуражавал го и го обграждал с всякакво внимание. А пък Аброком мислел, че Коримб бил грижовен, защото го съжелявал.

Но сетне Коримб споделил за любовта си с един от пиратите на име Евксин и го помолил да му стане помагач и да го посъветва по какъв начин ще успее да склони момчето. А пък Евксин с радост изслушал разказа за страстта на Коримб. Защото и на него самия мъка лежала на душата, тъй като изгарял от любов към момичето. И той от своя страна разказал на Коримб за своите терзания и го посъветвал да не се измъчват повече, а да се заловят за работа. „Защото е голямо малодушие — рекъл, — като сме излагали живота си на опасност, да не опитаме на спокойствие това, което сме придобили с такива мъки. Сигурно ще успеем да ги получим от Апсирт като допълнение към нашия дял.“

Казал това и лесно убедил влюбения си другар. И се уговорили по същия начин да отворят приказка един за друг и да предумат Евксин — Аброком, а Коримб — Антия.

16. В това време младите съпрузи се намирили в унииение, очаквали какво ли не, разговаряли помежду си, непрестанно се вричали да съблюдават клетвите си. Дошли при тях Коримб и Евксин и като казали, че искат да им говорят лично, ги отвели поотделно — единият Антия, а другият — Аброком. А техните души изтръпнали от страх; нищо добро не предусещали.

Заговорил Евксин на Аброком за Коримб: „Момко, естествено е да понасяш трудно нещастieto, щом от свободен си станал роб, а от богат — беден. Но ти трябва да припишеш всичко на съдбата и да понасяш постигналата те божествена воля, както и да обичаш новите си господари. Знай, че ще можеш да си възвърнеш благосъстоянието и

свободата, ако пожелаеш да се подчиниш на господаря Коримб. Защото той те желае със силна страст и е готов да те направи господар на всичко свое. Няма да ти се случи нищо лошо, а ще спечелиш благоразположението на твоя господар. Помисли в какво положение се намиращ: помощ отникъде, в чужда страна си, разбойници са ти господари и няма спасение за теб от отмъщението на Коримб, ако го пренебрегнеш. За какво ти е притрябвала сега жена и неприятности? За какво ти е любима, като си още толкова млад? Захвърли всичко! Ти трябва единствено към господаря си да гледаш и да се подчиняваш на всяко негово нареждане.“

Докато го слушал, Аброком зяпнал втрещен и не намирал какво да отговори, а се просълзил и заридал, понеже прозрял положението, в което е попаднал. Сетне казал на Евксин: „Позволи ми, господарю, малко да размисля и ще отговоря на всичко, което ми каза.“ И Евксин си отишъл.

А Коримб разговарял с Антия за любовта на Евксин, за настоящите ѝ неволи и че тя трябва напълно да се подчинява на господарите си. Обещал ѝ много: и законна сватба, и пари, и имущество, стига само да се съгласи. А тя му отвърнала по подобен начин, като измолила да ѝ дадат малко време да размисли.

Евксин и Коримб очаквали заедно отговорите им, надявали се, че лесно ще ги предумат.

[1] *Ефес* — град в Иония, западното крайбрежие на Мала Азия, прочут с голям храм на Артемида — едно от седемте чудеса на света, подпален от Херострат, за да се прочуе и името му да остане във вековете; по-късно възстановен. — Б.пр. ↑

[2] *Бой в тежки доспехи* (на гр. *hoplomachia*) — означава сражаване в тежко въоръжение, превърнато по-късно в спортна дисциплина. — Б.пр. ↑

[3] *Ерос* (мит.) — бог, олицетворяващ любовта, син на Афродита, в нейната свита; изобразяван като малко момче с лък и стрели. — Б.пр. ↑

[4] *Артемида* (мит.) — богиня на лова, горите, планините, дивите животни, на луната; дъщеря на Зевс и Латона (Лето), сестра-близник на Аполон. — Б.пр. ↑

[5] *Стадий* — мярка за дължина, ок. 180 м. — Б.пр. ↑

[6] *Ефеб* (на гр. *éphēbos*) — младеж между 16 и 20 г. — Б.пр. ↑

[7] *Канефорки* (на гр. *канεφόροι*) — девойки от благороден произход, които при религиозни процесии носели кошници (гр. *сапа*) със свещени предмети на култа и жертвени дарове. — Б.пр. ↑

[8] На това място в оригинала има прекъсване. — Б.пр. ↑

[9] *Хитон* — основната дреха у елините. — Б.пр. ↑

[10] Тук Антия представя Артемида Ловджийката. — Б.пр. ↑

[11] *Свещен участък* (гр. *témenos*) — къс земя, владение на бога, в по-широк смисъл е цялата земя, принадлежаща на светилището. — Б.пр. ↑

[12] ... *да се допитат до бога...* — повечето богове давали предсказания в някои от светилищата си, но най-почитаният бог-прорицател е Аполон с неговите оракули в Делфи, Дидима, Кларос и някои светилища в Ликия и Трояда. Зевс също бил почитан като бог-пророк — особено известни били оракулите в Додона и Олимпия. — Б.пр. ↑

[13] *Колофон* — град в Йония, сев. от Ефес, с известно светилище на Аполон. — Б.пр. ↑

[14] Обикновено предсказанията се давали на допитващия се в хекзаметър, както е и в този текст. — Б.пр. ↑

[15] *Изида* (мит.) — египетска богиня, сестра и съпруга на Озирис, майка на Хор, отъждествявана с гръцката Деметра. През елинистическата епоха култът и широко се разпространява в гръко-римския свят, където най-известни нейни светилища имало в Коринт, Рим и Помпей. — Б.пр. ↑

[16] ... *нищо за реката...* — излиза, че в текста има противоречие, но според други ръкописи името на реката не се споменава в предсказанието. — Б.пр. ↑

[17] *Арес* (мит.) — бог на войната, любовник на Афродита, богинята на любовта. Техен син е Ерос. — Б.пр. ↑

[18] На това място в оригинала има прекъсване. — Б.пр. ↑

[19] На това място оригиналът прекъсва. — Б.пр. ↑

[20] *О-в Самос* — о-в в Егейско море с прочут храм на Хера. — Б.пр. ↑

[21] *О-в Кос* — един от Додеканезите, родина на Хипократ. — Б.пр. ↑

[22] *О-в Книдос* — о-в в Егейско море, култов център на Афродита. — Б.пр. ↑

[23] *О-в Родос* — един от Додеканезите, култов център на Хелиос — бога-слънце. Там се намирало едно от седемте чудеса на света, т.нар. Родоски колос — огромна статуя, изобразяваща Хелиос, висок 31 м. — Б.пр. ↑

[24] *Триера* — лек, бърз, подвижен боен кораб с три реда весла. — Б.пр. ↑

[25] *Финикия* — област в южната част на Мала Азия, заемаща съвременен Ливан и част от Сирия. Главни градове — Тир, Сидон, Библос. — Б.пр. ↑

[26] *Възпитател* (на гр. *paideagogós*) — възрастен роб, който придружавал момчето до училище, учел го на добри обноски, следял за поведението му в обществото и дома. — Б.пр. ↑

КНИГА ВТОРА

1. Аброком и Антия дошли в стаичката, където обикновено прекарвали времето си, разказали си един на друг какво били чули, хвърлили се на земята и се разплакали и заридали. Призовавали и бащи, и майки, милата си родина, близки и роднини. Накрая Аброком се съвзел и казал:

— Горките ние, колко сме нещастни! Какво ли ще има да изтърпим в чуждата земя, предадени на пиратската жестокост? Предвещаното започва да се сбъдва. Бог ми праща наказание за моята надменност. Коримб обича мен, теб пък — Евксин. Ах, тази гибелна за нас красота! Та затова ли досега се пазех чист и неопетнен, за да попадна в ръцете на разбойник, който ме желае с долна страст? И що за живот, ме чака, ако вместо мъж се превърна в пачавра и се лиша от моята Антия? Но не! Кълна се в досегашното си благочестие — мой другар от детинство, — няма да се дам на Коримб! По-скоро ще умра, но и в смъртта си ще остана честен!

Говорел това и леел сълзи. А Антия на свой ред казала:

— Уви! Какво нещастие! Твърде скоро ни се налага да си припомним нашите клетви и да изпитаме робското тегло. Един човек ме люби и разчиташе, че ще ме предума да го приема в моята постеля след Аброком, че ще я сподели с мен и ще насити своята страст с мен. Но стига! Дано любовта ми към живота не бъде толкова голяма, дано не понеса да видя слънцето, ако бъда поругана. Така да бъде! Да умрем, Аброкоме! Да бъдем заедно и след смъртта, необезпокоявани от никого!

2. Така решили двамата. Междувременно главатарят на разбойниците Апсирт узнал, че бандата на Коримб е дошла и че плячката ѝ е богата и необикновена. Отишъл в имението и видял Аброком и Антия. Удивил се от красотата им и понеже веднага преценил, че ще може да изкара голяма печалба от тях, поискал да ги

доведаат при него. Другите богатства и стоки, както и девойките, които били пленени, разпределил между пиратите на Коримб. Евксин и Коримб неохотно отстъпили на Апсирт Аброком и Антия, но нямало как, трябвало да се подчинят. И те се оттеглили. А Апсирт взел Аброком, Антия и двама роби — Лёвкон и Рода — и ги отвел в Тир. Необикновено било тяхното пътуване — всички се чудели и дивели на хубостта им. И нали били хора варвари^[1], понеже никога преди това не били виждали такава прелест и красота, помислили ги за богове. А Апсирт облажавали заради робите, които бил придобил. След като ги завел в дома си, той ги предал на един доверен роб и му заръчал да полага най-големи грижи за тях, тъй като щял да получи огромна печалба, ако ги продаде за цената, която заслужават.

3. Та в такова положение били Аброком и другите пленници. Но подир няколко дни Апсирт заминал за Сирия да уреди някакви сделки. И ето че неговата дъщеря Манто се влюбила в Аброком. Хубавица била тя и вече мома за женене, но въпреки това била далеч от красотата на Антия. Та тази Манто от ежедневното общение с Аброком била запленена от него, страстта ѝ ставала все по-неудържима и тя недоумявала какво да прави. Нито дръзвала да се открие на Аброком (знаела, че си има жена, и не разчитала, че ще може да го склони някога), нито смеела да се довери на някого от своите, понеже се страхувала от баща си. А от това страстта ѝ се възпламенявала още по-силно и тя се чувствувала все по-нещастна. Но не можейки повече да устои, тя решила да разкрие любовта си на Рода — придружителката на Антия, която при това ѝ била връстница, а и още неженена. Единствено на нея се надявала да ѝ помогне в любовта. Та издебнала един ден сгода, завела момичето вкъщи пред домашния олтар, помолила я да не издава тайната ѝ, накарала я да се закълне за това и ѝ разказала за любовта си към Аброком. Помолила я да ѝ помогне и ѝ обещала мило и драго, ако го стори. Казала ѝ: „Знай, че си моя робиня и че може да опиташ какво означава гневът на обидена варварка.“

Рекла ѝ това и я отпратила. А Рода изпаднала в голяма беда: да каже на Аброком било изключено, защото била привързана към Антия. Но, от друга страна, се бояла страшно от гнева на варварката. Решила, че ще е по-добре първо да сподели с Левкон какво ѝ е казала Манто.

Впрочем близостта на Рода с Левкон била породена от взаимната им любов, дори още в Ефес те се били свързали. Та тогава, като го издебнала сам, му казала: „Левконе, свършено е с нас! Ще загубим нашите приятели: дъщерята на господаря Апсирт люби със силна страст Аброком и заплашва, че ако не сполучи, зле ще си изпатим. Та помисли какво да направим. Да се противим на варварката значи смърт, а да разделим Аброком от Антия е невъзможно.“

Чул това Левкон и сълзи бликнали от очите му — големи беди предугаждал от това. Най-сетне се свързел и рекъл: „Мълчи, Рода, аз ще уредя всичко.“

4. След като казал това, отишъл при Аброком. Разбира се, неговата единствена работа била да се люби с Антия и да бъде обичан от нея, да ѝ говори и да я слуша. Приблизил се до тях и им казал:

— Какво правим ние, приятели? Какво разсъждаваме в нашето робско положение? Аброкоме, харесал си се на един от господарите ни: дъщерята на Апсирт вехне по теб, а да се възразява на варварско момиче, когато е влюбено, е опасно. Та ти намери решението, което те удовлетворява, и избави всички нас, не ни оставяй да попаднем под гнева на господарите.

Чул това Аброком и веднага се изпълнил с ярост, погледнал Левкон право в очите и казал:

— Мръсни човеко! Ти си по варварин от тези тук финикийци! Как дръзна да изречеш такива слова на Аброком и пред Антия да ми говориш за другото момиче?! Да, аз съм роб, но знам да спазвам клетвите си. Онези имат власт над тялото ми, но душата ми е свободна. Нека Манто, щом иска, ни заплашва и с меч, и с бесило, и с огън, и с всичко, което може да сполети едно робско тяло. Но никога не ще ме убеди да постъпя по своя воля несправедливо с Антия!

Той говорел така, а Антия, слисана от новата беда, останала няма, безсилна дори да проговори. Най-после тя едва се опомнила и рекла:

— Аброкоме, знам, че си ми предан и че ме обичаш силно и с цялото си сърце. Но те моля, господарю на моята душа, не предавай сам себе си, не се оставяй на варварския гняв. Отстъпи пред страстта на господарката. А аз ще си отида далеч от вас, като си сложа край на

живота. Едно само ще те помоля: да ме погребеш ти, с твоите ръце, да ме целунеш, като падна бездиханна, и да не забравяш Антия.

Всичко това накарало Аброком още повече да скърби — той недоумявал какво ще стане с него.

5. В такова състояние били те, а Манто, понеже не можела да издържа повече забавянето на Рода, написала писмо на Аброком. В него пишело така:

„Господарката Манто поздравява красивия Аброком!

Манто е влюбена в теб и вече няма сили да се сдържа. Може това да е неприлично за момичето, но за влюбената е неизбежно. Моля те, не ме пренебрегвай, не презирай тази, която ти мисли доброто. Защото, ако ме послушаш, ще предумам баща си Апсирт да ме задоми за теб, а сегашната ти жена ще отстраним. Ще бъдеш богат и щастлив. Ако ми откажеш, помисли си как ще си изпатиш от една отритната, жадна за мъст жена, а също и твоите приятели, съветниците в твоята надменност.“

Взела писмото, подпечатала го и го дала на една своя робиня варварка с поръката да го отнесе на Аброком. А той го прочел и всичко, написано в него, му причинило голяма мъка, но най-вече го натъжили думите на Антия. Задържал той тази табличка, а написал друга и я предал на робинята. В нея се казвало: „Господарке, прави каквото искаш. Аз съм твой роб — постъпвай с тялото ми както ти е угодно. Ако искаш да ме убиеш — готов съм, ако искаш да ме измъчваш — измъчвай ме както ти хареса. Но в твоята постеля няма да дойда, нито бих ти се подчинил, ако ми наредиш това!“

Като получила това писмо, Манто изпаднала в неудържим бяс. И понеже в душата ѝ се смесило всичко — завист, ревност, скръб и страх, — започнала да мисли как да си отмъсти на горделивеца. И точно в този момент се завърнал от Сирия Апсирт, който водел оттам годеник за дъщеря си, на име Мойрид. Щом пристигнал, Манто веднага стъкмила хитрината срещу Аброком: разчорлила си косите, разкъсала си дрехите, завтекла се към баща си и се хвърлила да прегръща коленете му.

— Татко — рекла му, — смили се над дъщеря, която бе поругана от роб! Добродетелният Аброком се опита да ме лиши от

девствеността ми, а е замислил и нещо срещу теб — каза, че ме обича! За такава дързост трябва да му наложиш наказание, каквото заслужава, или в противен случай, ако оставиш собствената си дъщеря в ръцете на робите, аз ще си туря край на живота, за да избягна това.

6. Изслушал я Апсирт, решил, че тя говори истината, и въобще не разследвал станалото. Пратил да повикат Аброком и му казал:

— Нагла и нечестива главо! Как си дръзнал да позориш своите господари, робе, как си пожелал да насилиш една девица?! Но няма да ти е сладко отсега нататък! Защото аз ще накажа твоето позорно безчинство за назидание и на останалите роби.

Казал така и обхванат от нетърпение, без да може и дума да чуе, заповядал на слугите си да разкъсат дрехата му, да донесат огън и бичове и да шибат момчето. Гледката била жалка: мъченията обезобразили тялото му, което не било навикнало на робски изтезания; струйки кръв се стичали по него, повяхвала хубостта му. Господарят заповядал да бъде вързан по най-жесток начин и го подложил на мъчения с огън, пуснал в ход всевъзможни изтезания, защото искал да покаже на годеника на дъщеря си, че ще си вземе благочестива девойка за жена.

Междувременно Антия се хвърлила в нозете на Апсирт и го помолила да се смили над Аброком. „Но още повече и заради теб — казал ѝ той — ще бъде наказан, защото и теб е оскърбил, като е пожелал друга жена, а си има своя.“ И тогава наредил да го оковат във вериги и да го хвърлят в някаква тясна тъмница.

7. Аброком, окован и хвърлен в затвора, бил угнетен и отчаян, а най-вече защото не виждал Антия. Търсел какви ли не начини да свърши със себе си, но не намирал никакъв — мнозина били пазачите около него. Апсирт пък вдигнал сватбата на дъщеря си; празнували я много дни. А Антия била само скръб и мъка и когато ѝ се удавало да склони тъмничарите, влизала скришом при Аброком и оплаквала нещастната си участ.

Когато младоженците вече се приготвили да си заминат за Сирия, Апсирт изпроводил дъщеря си с много дарове: дал ѝ

вавилонски одежди, злато и сребро в изобилие. На Манто подарил също робите Антия, Рода и Левкон.

Когато Антия узнала, че ще бъде отведена с Манто в Сирия, успяла да се промъкне в тъмницата. Прегърнала Аброком и казала:

— Господарю на любовта ми, водят ме в Сирия — дар съм дарена на Манто, хвърлена съм в ръцете на тази, която изгаря от ревност към мен! А ти, ти оставаш в затвора и погиваш окаян, без дори да имаш кой да ти премени тялото. Но кълна се в духа, който бди и над двама ни, че аз ще остана твоя, докато съм жива и дори ако това ми донесе смъртта.

Казала това и го замилвала и запрегръщала, целувала оковите му и се търкаляла в краката му.

8. Накрая тя излязла от затвора, а той тутакси се проснал на земята, заплакал и застенал: „Татко мой — нареждад той, — преобична ми майко Темисто! Къде е онова измамно щастие, което притежавах някога в Ефес? Къде са Антия и Аброком — лъчезарните, възхитителните, прелестните? Тя заминава пленница в някакви далечни земи, а аз, изгубил своята единствена утеха, ще умра в затвора нещастен и самотен.“

Докато окайвал така себе си и Антия, го оборила дрямка и му се явил сън. Присънило му се, че вижда своя баща Ликомед да се скита в черна дреха по цялата земя и по всички морета. Дошъл накрая при затвора, освободил го от оковите и го пуснал от тъмницата. А Аброком се превърнал в кон и се понесъл надлъж и шир по земята в търсене на една кобила. Намерил накрая кобилата и отново се превърнал в човек. Сънувал това Аброком и се сепнал. Събудил се и в душата му се спотаила малка надеждица.

9. И така, той бил хвърлен в затвора, а Антия, Левкон и Рода били отведени в Сирия. Пристигнали в Антиохия^[2], откъдето бил Мойрид, и Манто дала воля на своята ненавист към Рода и на омразата си към Антия. Затова веднага наредила на свои слуги да качат Рода и Левкон на един кораб и да ги продадат колкото може по-далеч в Сирия. А за Антия замислила друго: да я ожени за един свой роб, при това от

най-презрените, недодялан и груб козар, като смятала по този начин да ѝ отмъсти. Пратила да повикат козаря (викали го Лампон), предала му Антия и му заповядала да я вземе за жена. И ако тя не му се подчини, наредила му да я насили.

И Антия била отведена на село, за да живее заедно с козаря. Като стигнали до землището, където Лампон пасял козите, тя се хвърлила в нозете му и го помолила да я съжали и запази чиста. Разказала му за себе си, за благородния си произход, за съпруга си, за пленничеството си. Чул я Лампон и съжалил момичето. Заклел се наистина да я пази неопетнена, насърчавал я да не губи надежда.

10. И тя заживяла в селището при козаря, но не преставала да оплаква Аброком.

А Апсирт, като претърсвал веднъж стаичката, в която Аброком живял, преди да бъде наказан, се натъкнал на писъмцето от Манто до него. Разпознал почерка и разбрал, че несправедливо е наказал Аброком. Веднага заповядал да го освободят и да го доведат при него. Нещастникът, изпитал такова жестоко и ужасно наказание, прегърнал коленете на Апсирт, но той го вдигнал и му казал:

— Успокой се, момче! Несправедливо те осъдих, поверявах на думите на дъщеря си. Но сега от роб ще те направя свободен, ще ти дам да управляваш моя дом и ще ти доведе за жена дъщерята на някой гражданин. А ти недей да таиш злоба заради станалото — не по своя воля те оскърбих.

Това говорел Апсирт, а Аброком отвърнал:

— Благодаря ти, господарю, и за това, че си узнал истината, и за това, че ми се отплащаш за моето послушание.

Зарадвали се всички в къщата за Аброком и били благодарни на господаря си за него. Но момъкът се измъчвал за Антия и бил много нещастен. Често си казвал наум: „За какво ми е свободата? За какво ми са богатства? Какво, като ще съм управител на Апсиртовите имоти? Не такъв трябва да бъда! Нея, нея да намеря жива или мъртва!“

Така живеел той: управлявал дома на Апсирт, но мислел само за едно — кога и къде би могъл да намери Антия.

Левкон и Рода пък били отведени в Ликия^[3], в град Ксант (той се намирал във вътрешността на страната), и там били продадени на

някакъв старец. Но той, понеже бил бездетен, се грижел за тях като за свои собствени деца. И така, те си живеели в пълно охолство, но не намирали утеха, защото били разделени от Антия и Аброком.

11. Антия живеела от известно време при козаря. Но ето че Мойрид, мъжът на Манто, който идвал често по тези места, залюбил със силна страст Антия. Отначало се опитвал да скрива това, но накрая открил пред козаря любовта си и му обещал да му се отплати щедро, ако склони да му помогне. И козарят уж се съгласил с Мойрид, но понеже се боял от Манто, отишъл при нея и ѝ открил за увлечението на мъжа ѝ. А тя, разгневена от това, изкрещяла: „Ах, клетата аз, най-нещастна от всички жени! Ще влача винаги със себе си моята съперничка! Заради нея първо във Финикия се лиших от моя възлюблен, а сега още малко — и съпруга ми ще отнеме. Но няма да види добро Антия, задето се е харесала на Мойрид; ще си получи заслуженото и за това, и за станалото в Тир!“

И на първо време прикрила яда си. Веднъж обаче, когато Мойрид тръгнал на път, тя пратила да повикат козаря и му наредила да вземе Антия, да я отведе вдън гора и там да я убие. Обещала му срещу това да го възнагради богато. Жално му било на Лампон за момичето, но се страхувал от Манто. Върнал се при Антия и ѝ разказал за кроежите срещу нея. А тя избухнала в плач и ридания.

— Пуста опустяла да е — рекла — тая красота, дето навсякъде носи и за двама ни нещастия и злини. Заради нея Аброком е мъртъв в Тир, а аз пък тука ще загина. Но едно те моля, козарю, защото ти досега се отнасяше почитателно и благопристойно към мен: щом трябва да ме убиеш, погребни ме, макар и набързо, някъде тука, склопи очите ми с ръцете си и докато ме заравяш, призовавай непрестанно името на Аброком. Такова погребение би ме направило щастлива.

Казала това, а козаря го обзела скръб, като си мислел колко нечестиво дело ще извърши, ако убие едно невинно и толкова хубаво момиче. Вдигнал ръка на нея, но не се осмелил да я убие, а ѝ рекъл:

— Антия, ти знаеш, че господарката Манто ми нареди да те убия. Но аз, понеже се страхувам от боговете, а и ми е жал за твоята хубост, предпочитам по-скоро да те продам някъде далеч от тази земя. Щото иначе, научи ли Манто, че не си умряла, тежко ми и горко.

А тя със сълзи на очи обгърнала нозете му и възкликнала:

— О, богове, и ти, родна Артемидо, отплатете се на козаря за добрината му! — И го замолила по-скоро да я продаде.

А козарят повел Антия към пристанището. Там намерил киликийски търговци, на които продал момичето, получил си парите за нея и се върнал при своето поле.

Търговците качили Антия на кораба и с настъпването на нощта потеглили за Киликия^[4]. Обаче ненадейно връхлетели насрещни ветрове, корабът претърпял крушение и само неколцина от тях, хванати за всевъзможни отломки, едва успели да се доберат до някакъв бряг. Сред тях била и Антия. На това място имало гъста гора, из която корабкрушенците се скитали цяла нощ, докато не били пленени от шайката на разбойника Хипотой.

12. През това време дошъл при Апсирт един роб от Сирия, който му донесъл писмо от Манто, в което пишело:

„Ти ме даде на мъж, който живее в чужда земя. А Антия, която ти ми подари заедно с другите роби, извърши много злини срещу ми, затова заповядах да живее на село. Но моят хубавец Мойрид, като я виждал често там, я залюбил. Тъй като не можах повече да търпя това положение, пратих да повикат козаря и му заръчах тоя път да я продаде в някой сирийски град.“

Като научил това, Аброком нямал сили повече да остане и тайно от Апсирт и всички останали хора от дома тръгнал да дири Антия. Успял да се добере до полето, където тя живеела заедно с козаря, намерил Лампон и поискал от него да му разкаже дали знае нещо за едно момиче от Тир. А козарят назовал дори и името ѝ, разказал му и за женитбата, и за благопристойното си поведение към нея, и за страстта на Мойрид, и за заповедта на господарката му спрямо нея, и за отпътуването ѝ към Киликия. Казал му още, че девойката през цялото време споменавала за някой си Аброком. Момчето не му открило кой е. Станало рано сутринта и потеглило към Киликия с надеждата, че ще открие там Антия.

13. А онази нощ шайката на разбойника Хипотой прекарала в пируване. На следния ден се заели с жертвоприношението. Приготвили всичко: и статуетки на Арес, и дърва, и венци — трябвало всичко да стане по обичайния начин^[5]: жертвата — било човек или животно — била окачвана на някое дърво, а принасящите я заставали на известно разстояние и я замервали с копия. И които я улучвали, смятало се, че богът приема благосклонно жертвоприношението им. А които не успявали, се заемали отново да умилостивяват бога, за да получат неговото благоволение. Ето че и Антия трябвало да послужи за такава жертва.

Когато всичко било готово и се канели да окачат момичето, откъм гората се чул шум от човешки стъпки и гласове. Бил иринархът^[6] на Киликия — Перилай, един от най-влиятелните и могъщи мъже в областта, заедно с хората си. Перилай нападнал с многобройна сила разбойниците и унищожил всички, само малцина заловил живи. Единствено Хипотой успял да избяга с оръжието си.

Перилай прибрал Антия и като узнал каква беда я чакала, се изпълнил със съжаление към нея. Но състраданието му към Антия било начало за нови големи нещастия.

Та отвел нея и пленените разбойници в киликийския град Тарс. Ежедневното присъствие на девойката го накарало да се влюби в нея и малко по малко Перилай бил запленил от Антия. Когато дошли в Тарс, хвърлил разбойниците в затвора, а Антия взел при себе си и започнал да я ухажва. Перилай нямал нито жена, нито деца, при това размерът на богатството му съвсем не бил малък. Дори казвал на Антия, че тя би могла да му бъде всичко: жена, господарка, деца. Тя отначало му се противопоставяла, но след като нямала какво да прави в случай, че той се реши на насилие или някаква крайност, а освен това се страхувала да не прибегне наистина към по-голяма принуда, се съгласила на този брак. Помолила го обаче да изчака известно време, тридесетина дни, през които да не посяга на честта ѝ. И измислила нещо за оправдание. А Перилай отстъпил и ѝ се закълел, че ще я пази чиста, докато не дойде времето за сватбата.

14. И така, тя била в Тарс при Перилай, очаквайки уреченото за сватбата време. А Аброком пътувал към Киликия. Недалеч от пещерата

на разбойниците (защото и самият той се заблудил от правия път) се натъкнал на въоръжения до зъби Хипотой. Ала той, щом го видял, се втурнал към Аброком, прегърнал го и го поканил да му бъде дружина по пътя. „Защото те гледам, момко, който и да си, че и на вид си хубав, пък и изобщо си мъжествен. И, изглежда, скиташ не току-тъй — нищо, че си имал работа с лоши хора. Дай да се махнем от Киликия и да отидем към Кападокия^[7] и към Понта^[8]. Казват, че там хората живеели добре.“

Аброком не му открил, че търси Антия. Но отстъпил пред настояванията на Хипотой: съгласил се с него и тъй двамата се заклели да си помагат и съдействуват. Аброком се надявал, че в това дълго странствуване ще може да намери Антия.

Та този ден се върнали в пещерата и взели конете и всичко, каквото им било останало. Хипотой, както и Аброком, имал кон, скрит в гората.

[1] *Варварин* (на гр. *bárbaros*) — с този термин елините обозначавали всеки негрък; по-късно придобива пренебрежителен оттенък. — Б.пр. ↑

[2] *Антиохия* — град на левия бряг на р. Оронт, основан през 300 г. пр.н.е. от Селевк I; столица на царството на Селевкидите, по-късно римско владение. — Б.пр. ↑

[3] *Ликия* — планинска област в Югозападна Мала Азия, между Кария и Памфилия. — Б.пр. ↑

[4] *Киликия* — голяма приморска област в Южна Мала Азия, срещу Кипър. — Б.пр. ↑

[5] Тъй като пиратът Хипотой е тракиец, то детайлите на жертвоприношението са с особена стойност за нас. — Б.пр. ↑

[6] *Иринарх* — чиновник от службите за сигурност, под чиято опека се намирили големи области или цели провинции; смята се, че тази длъжност била учредена по времето на Траян, като първите сведения за нея датират от 116–117 г. от н.е. — Б.пр. ↑

[7] *Кападокия* — област в Централна Мала Азия. — Б.пр. ↑

[8] *Понт* — област в Северна Мала Азия, обхващаща южното крайбрежие на Черно море от р. Халис до Колхида; на юг се простирала до Кападокия. — Б.пр. ↑

КНИГА ТРЕТА

1. На другия ден напуснали Киликия и поели пътя към Мазак — голям и красив град в Кападокия. Оттам Хипотой възнамерявал да събере силни момчета и да възобнови грабежите. Минавали през богати села, в които можели да намерят в изобилие всичко необходимо, защото Хипотой знаел добре кападокийски език и всички го приемали като свой. Пътували десет дена и пристигнали в Мазак. Настанили се близо до портите и решили да си отдъхнат няколко дни от изнурителния път. И както си хапвали, Хипотой въздъхнал и се просълзил. Аброком го попитал каква е причината за сълзите му. А той му отвърнал: „Това е дълга, при това много нещастна история.“ Аброком настоял да му я разкаже, като му обещал на свой ред да му разправи своята. Тъй като били сами, Хипотой подхванал отдалеч разказа за своя живот:

2. — Родът ми е от Перинт (това е град, близо до Тракия) и е един от най-влиятелните в него. Сигурно си чувал колко прочут е Перинт, колко са заможни хората там. Като младеж обикнах едно хубаво момче, тамошно, а името му бе Хиперант. Моята любов бе породена, след като го видях по палестрите^[1] да се упражнява в борба. И не издържах. Веднъж, когато се провеждаше местен празник и нощно бдение^[2] след него, отидох при Хиперант и го помолих да се смили над мен. Изслуша ме момчето, съжали ме и ми обеща всичко. Последваха първите прояви на любовта: целувки и милувки и безбройните мои сълзи. Най-накрая успяхме да намерим сгода да бъдем сами: за нашата възраст това не будеше подозрение. И дълго време се срещахме и се отдавахме на нашата страстна любов, докато някакво божество не ни завидя.

Един ден идва някакъв мъж от Византий^[3] (той е близо до Перинт), един от най-заможните в града, надут заради своето богатство и благосъстояние. Наричаше се Аристомах. Та той, щом

стъпи в Перинт, като че ли изпратен от някой бог срещу ми, веднага съзря Хиперант с мен и незабавно бе пленен от него, възхитен от хубостта на момчето, която бе в състояние да привлече всекиго. Веднъж влюбил се в него, той не можеше повече да се владее. Отначало изпрати на момчето бележка. Когато разбра, че е напразно (защото Хиперант поради привързаността си към мен не допускаше никого до себе си), склони баща му — един долен и податлив на парите човек. Той му даде Хиперант под предлог, че онзи щял да го обучава на красноречие, защото твърдеше, че е майстор на словото.

Взе го при себе си той и отначало го държеше под ключ, а след това го отведе със себе си във Византий. Заряхах всичко и ги последвах и аз. И доколкото имах възможност, се срещях с момчето. Обаче можех твърде малко — някоя открадната целувка, някой измъчен разговор; много бяха тези, които ме следяха. Накрая не можех повече да издържам това положение. Внуших си, че е крайно време да действам. Върнах се в Перинт, продадох целия си имот, събрах пари и се върнах във Византий. Въръжен с кинжал — това бе съгласувано с Хиперант, — се вмъквам през нощта в дома на Аристомах и го заварвам да лежи до момчето. Изпълнен с ярост, го ударих смъртоносно.

В къщата цареше тишина, всички спяха и аз тутакси излязох тихомълком, отвеждайки със себе си Хиперант. Цяла нощ пътувахме към Перинт и като стигнахме, веднага се качихме на един кораб, без никой да ни знае, и отплавахме за Азия. До някое време всичко вървеше добре. Сетне обаче, някъде край Лесбос^[4], ни връхлетя ужасна буря, която обърна кораба. И аз заплувах заедно с Хиперант, поддържах го и така облекчавах плуването му. Но когато настъпи нощта, момчето не можеше да издържа повече, изтощи се и се удави. Всичко, което успях да направя, бе да довлека трупа му до брега и да го погребя там; след като дълго го оплаквах и ридах, взех със себе си вещите му за спомен. Успях да намеря един подходящ камък, приличащ на надгробна плоча, поставих го върху гроба и в памет на нещастното момче издълбах върху него надпис, който сварих да съчиня:

*Тук Хипотой тази плоча заби — Хиперант да
напомня —
над недостойния гроб на приятеля негов тъй свиден.
Той в дълбините лежи — дивно цвете, което бог
някой
насред морето откъсна в разгара на буря велика.*

Оттам не се реших да се върна в Перинт. Отправих се през Азия към Велика Фригия и Памфилия^[5]. И оттогава, поради липса на средства за живот, сломен от нещастieto, се отдадох на разбойничество. Отначало попаднах в една шапка, но по-късно в Киликия сам събрах разбойническа дружина, която страшно много се прочу, докато един ден, малко преди да те срещна, моите хора не бяха заловени.

Е, разказах ти моята съдба. Сега ти, приятелю, ми разкажи своята. Защото е видно, че си в голяма неволя, щом си решил да се скиташ по голямата земя.

3. Разказал му Аброком, че е от Ефес, че се е влюбил в една девойка и се е оженил за нея; за предсказанията, за пътешествието им, за пиратите, за Апсирт и Манто, за затвора и бягството си, за козаря и за пътуването до Киликия. Той още говорел, когато Хипотой, облян в сълзи, се спуснал да приглася на жалбите му: „О, мои прадеди, и ти, скъпо отечество, което никога не ще видя вече! О, Хиперанте, най-обични ми от всички! Ти, Аброкоме, все някога ще видиш любимата си, ще дойде времето да си я възвърнеш. А аз никога вече не ще мога да видя Хиперант!“

Казвал това и посочвал косите му^[6], върху които капели сълзите му. Когато си поплакали и двамата на воля, Хипотой погледнал към Аброком и рекъл:

— Пропуснах да ти разкажа една друга история. Малко преди бандата да бъде разбита, пред пещерата се озова едно красиво момиче, което се бе заблудило в гората, беше на твоята възраст, а както твърдеше, и родината ѝ беше същата като твоята. Нищо повече не узнах. Беше решено да бъде принесена в жертва на Арес. И ето, всичко

беше готово, когато преследвачите ни нападнаха. Аз успях да избягам, но с нея какво е станало — не знам. Беше много хубава, Аброкоме, простичко облечена, с руса коса и прелестни очи.

Още недоизрекъл това, и Аброком изстенал:

— Моята Антия си видял, Хипотое! Къде ли е могла да избяга? Коя ли земя я е приютила? Да се отправим към Киликия, да я потърсим там! Надали е кой знае колко далеч от разбойническото скривалище! Заклевам те в душата на самия Хиперант, не бъди нарочно несправедлив към мен — да вървим там, където ще можем да открием Антия!

Обещал Хипотой да направи всичко за него, ала му казал, че ще трябва да съберат неколцина мъже за по-голяма безопасност при пътуването.

Та в такова положение били те двамата: обсъждали как да се отправят обратно към Киликия. А за Антия тридесетте дена били изминали и Перилай започнал подготовката за сватбата. И жертвени животни били докарани от полята, и всичко било приготвено в голямо изобилие. Надошли близките и роднините му. А и мнозина от съгражданите му празнували заедно с него сватбата му с Антия.

4. В същото време, когато Антия била изтръгната от ръцете на разбойниците, в Тарс пристигнал един възрастен лекар от Ефес на име Евдокс. А се бил озовал в града, защото, плавайки към Египет, претърпял корабкрушение. Та този Евдокс обикалял домовете на всички знатни граждани на Тарс и просел: от кои — дрехи, от кои — пари, като им разправял за своето нещастие. Наминал и към Перилай, комуто казал, че е от Ефес и е лекар по професия. А той го завел при Антия с мисълта, че тя ще се зарадва да види свой съгражданин. Антия приела Евдокс любезно и го заразпитвала дали може да ѝ каже нещо за домашните ѝ. Той ѝ отвърнал, че не знае нищо, защото отдавна бил отпътувал от Ефес. Обаче Антия му се радвала не по-малко, понеже ѝ напомнял за родината.

Постепенно всички в дома свикнали с неговото често присъствие. Той всеки път влизал при Антия, която го отрупвала с всичко необходимо, и непрекъснато я молел да му помогне за връщането му в Ефес, където имал жена и деца.

5. Когато всичко за сватбата на Перилай било готово, настъпил и самият ден. Била приготвена великолепна трапеза. Антия била пременена в булчински одежди. Но не спирала да плаче ни денем, ни нощем — все Аброком ѝ бил пред очите. В главата ѝ се преплитали разни мисли: за любовта ѝ, за клетвите, за родината, за родителите, за неволите и за сватбата, която ѝ предстояла. По някое време намерила сгода, останала сама, заскубала си косите и занареждала: „О, вероломна и подла твар — това съм аз, щом не мога да направя за Аброком онова, което той направи за, мен. За да остане мой докрай, той изтърпява и окови, и мъчения, и кой знае — може би вече е умрял. А аз, нещастницата, и това забравям. Ето, предстои ми да се омъжа и някой да ми пее брачния химн, ще трябва да вляза в леглото на Перилай. Но, Аброкоме, душо най-мила ми от всичко! Недей тъжи заради мен. Знай, че не бих те потъпкала никога по своя воля! Ще дойда при теб и до смърт ще си остана твоя невеста!“

Изрекла това и когато Евдокс, лекарят от Ефес, дошъл при нея, отвела го в една празна стая, паднала покорно в краката му и го помолила да не издава никому това, което ще му каже. Накарала го да се закълне в родната им Артемида, че ще ѝ помогне във всичко, което му поиска. Изправил я Евдокс, обляна в сълзи, опитал се да я успокои и се закълел, че обещава да направи всичко. Тя му разказала за любовта си с Аброком, за клетвите си пред него и за уговорката да си останат верни.

— И ако можеше приживе — казала — да намеря Аброком жив или пък да избягам тайно отгук, аз бих потърсила начин да го сторя. Но след като той е мъртъв, а да избягам е невъзможно, както е невъзможно да изтърпя неизбежния брак, който ми предстои (защото за нищо на света не ще престъпя уговорките и клетвите си към Аброком), аз моля за твоята помощ, Евдоксе. Намерѝ ми отнякъде отрова, която ще отърве мене, клетата, от злините. За това добро дело ще бъдеш възнаграден от боговете, към които непрекъснато ще отправям молби за теб преди смъртта си, а аз самата ще ти дам пари и ще уредя завръщането ти в Ефес. Преди още да успеят да разберат, ти ще можеш да се качиш на някой кораб, който ще отплава за Ефес. А като пристигнеш там, потърси родителите ми — Мегамед и Евипа.

Извести им за моята кончина и за всички страдания след отпътуването ни; кажи им, че Аброком е умрял.

Рекла това и се хвърлила в нозете му. Помолила го да не ѝ възразява и да ѝ даде отровата. Предложила му двадесет мини^[7] сребро и своите огърлици (а имала всичко в изобилие, защото разполагала с пълна власт над богатството на Перилай) и ги дала на Евдокс. А той, след дълъг размисъл и от съжаление към момичето заради нейното нещастие, обхванат от силно желание да се върне в Ефес, победен най-сетне от парите и от подаръците, обещал да ѝ даде отровата и излязъл да я набави.

А тя в това време безутешно ридаела, скърбейки за своята младост, натъжена от преждевременната смърт, която я очаквала, и често призовавала Аброком, като че ли бил там.

Не след дълго Евдокс се върнал и донесъл билето, което не било смъртоносно, а сънотворно, за да не му се случи нещо лошо на момичето и за да може той с дадените му пари да се завърне здрав и читав в своята родина. Грабнала Антия отровата и с безкрайни благодарности го отпратила.

Той веднага се качил на попътен кораб и отплавал, а тя търсела сгода да изпие отровата.

6. Ето че паднала нощта и брачната стая била вече готова. Дошли и хората, отредени да изведат Антия. А тя излязла без охота, обляна в сълзи, и в ръка криела отровата. Когато била близо до спалнята, близки и приятели запели брачния химн. Но тя избухнала в плач и сълзи. „Така ме водеха някога към годеника ми Аброком — промълвила си тя. — А в нас гореше огънят на любовта и се пееше хименей^[8] да е щастлив бракът ни. А сега какво ще правиш, Антия? Ще оскърбиш ли Аброком, съпруга си, любимия си, умрял заради теб? Не, не съм толкова нерешителна, нито в бедите — толкова страхлива. Всичко е решено — ще изпия отровата! Единствен Аброком трябва да е моят мъж, дори и мъртъв, само за него копнея.“ Тъй си говорела тя, докато я водели към спалнята.

И ето, останала сама. Перилай все още се гощавал с приятелите си. Престорила се, че поради голямото вълнение е ожадняла, и заповядала на един роб да ѝ донесе вода за пиене. Щом донесли

чашата, тя я взела и в един момент, когато нямало никой при нея, сипала вътре отровата, заплакала и рекла: „Любими мой Аброкоме, ето — изпълнявам обещанията си и тръгвам по пътя, който ще ме доведе при теб, път злокобен, но необходим. Приеми ме с радост и ме дари с оня отвъден блажен живот с теб.“

Като казала това, изпила отровата и покорена от съня, паднала на земята; билката си свършила работата.

7. Когато Перилай влязъл, веднага съзрял строполилата се Антия, уплашил се и надал вик. Настанала суматоха в къщата; скръб, ридания, страх и уплаха — всичко се смесило. Едни съжалявали изглеждащата мъртва Антия, други споделяли скръбта на Перилай, но всички били опечалени от случилото се. Перилай разкъсал дрехата си, хвърлил се върху тялото ѝ и застенал:

— О, премило мое момиче, ти напусна любещия те навръх брачната нощ, ти беше невеста на Перилай само за няколко дни. Нима гробът трябва да е брачната спалня, в която ще те отведем?! Не знам какъв е бил Аброком, но знам едно — че е бил щастлив; блажен е той наистина, щом с такъв дар го дарява неговата любима!

Така я оплаквал той: притискал тялото ѝ, обсипвал ръцете и нозете ѝ с целувки и ѝ викал:

— Невясто нещастна, трижди нещастна жено!

Пременил я с богати одежди, обшил ги със златни украшения. И понеже не можел повече да издържа гледката, на заранта поставил бездиханната Антия в ковчега и я откарал към близките до града гробища.

Там я положил в гробница, над която заклат много жертвени животни и изгорил много дрехи и други накити.

8. Като извършил полагащите се обреди, близките му го отвели в града.

Затворена в гробницата, Антия дошла на себе си и като проумяла, че билката не била смъртоносна, през вопли и плач промълвила:

— О, измамна отрова, която ми попречи да потегля по щастливия път към Аброком! Не успях значи, нещастната, и в копнежа си по смъртта! Но може би като остана в гроба, гладът ще свърши работата на отровата! Та нали никой не би ме извадил оттук, няма начин да видя пак слънцето, не ще изляза повече на бял свят.

Казала това и сърцето ѝ се изпълнило с решителност и сили в очакване на смъртта.

Междувременно с настъпването на нощта някакви разбойници, които разбрали, че една девойка била погребана богато, отрупана с много женски накити, сребро и злато, дошли при гроба, изкъртили вратите и влезли вътре. Задигнали накитите и видели, че Антия е жива. Преценили, че и от нея ще имат голяма печалба, вдигнали я и понечили да я отведат. А тя се хвърлила в нозете им и горещо ги замолила:

— Мъже, които и да сте, вземете всички тези накити, всички погребани с мен скъпоценности и ги отнесете, но се смилете над мен. Посветила съм се на два бога: на Ерос и на Танатос^[9]. Оставете ме, аз трябва да принадлежа на тях. Заклевам ви в името на тези родни ваши богове, не ме показвайте на дневната светлина, моите нещастия са достойни само за нощта и тъматата.

Казала това, но не склонила разбойниците. Извели я те от гроба и я отвели към морето, качили я на кораба си и отплавали за Александрия. По пътя се грижели за нея и я ободрявали. А тя, като си мислела в каква неволя е изпаднала отново, оплаквала съдбата си и ридаела: „Пак разбойници и пак море, а аз — отново пленница. Но този път е още по-ужасно, защото не съм с Аброком. Коя ли земя ще ме приеме? Какви ли хора ще видя? Ни Мойрид вече, ни Манто, ни Перилай, ни Киликия. Ех, да можех да отида там, дори само за да видя гроба на Аброком!“

Всеки път това оплаквала и не искала да поднася нищо към устата си — ни храна, ни питие, но разбойниците я карали да прави това насила.

9. И щом след немалко дни приключили плаването, пристигнали в Александрия. Там свалили Антия на брега и решили да я продадат на някакви търговци.

А Перилай, като научил за разкопаването на гроба и за изчезването на тялото ѝ, изпаднал в безкрайна и неудържима скръб.

Аброком пък търсел и разпитвал дали някой не е виждал някъде чуждоземно момиче, пленено и отведено от разбойници. А като не открил нищо, отчаян се върнал там, където били отседнали. Хората на Хипотой им приготвили обяд. Всички започнали да ядат, а Аброком в пълно униние се тръшнал върху леглото, заплакал и лежал, без да вкуси нищо. Докато хората на Хипотой си пийвали, се появила някаква старица, на име Хрисия, и започнала да разказва:

— Чуйте, чужденци, каква беда се случи неотдавна в града. Перилай, един от най-заможните мъже, бе избран за иринарх на Киликия. След като бе заминал да преследва разбойници, доведе неколцина пленени, а с тях и едно красиво момиче, което склони да се омъжи за него. И всички обреди за брака бяха изпълнени. А тя влязла в спалнята и дали защото се побъркала, дали защото обичала друго, изпила отрова и умряла. Такава била, разправят, смъртта ѝ.

Като чул това, Хипотой викнал:

— Това е момичето, което Аброком търси.

Аброком слушал разказа, но обзет от отчаяние, не му обърнал внимание. Едва викът на Хипотой го накарал да скочи.

— Но сега е напълно ясно, че Антия е мъртва и може би гробът ѝ е някъде тук и съхранява нейното тяло.

Казал това и помолил старицата Хрисия да го отведе до гроба и да му покаже трупа ѝ. Но тя въздъхнала и рекла:

— Тъкмо това е най-тъжното в историята на нещастното момиче. Защото Перилай я погребва великолепно, богато пременена и украсена. Като узнали за погребаните с нея скъпоценности, разбойници разкопали гроба, отмъкнали накитите и затрили трупа. Затова Перилай е започнал навсякъде голямо претърсване.

10. Като чул това, Аброком раздрал хитона си и горко заоплаквак красиво и благочестиво умрялата, но злочесто изчезналата след смъртта си Антия:

— Кой ли разбойник е толкова похотлив, че и мъртва да те пожелае и да задигне бездиханното ти тяло?! Лиших се, клетникът, даже и от трупа ти — единствената утеха за мен. Ще умра непременно

— това е моето решение. Но първо ще издържа още малко в този живот, докато открия твоето тяло. Искам да го прегърна и да бъда погребан заедно с него.

Така нареждал и ридаел, а хората на Хипотой го насърчавали да се държи.

После Хипотой и дружината му легнали да си починат и спали цяла нощ. А Аброком мислел само за Антия — за смъртта ѝ, за гроба, за изчезването. И понеже не можел повече да издържа, тайно от всички (те били изпоналягали почти в несвят от прекомерното пиене) излязъл, уж че нещо му трябвало. Оставил ги и се упътил към морето. Там сварил кораб, който потеглял към Александрия, и се качил на него, надявайки се да залови в Египет разбойниците с цялата им плячка. Водач в това му била една неосъществима надежда.

На другия ден, докато Аброком плавал към Александрия, хората на Хипотой забелязали отсъствието му и се огорчили, но за няколко дни мъката им минала и те решили да се отправят по пътя към Сирия и Финикия за грабеж.

11. А разбойниците продали Антия на търговци в Александрия, за което взели много пари. Те не жалели средства за нея, обградили я с грижи, търсейки непрестанно подходящ купувач, който да плати достойна за нея цена. По това време в Александрия пристигнал някакъв индиец, един от тамошните, царе, за да разгледа града, а и да уреди някои търговски въпроси. Името му било Псамид. Той видял Антия у търговците и бил пленен от нея. Платил щедро на търговците и я взел за слугиня. Купил я той и нали бил варварин, веднага посегнал да я насили и да задоволи своята похот. Но тя му отказала и на първо време се съпротивлявала, а накрая измислила хитрина срещу Псамид: понеже варварите са по природа много суеверни, тя се оправдала с това, че при раждането ѝ нейният баща я бил обрекъл на Изида, докато не навърши възрастта за женене. Казала му също, че ѝ остава още една година. „Ако поругаеш мен, посветената на богинята, тя ще се разгневи и жестоко ще ти отмъсти.“

Псамид склонил, почел благочестиво богинята и оставил Антия недокосната.

12. И така, тя вече била охранявана у Псамид и почитана като посветена на Изида.

А корабът с Аброком се отклонил от посоката към Александрия и се озовал около делтата на Нил в местността, наречена Паралии, която била до бреговете на Финикия^[10]. Щом слезли на брега, местни пастири ти нападнали, разграбили товарите, вързали мъжете и ги повели по някакъв дълъг път през пустинна местност към египетския град Пелузий, където ги разпродали. Аброком бил купен от един стар войник, вече уволнен, на име Аракс. Този Аракс имал жена, на която викали Кино^[11]. Да я гледаш — отвратителна, да я слушаш — още поужасна, а безсрамието и невъздържаността ѝ надминавали всякаква мярка. Тази Кино залюбила страстно Аброком още с пристигането му в нейния дом и не можела вече никак да се владее, понеже влечението ѝ било необикновено, а също и желанието ѝ да утоли страстта си. Аракс обикнал Аброком и го направил свой син. Кино пък му предложила да му стане любовница и настоявала той да се съгласи, като му обещала да убие Аракс и да го вземе за мъж. Ужасно се видяло това на Аброком, а и в същото време си мислел за Антия, за взаимните им клетви, за добродетелната си вярност, която вече му причинила толкова нещастия. Но Кино продължавала да го притиска и накрая той склонил.

Дошла нощта и тя убила Аракс, за да притежава Аброком, комуто разказала за стореното. Той, понеже не можел да понесе необуздаността на тази жена, напуснал дома ѝ и я оставил, като ѝ казал, че не би могъл да докосне жена, опетнена с убийство.

Кино, щом дошла на себе си, отишла на сутринта на площада в Пелузий, заоплаквала мъжа си и казала, че го е убил наскоро купеният от него роб. Дълго нареждала така в скръб и сълзи, додето хората не ѝ повярвали. Заловили веднага Аброком, вързали го и го отпратили при тогавашния наместник на Египет.

И така, той бил отведен в Александрия, за да си получи наказанието за това, че бил убил господаря си Аракс.

[1] *Палестра* (гр. palaistra) — постройка, състояща се от игрище за тренировки и състезания по борба, съблекални и къпални, която е

част от гимназиона — спортен комплекс. Достъпът до нея бил свободен за зрители. — Б.пр. ↑

[2] *Нощно бдение* (на гр. *pannychis*) — всенощно бдение или празник в чест на някое божество, който трае цяла нощ. В христ. — молебен и служба в чест на бога, която се извършва публично през цялата нощ в храма според определен обичай; оттам на бълг. панихида. — Б.пр. ↑

[3] *Византий* — град в Югоизточна Тракия, на Босфора, колония на Мегара, основана през VII в. пр.н.е.; по-късно провъзгласен от Константин Велики за столица на новоосновената от него империя (330 г.). — Б.пр. ↑

[4] *Лесбос* — голям о-в в Егейско море, разположен близо до малоазийското крайбрежие; главни градове — Митилена, Метимна, Ерес. Оттам са прочутите лирически поети — Сапфо и Алкей. — Б.пр. ↑

[5] *Фригия и Памфилия* — крайбрежни области в Мала Азия. — Б.пр. ↑

[6] ... *посочвал косите му...* — вероятно става въпрос за взетите от Хипотой вещи на Хиперант. Навярно там в текста има прекъсване, защото много е възможно тези вещи да са били изброени. — Б.пр. ↑

[7] *Мина* — мярка за тежина и парична единица = 1/6 от таланта, ок. 600 г, ок. 98,23 златни лева. — Б.пр. ↑

[8] *Хименей* — брачна песен, изпълнявана от придружителите на булката, докато я водели към дома на младоженеца. — Б.пр. ↑

[9] *Танатос* — бог на смъртта. — Б.пр. ↑

[10] Между Египет и Финикия се намирала Палестина, така че Ксенофонт Ефески допуска неточност. Изглежда, че той не е познавал добре местоположението на редица споменати от него географски имена, защото борави твърде произволно с тях. — Б.пр. ↑

[11] *Кино* — т.е. кучка. — Б.пр. ↑

КНИГА ЧЕТВЪРТА

1. Хипотой и хората му потеглили от Тарс и се отправили по пътя за Сирия, като плякосвали всичко, което им се изпречвало. Опожарявали цели села, изклали и много хора. Така пристигнали в сирийския град Лаодикия^[1], където се представили не за разбойници, а за пътници, дошли да разгледат града. Там Хипотой положил големи усилия да намери Аброком, но тъй като не открил нищо, щом си поотпочинали, се отправили по пътя към Финикия, а оттам — към Египет с намерение да го оплякосат. Като събрали голяма дружина, стигнали до Пелузий. Оттам плавали по Нил към египетските градове Хермопол и Схедия. След това навлезли в канала, прокопан по времето на Менелай^[2], минали край Александрия и дошли в свещения град на Изида — Мемфис, а оттам — в Мендес. Те приели в дружината си и местни хора, които им били другари в разбойничеството и водачи по пътя. Като минали през Тива^[3], пристигнали в Леонтопол^[4], като по пътя минали край немалко селища, повечето от които невзрачни и бедни, и стигнали до Копт, близо до пределите на Етиопия. Тук решили да се заемат с разбойничество, защото оттам преминавали много търговци, които пътували към Етиопия или към Индия, а бандата им наброявала вече петстотин души. Та като завзели Етиопските възвишения и се настанили по пещерите, решили да нападат минаващите.

2. По това време Аброком бил отведен при наместника на Египет, на когото пелузийците били известили за случилото се: за убийството на Аракс и за наглата дързост на Аброком, един нищо и никакъв негов роб. Щом научил всичко това, без изобщо да разследва случая, наместникът наредил да отведат Аброком и да го разпънат на кръст. Той бил смазан и безмълвен от злощастieto си, ала едничката му утеха пред смъртта била мисълта, че Антия е мъртва. Служителите на наместника го повели към бреговете на Нил, където имало отвесна

скала, обърната към течението на реката. Там те изправили кръста и завързали към него Аброком, като пристегнали ръцете и краката му с въжета — такъв бил местният обичай на разпъване. Оставили го и си отишли, мислейки, че разпнатият е на сигурно място.

А той, като погледнал към слънцето и се взрял във водите на Нил, казал:

— О, най-човеколюбиви от боговете, ти, който владееш Египет, който осветяваш за хората и земята, и морето! Ако аз, Аброком, съм съгрешил в нещо, нека умра окаян, и ако има, нека изтърпя наказание, по-голямо и от това. Ако обаче съм предаден от хитра и зла жена, то нека водите на Нил да не бъдат осквернени с тялото на несправедливо загиналия Аброком, нито пък ти да станеш свидетел на такава гледка — как човек, непровинил се в нищо, загива тук, на твоята свещена земя.

Завършил молитвата си Аброком, а богът се смилил над него и го съжалил: изневиделица духнал вятър и връхлетял върху кръста, отмел от скалата земния насип, на който бил закрепен кръстът. Паднал Аброком в реката и се понесъл надолу, без водата да му стори зло, без вървите да го мъчат, нито животните да му вредят, само течението го съпровождало по пътя му. Носел се той по него и така стигнал до устието на Нил при морето. Там го хванали стражите, които сметнали, че е избягал от наказанието си, и го отвели при наместника на Египет. А той се разгневил още повече и решил, че Аброком наистина е отявлен злодей, заповядал да издигнат кладата и да го изгорят.

Всичко било приготвено: кладата — близо до брега на Нил, Аброком — качен на нея, огънят — подпален под него. Тъкмо пламъците щели да се плъзнат по тялото му, той започнал, доколкото му стигали силите, да се моли на реката да го спаси от застигналото го нещастие.

И тогава Нил се развълнувал, водите залели кладата и изгасили пламъците. Присъстващите били смаяни от станалото и завели Аброком при наместника на Египет, разказали му за случилото се и за помощта на Нил. Удивен от чутото, наместникът наредил да го задържат в тъмницата, но да му се оказват всякакви грижи и внимание. „Така ще бъде — казал той, — докато не разберем кой е този човек и защо боговете го закрилят така.“

3. И тъй, Аброком бил в затвора. А Псамид, който бе купил Антия, решил да си замине у дома и започнал да се стяга за път. Налагало му се да пропътува през Горен Египет и да навлезе в Етиопия, където върлувала бандата на Хипотой. Всичко било готово: много камили и магарета, коне, натоварени с несметно количество злато, сребро, безброй одежди. Повел той и Антия.

А тя, след като минали Александрия и се озовали в Мемфис, застанала пред храма на Изидата и се замолила:

— О, най-велика богиньо, досега, обречена на теб, успявам да остана непорочна и чиста и да съхранявам брака си с Аброком неопетнен. Но занаяпред отивам при индийците — далеч от моя Ефес, далеч и от тленните останки на Аброком. Затова или спаси мен, клетницата, и ме върни при Аброком, ако е жив; или, ако ни е орисано да умрем далеч един от друг, направи така, че да остана вярна на мъртвия си съпруг.

Такава молитва отправила и продължила пътя си. Били преминали вече Копт, заизкачвали се по Етиопските планини и ето: Хипотой ги нападнал, убил Псамид и мнозина от хората му, заграбил имуществото му и пленил Антия. След като събрал плячката, я откарал в пещерата, определена от тях за хранилище на заграбените ценности. Натам повели и Антия. Тя не познала Хипотой, нито пък той — нея. Когато я запитал коя е и откъде, Антия не казала истината, а му отвърнала, че е тукашна — египтянка — и че името ѝ било Мемфитида.

4. И така, тя се намирала при Хипотой, в пещерата на разбойниците.

В това време наместникът на Египет изпратил да доведат Аброком и взел да го разпитва за неговата история. Чул разказа му и се трогнал от клетата му участ. Дал му пари и му обещал, че ще го върне в Ефес.

Аброком от все сърце му благодарил за спасението си, но го помолил за разрешение да потърси Антия.

Получил той много дарове, качил се на едно корабче и потеглил към Италия, за да се опита там да научи нещо за Антия.

А наместникът на Египет, разбрал истината за Аракс, изпратил да доведат Кино и я разпънал на кръст.

5. Докато Антия била в пещерата, в нея се влюбил един разбойник от охраната на име Анхиал. Този Анхиал бил от присъединилите се към Хипотой в Сирия, по произход от Лаодикия, ценен от Хипотой заради мъжеството и ловкостта му в разбойническия занаят. Влюбил се в нея и отначало се опитал да я склони с думи и ѝ казал, че наистина ще я притежава и ще помоли Хипотой да му я подари. Но тя всячески отказвала и нищо не било в състояние да я уплаши — нито пещерата, нито пленът, нито заканите на разбойника. Пазела се все още за Аброком, макар да го смятала за мъртъв, и често, когато успявала да остане насаме, се провиквала:

— Само на Аброком искам да остана жена, ако ще да умра, ако ще да изтърпя по-големи злини от тези, които съм изтърпяла.

Това измъчвало още повече Анхиал, а ежедневното съзерцаване на Антия изгаряло сърцето му и възпламенявало страстта му. И понеже не можел да издържа повече, опитал се да я насили. Една нощ, когато Хипотой отсъствувал заедно с бандата си, той се нахвърлил върху нея и понечил да я поругае. Антия, оказала се в непреодолима беда, изтеглила лежащия наблизо меч и намушкала Анхиал, като му нанесла смъртоносна рана; защото той се бил надвесил целият над нея, за да я прегръща и целува, когато тя замахнала и забила меча в гърдите му.

Така Анхиал получил заслуженото наказание за престъпната си страст. Антия се уплашила от извършеното и какви ли не мисли минавали през главата ѝ: ту да сложи край на живота си (но все още хранела надежда, че ще види Аброком), ту да избяга от пещерата (това пък било невъзможно — нито имало удобен път, нито пък водач за него). Затова решила да остане в пещерата и да понесе каквото бог ѝ прати.

6. Тя прекарала цялата нощ в безсъние, измъчвана от разни мисли. С настъпването на деня Хипотой с шайката си се върнал, всички видели убития Анхиал и до него Антия и веднага заподозрели какво се е случило. А като разпитали Антия, разбрали всичко.

Разгневени от станалото, те решили да отмъстят за умрелия си приятел. Надпреварвали се да предлагат какво ли не: един — да я убият и да я погребат заедно с Анхиал, друг — да я разпънат на кръст. А Хипотой, натъжен от смъртта на Анхиал, замислил срещу Антия още по-голямо наказание: заповядал да изкопаят голям и дълбок ров и да хвърлят в него девойката заедно с две кучета, за да изтърпи там достойно за престъплението си наказание.

Разбойниците изпълнили дадените распореждания. Антия била доведена при рова, кучетата — също. Те били египетски — и бездруго огромни, а и страшни на вид. Хвърлили ги вътре и като наредили отгоре големи греди, засипали рова (а той бил недалеч от Нил), поставили разбойника Амфином да я охранява. Този Амфином още преди това бил запленил от Антия, а тогава я съжалявал повече от всякога и съчувствувал на злата ѝ участ. Мислел само как да продължи живота ѝ и да я предпази от свирепите кучета. Всеки ден отмествал положените върху рова греди и пускал вътре хляб, давал ѝ вода, а после насърчавал Антия да не се отчайва. Така кучетата, хранени от нея, не ѝ причинявали никакво зло, дори за кратко време станали кротки и се привързали към момичето. А Антия, потънала в размисли за живота и за сегашната си участ, нареждала:

— Ах, каква беда! Какво наказание ме сполетя?! Ров — тъмница, и тези кучета, затворени с мен, къде-къде по-благословни от разбойниците! Подложена съм на същите страдания като теб, мили ми Аброкоме! Та ти също бе в подобна беда: и ти бе в затвора, когато трябваше да се разделим в Тир. Но ако си още жив, за мене нищо не е страшно! Защото непременно един ден пак ще се намерим. Но ако теб те няма на този свят, напразно се стремя да съхраня живота си, напразно този — който и да е той — изпитва съжаление към мене, клетата.

Така си говорела Антия и непрекъснато ридаела. Оставала все тъй затворена заедно с кучетата в ямата, а Амфином всеки ден и нея утешавал, и кучетата укротявал, като им давал храна.

[1] *Лаодикия* — крайморски град в Сирия, основан от Селевк Никатор, съврем. град Латакия. — Б.пр. ↑

[2] ... *по времето на Менелай*... — според мита Менелай и Елена на връщане от Троя били отнесени в Египет и там преживели редица приключения. — Б.пр. ↑

[3] *Тива* — фараонски град в Горен Египет, бивша столица и култов център на Амон. — Б.пр. ↑

[4] *Леонтопол* — гръцко наименование на два града в Долен Египет, където били почитани божества с лъвско изображение и особено богиня Сахмет. — Б.пр. ↑

КНИГА ПЕТА

1. В това време Аброком, който бил отплавал от Египет, завършил пътуването си, но не пристигнал в Италия, защото вятърът отклонил кораба от правия път, отнесъл го в Сицилия и така той слязъл в големия и красив град Сиракуза. Озовал се там, Аброком решил да преброди острова и да търси някакви вести за Антия. Настанил се близо до морето при един старец рибар, който се наричал Егиалей. Той бил беден човек, чужденец^[1], и едва изкарвал прехраната си със своя занаят. Обаче на драго сърце дал подслон на Аброком, приел го като собствен син и се привързал твърде много към него. И както обикновено се случва при продължително съжителство, един ден Аброком му разказал за своите патила: описал му Антия, голямата им любов и премеждията им. А Егиалей започнал да му разправя своя живот:

— Аз, драги ми синко — му казал той, — не съм сицилиец, а спартанец от Лакедемон. Произхождам от твърде могъщ род, бях и много богат. Когато бях млад (бях вече зачислен в списъците на ефебите^[2]), се влюбих силно в една девойка от моя град на име Телксиноя, която ми отвърна с взаимност. Веднъж, когато градът ни чествуваше празник, съпроводен с всенощно бдение, ние двамата, водени от един и същи бог, сляхме нашите тела и вкусихме насладата, заради която любовният копнеж ни бе събрал. Известно време се срещяхме тайно и често се кълняхме да бъдем заедно до гроб. Но нашето щастие без съмнение предизвика завистта на някой бог. Аз още бях ефеб, когато родителите на Телксиноя я обещаха за жена на някакъв местен младеж Андрокъл, който отдавна я обичал. В началото тя измисляше какви ли не предлози, за да отложи сватбата. Накрая успя да се срещне насаме с мен и двамата се условихме да напуснем заедно Лакедемон през нощта. Облякохме се като момчета, дори остригах косата на Телксиноя.

Та напуснали града в самата сватбена нощ, ние се отправихме към Аргос, после към Коринт, а оттам се качихме на кораб и

отплавахме към Сицилия.

Спартанците, узнали за нашето бягство, ни осъдили на смърт. А ние си живяхме тук, вярно — в лишения, но щастливи, и смятахме, че щом сме заедно, имаме всичко. И тук Телксиноя почина неотдавна, но не я погребях, а пазя тялото ѝ при мен, обсипвам я с целувки и живея с нея както някога.

Казал това и въвел Аброком във вътрешната стая, където му показал Телксиноя — тя била вече старица, но за Егиалей била все още някогашната красива девойка. Тялото ѝ било балсамирано по египетския обичай, който старецът добре познавал.

— Та с нея — казал, — дете мое Аброкоме, си говоря, лягам си, храня се; все едно, че е жива. И ако някой път се прибера от риболова уморен, тя е тази, която ме ободрява със своето присъствие. Защото за мен тя не е такава, каквато ти изглежда на теб сега. Аз я виждам, момчето ми, такава, каквато беше някога при бягството ни от Лакедемон. Пред очите ми е празникът с бдението, пред очите ми е срещата, когато ние уговоряхме бягството.

Не бил довършил Егиалей своя разказ, когато Аброком завикал и заплакал:

— О, най-злосъщастна от всички девойко, кога ще те намеря, пък ако ще и мъртва? Защото — ето! — за Егиалей бездиханното тяло на Телксиноя е утеха в живота и сега аз действително разбрах, че за истинската любов възрастта не е граница. А аз се скитам по земи и морета, но не съм успял дори да чуя нещичко за теб. О, зли прокоби! О, Аполоне, ти, който ни предвеща най-страшните беди! Смили се вече и прати обещания край на предсказанието!

2. И така Аброком, оплаквайки съдбата си, а Егиалей — утешавайки го, живеели в Сиракуза. Аброком дори понаучил нещо от рибарския занаят.

Междувременно Хипотой, който бил укрепил бандата си, решил да напусне Етиопия и да предприеме по-големи дела. Защото ограбването на отделни пътници не му изглеждало достатъчно; блазнали го набезите на цели села и градове. Та като събрал хората и натоварил всичко (а имал много впрегатен добитък и немалко камили), напуснал Етиопия, отправил се към Египет и Александрия, замислял

нови грабежи във Финикия и Сирия. А колкото до Антия, той мислел, че е вече мъртва. Но Амфином, който я пазел в ямата и бил все така силно влюбен, не можел да понесе раздялата поради привързаността си и поради надвисналата над нея беда. Затова той не последвал Хипотой, а незабелязан сред многобройната шайка, се укривил в някаква пещера, като си взел и необходимите припаси.

Когато настъпила нощта, хората на Хипотой се отправили към египетското село Арея с намерение да го опустошат. А Амфином отворил ямата, извел Антия и я заувещавал да не се отчайва. Но понеже тя била изпълнена със страх и подозрения, той се заклел в слънцето и в египетските богове да я уважава и пази чиста дотогава, докато самата тя не склони и не го пожелае. Клетвите на Амфином убедили Антия и тя го последвала. Заедно с тях тръгнали и кучетата, които се били привързали към нея и й били станали верни приятели.

Ето че пристигнали в Копт и решили да останат известно време там, докато бандата на Хипотой се отдалечи по пътя. Грижели се и за кучетата и не ги оставяли без храна.

Хората на Хипотой нападнали село Арея, където убили мнозина от жителите и опожарили къщите им, след което продължили своя път, но не по суша, а по Нил: събрали всички лодки от селата, през които минали, качили се на тях и отплавали към Схедия^[3]... Слезли и оттам покрай брега на Нил започнали да кръстосват останалата част от Египет.

3. Междувременно наместникът на Египет научил за случилото се в Арея и за бандата на Хипотой, а също, че идват от Етиопия. Подготвил многоброен отряд войници, назначил за техен началник един свой родственик на име Полиид — младеж с красива външност и храбър в действията си, и го изпратил срещу разбойниците.

Полиид повел отряда и пресрещнал бандата на Хипотой при Пелузий. Веднага се завързало сражение помежду им край брега на реката. Мнозина и от двете страни паднали в боя. Като настъпила нощта, разбойниците били обърнати в бягство и избити до един от войниците. Неколцина били пленени. Единствено Хипотой, захвърлил оръжието си, успял да се измъкне през нощта и пристигнал в Александрия. Той сварил да се укрие в града, качил се на някакъв

заминаващ кораб и отплавал. Неговото най-голямо желание било да отиде в Сицилия, защото смятал, че там най-добре би могъл да се укрие и да се прехранва; островът бил известен с това, че е голям и богат.

4. Полиид пък преценил, че не е достатъчна само победата над тези разбойници, с които влязъл в бой, но решил, че трябва да претършува и очисти Египет от тях с надеждата да открие Хипотой или някого от неговите хора.

Взел част от отряда си и пленените разбойници, за да му посочват другарите си, щом се натъкнат на някого от тях. Качил се нагоре по течението на Нил и започнал да претърсва градовете с намерението да стигне чак до Етиопия. Дошъл и в Копт, където били Антия и Амфином. Тя била вкъщи, но заловените бандити разпознали Амфином и го обадили на Полиид. Така той бил хванат и по време на разпита разказал случката с Антия. Полиид го изслушал, заповядал да я доведат и я запитал коя е и откъде. Тя не му казала истината, а излъгала, че е египтянка и че била заловена от разбойниците.

Междувременно Полиид, макар да имал жена в Александрия, бил обхванат от пламенна страст към Антия. Влюбен в нея, той се опитвал отначало да я склони с големи обещания. Но после, когато по пътя за Александрия те се спрели в Мемфис, Полиид се опитал да я насили. Но тя успяла да избяга, отишла в светилището на Изиди и паднала пред статуята ѝ.

— Повелително на Египет — започнала молитвата си тя, — спаси ме отново, както и досега много пъти си ми помагала. Нека и Полиид се смили над мен, след като благодарение на теб оставам чиста и непокътната за Аброком.

Полиид се страхувал от богинята, но в същото време обичал Антия и сърцето му се смилило от нейната зла участ. Приближил се сам до храма и се закълел никога да не посяга на Антия или да я обиди с нещо, а да я пази чиста дотогава, докато тя пожелае; на него, влюбения, му стигало дори само да я гледа и да слуша гласа ѝ.

Антия повярвала на клетвите му и излязла от светилището. И понеже решили да останат три дена в Мемфис, за да отпочинат, тя отишла в храма на Апис^[4]. Той бил най-прочутият в Египет и богът

давал предсказания на всички желаещи. След като човек влезе в храма, отправя молитвите и пожеланията си към бога и излиза, а пред храма малките египтянчета, които са служители на бога, му предсказват бъдещето било в проза, било в мерена реч.

Влязла Антия в храма и паднала пред статуята на Апис.

— О, боже, ти, който най-много от всички богове обичаш хората — обърнала се към него тя. — Ти, който оказваш съчувствие на всички, дошли при теб! Съжали и мене, клетата, и ми дай вярно предсказание за участието на Аброком. Ако ще го видя пак, ако ще бъдем отново мъж и жена, ще остана жива. Но ако той е мъртъв, добре е и аз да напусна този мръсен и долен живот.

Казала това и излязла, обляна в сълзи. И в този миг децата, които си играели пред светилището, извикали в един глас:

Антия пак Аброком — своя мил съпруг — скоро ще срещне.

Чула това Антия и се зарадвала душата ѝ; благодарила на боговете, след което веднага заминала за Александрия.

5. Жената на Полиид обаче узнала, че мъжът ѝ води със себе си някаква млада пленница, в която е влюбен. Обезпокоена да не би той да предпочете чужденката пред нея, не казала нищо на Полиид, но започнала да обмисля как да си отмъсти на жената, която в нейните мисли застрашавала брака ѝ.

Полиид докладвал пред наместника на Египет за своите действия и после се завърнал в лагера да се заеме със задълженията си.

Докато той отсъствувал, Ренея (така се наричала жена му) пратила да доведат Антия, която се намирала в дома на Полиид, разкъсала ѝ дрехите, била я докато не загрозила тялото ѝ.

— Ах ти, мръснице! — викала тя. — Искаш да напакотиш на брака ми! Но напразни са били усилията ти да се харесаш на Полиид, защото тази красота не ще ти бъде от полза! Може би си успявала да хванеш в мрежите си някой и друг разбойник или да вкараш в леглото

си не едно или две пияни хлапета, но никога не ще имаш щастието да оскверниш ложето на Ренея!

Казала това, а после отрязала косите ѝ^[5], вързала я и я предала на някакъв свой верен роб на име Клит със заръката да я качи на кораб и да я отведе в Италия, където да я продаде на някой съдържател на публичен дом.

— Защото само по този начин, хубавелке — ѝ се изсмяла тя, — ще имаш възможност да уталожил своята ненаситност.

Повел Клит Антия, а тя, обляна в сълзи и разтърсвана от ридания, нареждаше:

— О, вероломна красота, и ти, прелестна хубост, която ми носиш само нещастия! Защо сте се вкопчили в мен и ме мъчите? Защо ми причинявате неизброим ми злини? Не са ли достатъчни гробовете, убийствата, оковите, разбойниците, а отгоре на всичко ще трябва да вляза и в публичен дом, където сводник ще ме принуди да погубя добродетелността си, която досега свято пазех за Аброком?!

Но, господарю — хвърлила се в нозете на Клит, — не ме води към такова ужасно отмъщение, по-добре ме убий със собствената си ръка! Не ще понесе сводник да ми бъде господар! Повярвай ми, приучена съм на въздържание и порядъчност.

Така го помолила тя и Клит се смилил над нея.

Докато тя пътувала към Италия, Полиид се върнал и Ренея му казала, че Антия избягала. И той, като имал предвид стореното от Антия дотогава, повярвал на жена си.

И тъй, Антия била отведена в Тарент, град в Италия. Но там Клит, боейки се да не изпълни заповедта на Ренея, продал момичето на някакъв сводник. А той, понеже срещнал красота, каквато никога преди не бил виждал, преценил, че девойката ще му донесе големи печалби. Оставил я няколко дни да се посъвземе от изтощението при пътуването и от изтезанията на Ренея.

Клит пък се завърнал в Александрия и осведомил Ренея какво е извършил.

6. Що се отнася до Хипотой, той приключил плаването си в Сицилия, но слязъл не в Сиракуза, а в Тавромений^[6], където търсел сгода да си набави храна.

А Аброком в Сиракуза, колкото повече времето минавало, толкова повече губел надежда, обхващало ГО все по-голямо отчаяние, че никога не ще намери Антия, нито че ще се върне по живо, по здраво в родината си. Затова решил да отплава от Сицилия и да премине в Италия, а оттам, ако не намери Антия, да предприеме печалното си завръщане в Ефес.

Междувременно родителите на Аброком и Антия, както и всички ефесци, били обхванати от дълбока скръб, понеже нито вестител се явявал от тях, нито писма. По всички краища на земята били разпратени хора, които да ги търсят. Накрая, обзети от отчаяние, налегнати от старост, родителите им, без да могат вече да понасят скръбта, си отишли от живота.

И така — Аброком се отправил по пътя за Италия.

Левкон и Рода, другарите по робия на Аброком и Антия, чийто господар в Ксант умрял и им оставил огромното си наследство, решили да отплават за Ефес: мислели, че техните млади господари са си вече там здрави и читави. А и бездруго достатъчно били вкусили от горчилките на живота в чужбина. Натоварили имуществото си на един кораб и заминали за Ефес. След няколко дена пристигнали в Родос. Там научили, че Аброком и Антия още не са се завърнали и че родителите им са починали. Затова решили да не се прибират в Ефес, а да останат известно време в Родос, докато научат нещо за господарите си.

7. След известно време сводникът, който купил Антия, наредил тя да застане пред публичния му дом. Нагиздил я с хубава дреха, накичил я с много злато и я накарал да се изправи пред вратите на дома.

Заплакала тя неудържимо.

— Горко ми, какви злочестини ме преследват — ридаела тя. — Нима не са ми достатъчни предишните беди: пленничеството, разбойниците, а отгоре на това ме принуждават да продавам тялото си. Ах ти, моя красота, ти си заслужила да бъдеш поругана! Какво си се заловила за мен така ненавреме?! Но защо ли само се вайкам, а не измисля някакво средство да спася моята чистота, която успях да съхраня до днес?!

Докато си говорела така, била заведена пред дома на сводника, който ту я успокоявал, ту я заплашвал.

Когато пристигнала и била изложена отпред, стекло се голямо множество хора, възхитени от нейната красота, а повечето и били готови да заплатят за похотта си. Антия, озовала се в безизходица, намерила начин да се спаси: паднала на земята, отпуснала тялото си и започнала да подражава на страдащите от т.нар. „божествена болест“^[7]. Присъстващите мъже били обхванати от съжаление и страх — похотливите им желаниа отстъпили и те се заели да се грижат за нея. А сводникът, разбирайки в каква беда е изпаднала и понеже помислил, че момичето действително е болно, я отнесъл в дома си, положил я върху едно легло и се заел да я лекува. Когато решил, че се е посъзвела, я запитал за причината на заболяването ѝ. А Антия му казала:

— Господарю, и по-рано исках да ти обясня за моето нещастие и да ти разкажа за случилото се с мен, но го скривах от срам. Ала сега нищо не ме спира — и бездруго вече си разбрал истината за мен.

Бях още дете, когато по време на един празник, съпроводен с нощно бдение, аз се заблудих и отдалечих от нашите и търсейки ги, достигнах до някакъв гроб на скоро починал мъж. И там неочаквано от гроба изскочи някакъв призрак и се опита да ме обладае. Аз побягнах и се развиках. Човекът беше ужасен на вид, но още по-голям страх всяваше гласът му. Накрая вече започна да се развиделява, той ме пусна, но ме удари по гърдите и ми кресна, че е вселил в мен тази болест. Та като започна оттогава, болестта ме държи и ме поразява всеки път по различен начин. Но, моля те, господарю, не ми се гневи, защото аз не съм виновна за това. Ще успееш да ме продадеш и няма да загубиш нищо от дадената за мен цена.

Изслушал я сводникът и се ядосал, но ѝ простил, понеже не по своя воля търпяла това.

8. И така, тя била лекувана у сводника от мнимата си болест.

А Аброком отплавал от Сицилия и се отправил към Италия, където пристигнал в Нукерий^[8]. Поради липса на средства бил затруднен какво да прави, но най-напред се заел да пообиколи насамнататам в търсене на Антия. Защото тя била смисълът на целия му

живот, а и причината за скиталчеството му. Като не я открил (нали момичето било в Тарент при сводника), се наел на работа при някакви каменари.

Работата била тежка за него, защото тялото му не било приучено, нито пък имал навика да се подлага на напрегнат и тежък труд. Чувствувал се зле и непрестанно оплаквал своята участ.

— Виж, Антия — казал той, — с какъв долен занаят се е заел твоят Аброком, на каква робия е подложил той своето тяло! О, ако имах някаква надежда, че ще те намеря и за в бъдеще ще живеем заедно, това щеше да ми бъде най-добрата утеха. Сега може би и аз, нещастникът, напразно и безполезно се мъча, а и ти си умряла някъде от копнеж по Аброком. Защото съм убеден, любима моя, че ти никога, даже и в смъртта си, не би ме забравила.

Така се жалвал и болезнено понасял трудностите той, а на Антия в Тарент ѝ се присънил сън: сторило ѝ се, че е с Аброком, че са красиви и двамата, че се е върнало времето, когато любовта им започвала. Но се появила някаква друга красавица и ѝ отмъкнала Аброком. Той крещял и я викал по име, додето тя не се събудила и видението ѝ не изчезнало. Едва съвзела се от съня, тя скокнала веднага и се разплакала, понеже взела видението за истина.

— Ах, каква беда! Аз и на всякакви мъки устоявам — нареждала тя, — и понасям, клетата, какви ли не нещастия, и изнамирам всевъзможни начини, които надминават женската изобретателност, за да запазя верността си към Аброком. А на теб може би вече друга жена ти харесва — тъкмо това ми разкриват сънищата. Ах, защо ли още живея? Защо ли се измъчвам? По-добре е да умра и да се отърва от това непристойно и отвратително робство. А Аброком, дори и да е престъпил клетвите си, дано боговете не го накажат за това! Може би го е извършил по принуда. Но за мен е добре да умра неопетнена.

Това нареждала през плач и търсела начин да свърши със себе си.

9. А перинтиецът Хипотой отначало живеел зле в Тавромений поради липса на средства. Но след като минало известно време, някаква старица се влюбила в него и той, притиснат от нуждата, се оженил за нея.

Не минало много време, и бабичката умряла, а той наследил голямо богатство и благосъстояние: многочислена свита от роби, одежди в изобилие и разкошна покъщнина. Но решил да отплава за Италия да си купи хубави слуги и слугини и онези предмети на разкоша, които биха подхождали на състоятелен мъж. А пък и непрестанно си спомнял за Аброком и се молел да го намери, понеже силно желаел да сподели с него живота и богатството си.

И така, той отплавал от Тавромений и пристигнал в Италия. Придружавало го едно сицилийско момче от благородно потекло, което се наричало Клистен и споделяло разкоша на Хипотой, тъй като било хубаво.

А сводникът, щом решил, че Антия е оздравяла, обмислял вече как да я продаде. Та повел я той към пазара и я изложил пред купувачите.

По това време Хипотой обикалял из град Тарент, търсейки да си купи нещо хубаво. Съзрял Антия и я познал. Бил изумен от случилото се и дълго размишлявал наум: „Не е ли тази девойката, която някога аз, за да я накажа за убийството на Анхиал, хвърлих в дълбока яма заедно с кръвожадни песове? Що за чудесия? Как ли се е спасила? Как е успяла да избяга от ямата? Какво е това невероятно избавление?“

Казал това и се приближил, уж че иска да я купи, застанал до нея и проговорил:

— Девойко, не си ли била някога в Египет? Не си ли попадала там на разбойници, не те ли е сполетявала някоя друга страхотия в онези земи? Каж ми, не бой се! Та аз те познавам!

Като чула за Египет и си припомнила за Анхиал, за разбойниците и за ямата, Антия изстенала и се разплакала, погледнала към Хипотой (но изобщо не го познала) и рекла:

— Много и страшни неща претеглих в Египет, страннико, който и да си, и от разбойници бях хваната. Но откъде знаеш ти за моите патила? И откъде, кажи ми, познаваш моя злочест живот? Наистина, аз изтърпях неща, достойни да бъдат разправяни и прославяни, но теб въобще не те познавам.

Изслушал я Хипотой и от думите ѝ още повече се убедил, че е тя. Замълчал си в момента, обаче я купил, отвел я при себе си. Там я увещавал да не се страхува, разкрил ѝ кой е, припомнил ѝ за случилото се в Египет и ѝ разказал за собственото си богатство и за бягството си

при разгрома на бандата. А пък тя му поискала прошка и му разправила, че е убила Анхиал, понеже се отнесъл неблагочестиво към нея, обяснила му за ямата и Амфином, както и за кротостта на кучетата и за избавлението си. Съжалил я Хипотой и повече не я разпитвал коя е, но от ежедневното общуване с девойката и той бил обзет от силна страст, желаел да я притежава и ѝ обещал мило и драго. Тя отначало му отказвала, като твърдяла, че не е достойна за господарската постеля. Но накрая, понеже Хипотой бил твърде настоятелен и нямало как вече да увърта, решила, че е по-добре да му разкрие всичко премълчано, отколкото да наруши обетите си към Аброком. Разказала му за любимия си, за Ефес, за любовта им, за клетвите им, за патилата им, за разбойниците и често избухвала в плач за Аброком.

А Хипотой, като чул, че това момиче е Антия — жената на най-скъпия му другар, я прегърнал, помолил я да не тъжи и ѝ разказал за приятелството си с Аброком.

И така, той я държал в дома си, без да ѝ додява, а я обграждал с всякакви грижи и внимание, достойни за обичта му към Аброком. А самият се заел да претърсва навсякъде, за да открие приятеля си.

10. А Аброком отначало се трудел непосилно в Нукерий, но накрая, понеже не можел повече да понася несгодите, решил да се качи на някой кораб и да отплава за Ефес. И така, една нощ той слязъл при морето, успял да се качи на някакъв заминаващ кораб и заплавал обратно към Сицилия, за да се отпрати оттам към Крит, после — към Кипър, а след това — към Родос, и оттам да се прибере в Ефес. Освен това се надявал, че по време на това дълго плаване би могъл да разбере нещо и за Антия. Макар и с малко средства, той отпътувал и първата спирка на кораба му била в Сицилия. Там разбрал, че неговият приятел Егиалей е умрял. След като му направил възлияния и дълго си поплакал, отново отпътувал, минал покрай Крит и се спрял в Кипър. Там останал няколко дена и след като се поклонил на великата богиня — покровителка на острова^[9], отплавал и пристигнал в Родос. Там се настанил недалеч от пристанището. Вече бил близо до Ефес и често го спохождали мисли за преживените опасности, за родината, за родителите, за Антия, за слугите. Въздъхнал дълбоко и си рекъл:

— Ах, какво нещастие! Ще се върна в Ефес сам и ще ме видят моите родители без Антия! Ето така ще завърша това безполезно плаване аз, клетникът, и ще има да разказвам за своите патила, на които може би не ще повярват, понеже нямам другар, който да ги потвърди.

Но смелост, Аброкоме! Като се прибереш в Ефес, живей още само толкова, колкото ще ти потрябва да направиш гроб за Антия, да я оплачеш, да ѝ направиш възлияния. И тогава не се колебай да потеглиш към нея.

Така си говорел и се скитал унил из града и понеже не знаел какво става с Антия, и понеже не му достигали средства.

А в това време Левкон и Рода, които се намирали в Родос, поднесли в светилището на Хелиос дар и го положили редом със златните доспехи, които му били посветили някога Антия и Аброком. Той представлявал стела^[10], надписана със златни букви в чест на Аброком и Антия; били изписани също имената на посветителите — Левкон и Рода. На тази стела се натъкнал Аброком, когато отишъл да се помоли на бога. Прочел я и разбрал кои са я издигнали, узнал колко предани нему са слугите му, видял и доспехите и започнал да ридае, приседнал до стелата.

— О, трижди нещастен аз! — занареждал той. — Идва краят на живота ми, а ето че се връщат спомените за моите злочестини: ето ги доспехите, които посветих заедно с Антия. Заедно с нея отплавах от Родос, а сега се връщам без нея! А ако тази стела е посвещението на нашите другари в неволята за щастieto на двама ни, какво ли ми е отредила съдбата сега, като съм сам-самин? Къде да открия тези, които са най-скъпи за сърцето ми?

Така нареждал и се жалвал той. А междувременно там се появили Левкон и Рода да се помолят както обикновено на бога. Видели те Аброком, седнал край стелата с очи, вперени в доспехите, но не го познали, а се зачудили кой ли е тоя, дето е приседнал край чужди дарения. Затова Левкон казал:

— Момче, какво искаш, та си седнал да се вайкаш и оплакваш край чужди дарове, които дори не те засягат? Какво те е грижа за тях? Какво общо имаш ти с написаното тук?

А Аброком му отговорил:

— За мене, за мене — клетия Аброком — са посвещенията на Левкон и Рода. След Антия аз именно тях най-много желая да видя.

Като чули това, Левкон и Рода загубили и ума, и дума. Но като се поокопитили, започнали малко по малко да го разпознават по външния вид, по гласа, по думите, по името на Антия, което той споменавал. Паднали те ничком пред краката му и заразказвали за своите прежеждия, за пътуването от Тир към Сирия, за гнева на Манто, за предаването им в нейните ръце, за това как били продадени в Ликия, за кончината на господаря им, за наследеното имущество и за пристигането им в Родос. Подхванали го и го повели към къщата, където били отседнали, предали му имуществото си и започнали да се грижат за него и да го лекуват, като при това го насърчавали да не пада духом. Но за него нямало нищо по-свидно от Антия и затова плачел за нея ден и нощ.

11. И така той се намирал в Родос заедно с придружителите си, като се съвещавал с тях какво ще прави занапред.

А Хипотой решил да отведе Антия от Италия в Ефес, за да я върне на родителите ѝ и покрай тях да научи нещо за Аброком. Затуй натоварил всичките си неща на голям ефески кораб и отплавал заедно с Антия, с която прекарал едно твърде приятно плаване.

След няколко дни пристигнал посред нощ в Родос, където се настанил близо до морето пои някаква старица на име Алтея. Отвел там и Антия. През онази нощ той си отдъхнал и отпочинал, а на другия ден започнал подготовката около отплаването. Но точно тогава започвал някакъв голям държавен празник, който родосци провеждали в чест на Хелиос. Имало и тържествено шествие, и жертвоприношение, и многолюдно участие на гражданите в празненствата. Там присъствували Левкон и Рода — не толкова за да вземат участие в празника, колкото да узнаят, ако могат, нещо за Антия.

И ето че Хипотой отишъл в светилището заедно с Антия. А тя, отправила поглед към посветителските дарове и обзета от спомени за миналото, казала:

— Хелиосе, ти, който наблюдаваш действията на всички хора, само мене, клетата, ме подминаваш! Някога в Родос в безмерното си

щастие аз ти оказах почитта си, жертвоприношения ти направих заедно с Аброком и бях много честита. А сега какво съм? Робиня, а не свободна, злостастна пленница, а не блажена любима! Завръщам се в Ефес сам-сама и ще се появя без Аброком пред близките си!

Така нареждаха, обляна в сълзи, и помолила Хипотой да ѝ разреши да си отреже косата и да я посвети на Хелиос, като пожелае нещо за Аброком. Хипотой ѝ позволил. Тя си отрязала плитките, докъдето можела, и като изчакала да дойде стгодно време — след като всички си отишли, поставила своето дарение и го надписала: **ЗА БЛАГОТО НА СЪПРУГА СИ АБРОКОМ АНТИЯ ОБРЕЧЕ КОСАТА СИ НА БОГА.** След като сторила това и отправила своите молитви към бога, тя си тръгнала заедно с Хипотой.

12. Левкон и Рода, които до този момент участвували в религиозното шествие, влезли в светилището и съзрели оброка; разчели имената на господарите си и отначало галели косата и дълго плакали така, като че ли виждали самата Антия. Накрая тръгнали да обикалят наоколо, дано успеят да открият и нея (те разчитали на това, че повечето родосци знаели имената на двамата съпрузи от предишното им посещение). Този ден те не намерили нищо, отишли си и разказали на Аброком за видяното в светилището. Объркала се душата му от неочакваната вест, но се обнадеждал, че ще открие Антия.

На следващия ден, понеже времето не било подходящо да отплават, Антия отново отишла с Хипотой в светилището, приседнала до даренията и започнала да плаче и въздиша. Не щеш ли, в това време влезли Левкон и Рода, които били оставили Аброком вкъщи, понеже се чувствувал отпаднал и унил от последните преживявания.

Влезли и видели Антия. Отначало обаче не я познали, но съпоставили всичко: любовта, сълзите, оброците, имената, външния вид. Така малко по малко я разпознали. Паднали на колене пред нея, без да могат и дума да продумат. А тя била учудена кои са и какво искат. Та нали не се надявала, че ще види някога Левкон и Рода. А те, като се посъвзели, казали:

— Господарко Антия, ние сме твоите слуги Левкон и Рода, които ти бяхме придружители в твоето пътешествие и в пленничеството ти

от разбойниците. Но каква съдба те води тук? Смелост, господарке, Аброком е жив, той е тук и те оплаква ден и нощ.

Изслушала ги Антия и онемяла от чутото. Полека-лека дошла на себе си, познала ги, прегърнала ги, целунала ги и поискала да ѝ разкажат по-подробно за Аброком.

13. Стекли се всички родосци, защото се разнесла вестта, че Антия и Аброком били намерени. Там бил и Хипотой. Левкон и Рода го познали, а и сам той си спомнил кои са те.

Всичко се нареждало чудесно, само дето Аброком още нищо не знаел. Затичали се те, както си били, към къщата. А той, като чул от някакъв родосец, че Антия се е намерила, завикал колкото му глас държи: „Антия!“ и хукнал като луд през града. И ето че при храма на Изида срещнал Антия и нейните спътници, съпровождани от множество родосци. Щом се видели един друг, двамата веднага се познали. Та нали точно за това копнеели душите им? Хвърлили се в прегръдките си и се свлекли прималели на земята. Едновременно ги вълнували най-различни чувства: удовлетворение, тъга, страх, спомен за миналото, опасения за бъдещето.

А тълпата родосци надала ликуващи викове и радостни възгласи и призовавайки великата богиня Изида, казвали: „Отново виждаме красавците Аброком и Антия!“

А двамата влюбени, като се посъвзели, станали и влезли в храма.

— Велика богиньо — казали, — благодарим ти за нашето спасение! С твоя помощ, о, прескъпа ни Изидо, ние отново се намерихме!

Преминали през свещения участък и се проснали пред олтара.

След това хората на Левкон ги отвели в къщата; Хипотой също си пренесъл нещата там. Така те били готови да отплават за Ефес. А този ден, докато извършвали жертвоприношенията и пирували, навсякъде се чували всевъзможни разкази — кой какво е претеглил и какво е направил. И гощавката се проточила, понеже двамата млади дълго време били разлъчени.

Когато вече настъпила нощта, всички си легнали кой където свари: Левкон и Рода, Хипотой и хубавият Клистен — момчето, което го придружило от Сицилия до Италия, а Антия си легнала с Аброком.

14. Когато всички заспали, дълбока тишина покрила къщата; Антия прегърнала Аброком и му каза през плач и сълзи:

— Съпруже мой, господарю мой! Най-сетне те намерих след толкова скитания по земи и морета, избавена и от заплахи на разбойници, и от коварства на пирати, и от унижения на сводници, и от тъмници, ями без изход, отрови, гробове. Но ето ме, аз съм до теб пак такава, душице моя свидна, господарю мой Аброкоме, каквато и някога, когато бях отведена от Тир към Сирия. Никой не успя да ме склони да съгреша: ни Мойрид в Сирия, ни Перилай в Киликия, нито пък в Египет Псамид и Полиид, нито Анхиал в Етиопия, нито пък господарят на проститутките в Тарент, но останах чиста за теб, след като приложих цялата си изобретателност и хитрост, за да съхраня непорочността си. Но дали и ти, Аброкоме, ми остана верен, или някоя друга хубавица ме засенчи? Или пък някоя насила те е принудила да забравиш клетвите й мен?

Така говорела и неспирно го целувала, а Аброком й казал:

— Кълна ти се в този тъй лелеян от нас ден, до който стигнахме след толкоз мъки, че нито девойка ми се е сторила красива, нито пък съм харесал друга някоя жена, че заварваш Аброком такъв, какъвто го остави в Тир в тъмницата.

15. С такива приказки те доказвали взаимната си вярност и лесно се убедили един друг — нали именно това желаели. А когато денят се сипнал, се качили на кораб, натоварили всичко и отплавали, изпроводени от всички родосци. Хипотой заминал с тях, взимайки всичките си богатства и любимеца си Клистен. Плаването траяло няколко дни, след което пристигнали в Ефес. А градът още преди това бил узнал за тяхното щастливо завръщане.

Щом слезли на сушата, те веднага се отправили към светилището на Артемида. Там произнесли много молитви и направили жертвоприношения, поставили много оброчни дарове, а също така посветили на богинята надпис, в който се описвало всичко, което били изпатели и което извършили.

След като направили това, те се прибрали в града, построили за родителите си (които вече били почнали от старост и отчаяние) великолепни гробници. А самите те прекарвали съвместния си живот честито като празник. Техните придружители Левкон и Рода им били другари във всичко. А и Хипотой решил да остане за в бъдеще в Ефес. По някое време отишъл в Лесбос и издигнал величествена гробница на Хиперант, а Клистен осиновил и така си живеел в Ефес заедно с Аброком и Антия.

[1] ... *Чужденец*... — в древна Гърция човек можел да се пресели от един град в друг, но загубвал политическите си права. Такива в Атина били метеките, а в Спарта — периеките. — Б.пр. ↑

[2] Вж. бел. 6. — Б.пр. ↑

[3] Тук текстът прекъсва. — Б.пр. ↑

[4] *Апис* — свещен бик у древните египтяни, възплъщение на бога Птах. Култов център — гр. Мемфис, където при храма на Птах се намирала резиденцията му и оракул, който врачувал по поведението на свещеното животно. След смъртта си бил обявяван за Озирис-Апис (оттам Серапис), балсамиран и погребван в огромни саркофази в Серапеума — големи катакомби в мемфиския некропол. — Б.пр. ↑

[5] ... *отрязала косите й*... — в античността режели косите на робините къси, за да се разпознават лесно. — Б.пр. ↑

[6] *Тавромений* — град в Сицилия, близо до Етна; сега Таормина. — Б.пр. ↑

[7] Т.е. епилепсия. — Б.пр. ↑

[8] *Нуцерий* — вероятно италиятският град Нуцерия. — Б.пр. ↑

[9] Т.е. Афродита, която според мита излязла от морската пяна край о. Кипър. — Б.пр. ↑

[10] *Стела* (гр. *stéle*) — каменен стълб или плоча с надпис или изображение, употребявани за надгробен паметник или за увековечаване на някое събитие. — Б.пр. ↑

**ЛОНГ
ДАФНИС И ХЛОЯ**

ВЪВЕДЕНИЕ

Когато веднъж ловувах на остров Лесбос^[1] в свещената дъбрава на Нимфите^[2], видях най-прекрасното нещо, което съм виждал някога — едно рисувано изображение, разказ за една любов. И дъбравата беше прекрасна, с много дървета, осеяна с цветя, напоена от поточета. От един извор пиеше всичко — и цветя, и дървата. Но още по-голяма наслада изпитваше човек от картината, понеже беше изпълнена със свършено изкуство и защото разказваше за съдбата на една любов. Затова там ходеха много хора, идваха и чужденци, привлечени от мълата, на Нимфите да се помолят, но и картината да видят. Върху нея можеха да се видят жени, които раждат, други, които повиват бебета в пелени, подхвърлени деца овце да ги хранят, овчари да ги намират, млади хора да се свързват с любовни клетви, набег на разбойници, враже нападение. Видях и много други неща, всичките любовни, удивих се и ме обхвана силно желание да създам разказ, съответстващ на изображението. Намерих и човек, който ми разтълкува картината, потрудох се и създадох тези четири книги, дар за Ерос^[3], за Нимфите и за Пан^[4], дело, носещо радост на всички хора, което може да излекува болния, да утеши и скръбния, може да събуди спомен у тоя, който е бил обичан, и да въведе в любовта тоя, който още не е бил обичан. А никой не е избягнал любовта, нито ще я избегне, додето съществува красота и човешки взор. А на мен нека бог ми даде да описвам спокоен и благоразумен любовта на другите.

[1] Лесбос — остров в източната част на Егейско море, близо до малоазийския бряг. — Б.пр. ↑

[2] Нимфите — женски божества, дъщери на Зевс от различни богини, които олицетворяват природните сили и явления. — Б.пр. ↑

[3] Ерос — бог на любовта, едно от най-древните божества на гръцката религия. Отначало бил считан за син на Кронос, а по-късно на Арес и Афродита. Изобразяван като юноша, а от елинистическо

време като детенце със златни крилца, с лък и колчан, понякога с горящ факел. — Б.пр. ↑

[4] *Пан* — бог на горите и храсталаците, син на Хермес, подобен на козел, покровител на пастирите и изобретател на сирингата. С вика си можел да обърне в бягство дори войска. Атиняните смятали, че на неговата намеса дължали победата си при Маратон и Саламин в Гръко-персийските войни. Оттук и епитетът му Войника — срв. кн. IV, гл. 39. и кн. II, гл. 39. — Б.пр. ↑

КНИГА ПЪРВА

1. Има на остров Лесбос голям и красив град, наречен Митилена. Прорязан е с канали, в които кротко се втича морето, красят го мостове от полиран мрамор. Като че ли виждаш пред себе си не град, а остров.

На около двеста стадия^[1] от града един богат човек притежавал земя, цяло съкровище — хълмове, богати на дивеч, житоносни поля, покрити с лозя склонове, пасбища за стадата. А и морето обливало с вълни дългия бряг, покрит с най-фин пясък.

2. Пасял козите си по тия места един козар на име Ламон. Намерил той един ден дете, кърмела го негова коза. Детето лежало върху нежната трева в оплетения с бръшлян гъстак на една дъбрава. Козата често изчезвала от стадото, за да ходи там, и толкова се привързала към бебето, че изоставяла козлето си. На Ламон дожаляло за козлето и задебнал тия нейни изчезвания, додето веднъж по обяд не я проследил и не видял как прекрачва внимателно детето, та да не го стъпче с копита, и как то като от майчина гръд лакомо поглъща обилното мляко. Естествено учудил се, приближил и намерил там момченце, едро и красиво, повито в чудесни пелени, които не отговаряли на съдбата му на подхвърлено дете. Било увито в пурпурна наметка, забодена със златна тока, до него лежала кама с дръжка от слонова кост.

3. Отначало помислил да вдигне само вещите за разпознаване^[2], а детето да остави. След това го досрамяло, че дори козата отстъпва по човеколюбие, изчакал нощта и занесъл всичко на жена си Миртала — и вещите, и детето, и козата. Тя се изумила да не би козите да раждат деца, но той всичко й разказал — как го намерил, как го видял да бозае, как го досрамяло да го остави да погине. Тя одобрила постъпката му. Тогава скриват вещите, а детето признават за свое, на

козата оставят да го кърми. И за да бъде и името му овчарско, решили да го нарекат Дафнис^[3].

4. Минали две години оттогава, когато на един овчар, който пасял в съседство, на име Дриас, се случва да види подобно и се натъква на подобно откритие. Имало пещера, свещена на Нимфите, дълбоко навътре в огромна скала, която била кръгла отвън. От камък били изваяни и изображенията на самите Нимфи, боси, с ръце, голи до раменете, с коси, разпуснати по плещите, с пояс около бедрата, с усмивка във визора. Хванати за ръце, извивали хоро. Входът на пещерата бил точно в средата на огромната скала. От едно изворче бликала вода и тръгвало поточе. Пред пещерата се простирала свежа поляна с гъста нежна трева, подхранвана от влагата. Имало в пещерата ведра, извити флейти^[4], сиринги^[5] и тръстикови свирки, свещени дарове на отколешни овчари.

5. Една овца, която наскоро се обагнила, често влизала в тая пещера и дори понякога мислели, че се е изгубила. За да я накаже и да я върне в стадото, овчарят сплел от върбови клони нещо като примка и приближил към скалата, за да я хване. Като стигнал, видял нещо, което не очаквал да види. Също като жена овцата поднасяла виме на едно сучещо дете, а то, без да плаче, лакомо местело ту на едната, ту на другата гърд устицата си — чисти и светли, тъй като овцата облизвала с език лицето му, щом усетела, че свършвало да суче. Момиченце било детето и при него имало вещи за разпознаване — златовезана панделка, златни пантофки и златни гривни за краката.

6. Решил, че в това откритие имат пръст боговете, и научен от овцата да съчувствува и да обича детето, вдигнал го в обятията си, поставил вещите в торбата и се помолил на Нимфите да окрилят с щастие своята малка молителка. Като дошло време, подкарал стадото, тръгнал за вкъщи и като пристигнал в кошарата, разказал на жена си какво видял, показал й намереното и я уговорил да приемат детето за тяхна дъщеря и тайно да го отгледат като свое. Напа, тъй се казвала

жената, веднага се почувствувала майка и обикнала детето, като че ли се уплашила да не би овцата да я надмине със своята обич. Тя също поставила на детето овчарско име, за да не се съмняват, че е нейно. Нарекла го Хлоя^[6].

7. Двете деца бързо израсли чудно красиви и красотата им съвсем не отговаряла на тия селски места. Дафнис бил на петнадесет години, а Хлоя на тринадесет, когато една нощ Ламон и Дриас видели следния сън. Присънили им се Нимфите, тия от пещерата, където бил изворът и където Дриас намерил Хлоя; предали те Дафнис и Хлоя на едно твърде хубаво наперено момче с крила на раменете, което носело лъкче и малки стрели; то ги уболо с една и съща стрела и наредило за в бъдеще Дафнис да пасе козето стадо, а Хлоя овчето.

8. След тоя сън Дриас и Ламон изпаднали в униние, че трябвало да пасат овци и кози деца, чиито пелени обещаваха много по-добра съдба. Затова те им дали по-изтънчено възпитание: и на четмо ги научили, и на всичко, което се смята на село за добро. Но нямало как, трябвало да се подчинят на боговете, след като божият промисъл ги спасил. Те си споделили съня, принесли при пещерата на Нимфите жертва на момчето с крилата — името му не знаели — и пратили Дафнис и Хлоя със стадата, като ги научили кое как се прави — как се пасе преди обяд и как след пладне, когато мине горещината, по кое време се води стадото на водопой и кога се връща в кошарата; кога да си служат с кривака и кога само да подвикват. А те поели всичко това като нещо съвсем сериозно и с радост, обикнали козите и овците повече от другите пастири, защото Хлоя дължала живота си на една овца, а Дафнис помнел, че коза го кърмела като подхвърлен.

9. Било началото на пролетта, цъфтели цветята в дъбравата, по поляните и в планината. Бръмнали вече пчелите, разнесла се песента на сладкопойните птици, заподскачали наскоро обагнени агънца. Тичали козлета по хълмовете, жужали по ливадите пчели, гъстака огласявали птици. Увлечени като природата от радостта на сезона,

нежните деца подражавали на всичко, което виждали, и на всичко, което чували. Щом чуели птици да пеят, пеели, щом видели агънца да скачат, високо подскачали, на пчелите подражавали, като берели цветя. С една част пълнели пазвите си, също и венчета сплитали и ги носели на Нимфите.

10. Всичко правели заедно, тъй като стадата им пасели в съседство. Често Дафнис подбирал овцете, които се отделяли, често Хлоя смъквала от някоя стръмнина палавите кози на Дафнис. Случвало се един от двамата да наглежда и двете стада, додето другият бил записан в някоя игра. Игрите им били детски и овчарски. Случвало се да накъса Хлоя стъбълца на асфодел^[7] от някой мочур и да седне да плете клетчица за скакалци и увлечена в работата, да забрави за овцете. Случвало се Дафнис да нареже тънка тръстика, да я продупчи по коленцата, после да свърже цевите с мек восък и чак до вечерта да се учи да свири на тия свирки. Понякога си делели млякото и виното и наедно събирали яденето, дето носели от къщи. Човек можел да види разделени по-скоро овцете и козите, отколкото Хлоя и Дафнис.

11. Живеели те в радост и игри, додето един ден Ерос им създал ето какви грижи. Вълчица, която хранела малките си, често нападала другите стада в околността, нужна ѝ била много храна за изхранването на вълчетата. Събрали се селяните една нощ и изкопали ями, широки един разтег и дълбоки четири. Повечето пръст, дето изкопали, разпръснали надалече, върху ямите опънали дълги сухи вършини, а тях покрили с останалата пръст. На вид повърхността по нищо не се различавала от по-рано, тъй че и заек да прибегнел, вършините, по-слаби и от сламки, щели да се счупят и чак тогава щяло да стане ясно, че земя всъщност няма, а само нещо подобно. Макар да изкопали много ями и в планината, и в полето, вълчицата не успели да хванат. Усецала тя къде би я измамила земята. Това обаче погубило много кози и овце, а за малко и сам Дафнис не загинал. Ето по какъв начин.

12. Два козела се разярили и влезли в двубой. И тъй жестоко се били, че на единия му се строшил рогът. Запъхтян от болка, побягнал. А победителят се втурнал подир него и не го оставял на мира. На Дафнис му дожаляло за отчупения рог и ядосан от дързостта на козела, грабнал кривака и погнал преследвача. Но понеже козелът бързал да избегне кривака, а Дафнис, ядосан, искал да го стигне, и двамата не гледали много-много къде стъпват и паднали в една яма — по-напред козелът, после Дафнис. Това и спасило Дафнис, козелът го понесъл на гърба си при падането. Чакал да дойде някой да го изтегли и плачел. А Хлоя видяла какво се случило и бързо дотичала до ямата, разбрала, че е жив, и повикала един воловар от съседната земя да помогне. Той дошъл и затърсил дълъг прът да го изтегли от ямата. Но прът не намерили и Хлоя развързала превръзката^[8] си и дала на воловаря нея да спусне на Дафнис. И тъй, те застанали на ръба на ямата и затеглили, а Дафнис се изкачил, като следвал с хватките си техните дърпания. Изтеглили и нещастния козел, на когото се отчупили и двата рога — ето какво възмездие получил за победения. Подарили го на воловаря в знак на благодарност за спасението и решили да излъжат вкъщи, ако попитат за него, че дошли вълци и го отвлекли. И като видели, че козите и овцете пасат спокойно и че всичко е наред, седнали на един повален дъб и огледали да не би при падането Дафнис да се е наранил някъде. Никъде нямало нито ударено, нито кръв, но целият бил в пръст и кал — и косите, и тялото му. Затова решили да се измие, та Ламон и Миртала да не разберат какво се е случило.

13. Отишли с Хлоя при пещерата на Нимфите, той й дал да му пази дрехата и торбата, застанал край извора и започнал да мие косите и цялото си тяло. Имал гъсти черни коси и мургаво загоряло от слънцето тяло — човек би рекъл, че го потъмнява сянката на косите. Видяла Хлоя колко хубав е Дафнис и понеже никога по-рано не й изглеждал такъв, решила, че къпането му придава тая хубост. И като миела гърба му, усетила в пръстите си колко мека и нежна е неговата кожа. Затова скришом се попипала няколко пъти да опита дали нейната не е по-нежна. Тогава на залез-слънце те подкарали стадата към дома и Хлоя не изпитвала нищо друго, само дето пак й се искало да види Дафнис да се къпе. Когато на следния ден извели стадата на паша,

Дафнис седнал под дъба, дето обичал да седи, засвирил на сиринга и наглеждал козите, които лежали, като че ли заслушани в неговата песен. А Хлоя приседнала наблизко, към стадото овце поглеждала, но повече в Дафнис гледала. И пак ѝ се сторил красив, докато свирел, и пак решила, че от свиренето е тая красота. Затова, като оставил сирингата, грабнала я и засвирила, да види дали и тя ще стане красива. Накарала го пак да се къпе, гледала го, допряла го с ръка, възхитила се и с това възхищение започнала нейната любов. Не знаело какво става с него малкото момиче, на село било отраснало и от никого не било чувало думата „любов“. Мъка обхванала душата ѝ, не владеела вече погледа си, все Дафнис гледала, все за Дафнис говорела. Да се храни престанала, нощем будувала, за стадото нехаела. Ту се смее, ту плаче. Както е задрямала, изведнъж ще скочи. Лицето ѝ ту бледно, ту се залива в огън^[9]. Дори с телица, от стършел ухапана, не се случва такова нещо. И ето какво си казала веднъж насаме:

14. „Болна съм аз, но от каква болест, не зная. Боли ме, а никъде нямам рана. Скръбна съм, а не съм загубила овца. Горя, а под такава дебела сянка съм седнала. На колко трънака съм се издирала и не съм плакала. Колко пчели са ме жилили и не съм преставала да се храня. Но това, дето пробожда сърцето ми сега, е по-горчиво от всичко. Хубав е Дафнис, цветята също. Хубаво пее неговата сиринга, също и славеите. Но безразлични са ми те. Защо не съм сиринга, мене да надуе, или коза, за да ме води на паша! Жестока вода, ти само Дафнис направи красив, а аз напразно се къпах. Отивам си, мили Нимфи. Дори вие не можете да спасите момичето, кърмено край вас. Кой ще ви вие венци, като умра? Кой ще пасе нещастните агънца? Кой ще се грижи за бърбрия щурец, който хванах с толкова мъка на входа на пещерата, за да ме приспива с песента си? Но сега будувам заради Дафнис и щурецът напразно пее.“

15. Това изпитвала Хлоя, това говорела и се мъчела да открие името на любовта. А воловарят Доркон, който измъкнал Дафнис и козела от ямата, имал вече мъх по бузите и познавал делата и думите на любовта. Та той в оня ден изведнъж изпитал любовно влечение към

Хлоя. Любовта му се разгаряла с всеки изминал ден и понеже се отнасял отвисоко към Дафнис като към момче, решил да постигне целта си с подаръци или насила. Отначало им занесъл дарове — на него воловарска сирина, девет тръстики, свързани с бронз вместо с восък, на нея сърнешка кожа, от тия, с които се замаят вакханките^[10], космите ѝ били в най-различни цветове като рисувани. След това решил, че спечелил приятелството на Дафнис, и започнал да го пренебрегва лека-полека и по цял ден носел на Хлоя прясно сирене, венец от цветя или някоя зряла ябълка. Веднъж ѝ довел току-що родено теленце, друг път позлатена чаша или малки птичета, уловени в планината. Тя не познавала хитростите на любовта, взимала даровете с радостно сърце, но се радвала още повече, че може да ги подари на Дафнис. И ето един ден — време било вече и Дафнис да усети какво нещо е любовта — заспорили двамата с Доркон кой е по-красив, Хлоя трябвало да отсъди. Този, който победял, за награда щял да целуне Хлоя. По-напред Доркон казал следното:

16. „Аз, Хлоя, съм по-голям от Дафнис и съм воловар, а той е козар, и съм толкова по-силен от него, колкото говедата от козите. И съм бял като мляко и рус като пшеница преди жътва, и ме е отгледала майка, не животно. А той е малък и безбрад като жена и черен като вълк. Пасе козли и поради това страшно вони, и е толкова беден, че дори куче не може да гледа. И ако, както казват, коза го е кърмила, по нищо не се различава от козле.“

Ето това горе-долу рекъл Доркон, а след него започнал Дафнис:

„Мене ме е кърмила коза, както и Зевс го е кърмила^[11]. Паса козли, по-едри от неговите говеда. И не мириша като тях, както и Пан не мирише, макар че самият той повечето е козел. Стига ми сиренето, печеният на шиш хляб и бистрото вино — това е трапезата на заможните селяни. Безбрад съм, но и Дионис^[12] е безбрад. Тъмен съм, но и зюмбюлт е тъмен. А Дионис стои по-горе от Сатирите^[13] и зюмбюлт от лилията. Доркон е риж като лисица, долната му челюст е дълга като козя брада и е бял като гражданка. Ако целунеш мене, ще ми целунеш устата, а ако него целунеш, ще целунеш космите по брадичката му. Спомни си, Хлоя, че и теб овца те е откърмила и въпреки това си красива.“

17. Хлоя не чакала повече: понеже се зарадвала от хвалбата на Дафнис, а и отдавна копнеела да го целуне, скочила и го дарила с целувка, проста и безизкуствена, но напълно достатъчна, за да запали сърцето му. Огорчен, Доркон побягнал, но решил да търси друг път, за да се добере до любовта на момичето. А за Дафнис човек би казал, че бил не целунат, а по-скоро ухапан. Изведнъж станал мрачен, тръпки го побивали, сдържал ударите на сърцето си, искал да гледа Хлоя и като я гледал, обливал се в руменина. Тогава за пръв път се удивил колко руси са косите ѝ, че очите ѝ са големи като на юница и че лицето ѝ наистина е по-бяло от козе мляко. Като че ли едва сега прогледнал, а по-рано изобщо нямал очи. Престанал да се храни: ще сложи една хапка в уста, и това е всичко. Накарат ли го да пие, само ще накваси устни. Мълчалив станал, а по-рано бил по-бъбрив от щурец. Ленив станал, а по-рано подскачал повече от козите. Нехаел и за стадото. Захвърлил сирингата. Лицето му станало по-зелено от тревата през лято. Само на Хлоя говорел. И когато останел насаме, ето какво си приказвал:

18. „Какво ми стори Хлоината целувка? Устните и са по-нежни от розов цвят и устата ѝ по-сладка от медена пита. Но целувката ѝ е по-парлива от жило на пчела. Колко пъти съм целувал козлета, колко пъти току-що родени палета. И теленцето, което Доркон подари на Хлоя, също съм го целувал. Но тази целувка е непозната — секва ми дъхът, сърцето ми се свива и подскача, душата ми се топи. И въпреки това пак желая да я целуна. Нещастна моя победа над Доркон! Непозната болест, чието име дори не мога да кажа! Дали не е пила някаква отрова Хлоя, преди да ме целуне? Но тогава как сама не е загинала? О, как пеят славеите, а моята сиринга мълчи. Как подскачат козлетата, а аз седя. Как цъфтят цветята, а аз не плета венчета. Цъфтят теменугите и зюмбюльът, а Дафнис вехне. И Доркон ли ще изглежда по-красив от мене?“

19. Ето какво изпитвал и ето какви думи нареждал милият Дафнис, когато за пръв път вкусил и делата, и словата на любовта. А

воловарят Доркон, дето се влюбил в Хлоя, издебнал един ден Дриас, когато садял дръвче до една лоза, приближил с едно чудесно сирене и му го дал в дар — те били приятели от по-рано, когато Дриас сам пасял стадото. След това от дума на дума споменал за сватба с Хлоя и че ако я вземе за жена, обещава много дарове, и то големи като от воловар — впряг волове за оран четири кошера пчели, петдесет ябълкови присада, една бича кожа, добра за цървули, и всяка година по едно теле, което вече не суче. Дриас се съблазнил от даровете и за малко да даде съгласие. Но съобразил, че Хлоя е достойна за по-високопоставен жених, и се побоял да не би един ден всичко да се разкрие и злото да стане непоправимо, затова отказал, помолил да го извини и не приел обещаните дарове.

20. Така пропаднала и втората надежда на Доркон. Той загубил хубавото сирене, без нищо да получи. Тогава решил да издебне Хлоя насаме и да я грабне. Забелязал, че двамата се редуват за водопоя: един ден Дафнис водел стадата, на следващия Хлоя, и измислил следната хитрост съвсем по пастирски. Взел кожата на едър вълк, който веднъж един бик убил с рогата си, защитавайки кравите, наметнал я на гърба си и тя го покрила до земята, тъй че предните крака на кожата покрили ръцете, задните — петите, а в зиналата паст скрил главата си като в шлем на хоплит^[14]. Тъй горе-долу заприличал на звяр и отишъл при извора, дето козите и овцете идели на водопой след паша. Изворот се намирал в падина, а наоколо мястото било диво, обрасло с тръни, къпини, ниска хвойна и магарешки бодил. Лесно можел и истински вълк да се скрие, без да го видят. Доркон се вмъкнал на това място и зачакал времето на водопоя. Бил сигурен, че тоя му вид ще изплаши Хлоя и тя ще попадне в ръцете му.

21. Не след дълго Хлоя подкарала стадата към извора, а Дафнис останал да насече зелена шума за козите за след паша. Кучетата, дето следвали овцете и козите, за да ги пазят, с естественото за тяхната природа любопитство тичали насам-натам да душат и открили Доркон тъкмо когато се готвел да нападне момичето. Залаяли злобно и се хвърлили отгоре му като върху вълк. Заобиколили го, захапали кожата,

а той от страх не могъл да стане. Отначало се боял да не го открият, пък и кожата отгоре му го пазела. Лежал в гъстака и зъб не обелвал. Но когато, уплашена от това, което видяла, Хлоя завикала Дафнис на помощ, кучетата вече смъкнали кожата от гърба му и започнали да го хапят. Доркон заревал с глас и завикал на помощ момичето и Дафнис, който вече бил там. Двамата свикали кучетата и те скоро се умирили, като чули познатите гласове, а Доркон, изпохапан по раменете и краката, го отвели при извора, умили го, дето имало следи от зъби, и като сдъвкали зелено листо от бряст, превързали раните. Дафнис и Хлоя не познавали любовните хитрости, затова решили, че тая история с кожата е просто пастирска шега, и не се разсърдили, ами го ободрили и го изпратили донякъде, дори с ръце го подкрепяли.

22. Доркон, изложен на такава опасност и изваден едва ли не от устата на кучето (а не — както казват — на вълка), се заел да си оправи здравето. А Дафнис и Хлоя с голяма мъка събирали козите и овцете чак до здрач. Изплашени от кожата и объркани от лая на кучетата, едни се покатерили по скалите, други добягали чак до морето. Уж свикнали да се отзовават на повикване, да се умиряват от звуците на сиринга и да се събират при плясък с длан, но тогава тъй се изплашили, че забравили всичко. Много труд им струвало, додето ги открият по следите като зайци и додето ги отведат в кошарите. Само тая нощ потънали в дълбок сън, тъй като умората послужила за лекарство срещу любовната мъка. Но с изгрева на слънцето отново ги обзели старите чувства. Радвали се да се гледат, скърбели, когато се разделяли, желаели нещо, а не знаели какво желаят. Само това им било ясно, че нея я погубило къпането на Дафнис, него — нейната целувка.

23. Разпалвало ги и годишното време. Пролетта вече преваляла, започвало лятото и всичко било в разцвета си. Дърветата виснели от плод, полето — от едро зърно. Приятна била песента на щурците, сладък дъхът на плодното лято, сладостно блеенето на овцете. Човек би казал, че пее и спокойно течащата вода на реките и че вятърът омайно свири в клоните на елата като със сиринга, че ябълките копнеят да паднат на земята и слънцето, което обича красотата, има желание да

съблече всички. Сгорещен от всичко това, Дафнис скачал в реките, къпел се, ловял рибата, която плувала край него. Често пиел вода, за да угаси огъня, който го горял отвътре. А Хлоя издоявала овцете и повечето кози на Дафнис и много време отивало, додето подкваси млякото. А мухите ѝ пречели и я хапели, когато ги гонела. Тогава измивала лице, увенчавала се с елови клонки, загръщала се в сърнешката кожа, напълняла ведрото с вино и мляко и пиели заедно с Дафнис.

24. Станело ли обед, те се омайвали да се гледат. Щом видела Дафнис гол, тя едновременно се опивала от красотата му, едновременно изпитвала болка, че не може да открие недостатък по тялото му. Той пък, като я зърнел в кожата и с еловия венец как му поднася ведрото, мислел си, че вижда една от Нимфите в пещерата. Грабвал еловия венец от главата ѝ и си го слагал, като го целувал понапред. Хлоя пък обличала дрехата му, когато я оставял и отивал да се къпе, също я целувала, преди да я облече. Понякога и с ябълки се замеряли^[15], красели главите си с венчета, като сплитали косите си. Тя оприличавала неговите на мирта^[16], понеже били смугли, а той лицето ѝ на ябълка, понеже било бяло и румено. Научил я да свири и на сиринга. Почнела ли да свири, грабвал сирингата и пробягвал с устни по цевите. Уж ѝ изправял грешките, но всъщност, като целувал сирингата, Хлоя целувал.

25. Както свирел по обед и овцете пладнували на сянка, неусетно Хлоя задрямала. Дафнис забелязал, оставил сирингата и я загледал цялата с ненаситни очи. Вече нямало от какво да се свени и скришом тъй си зашепнал: „Колко прекрасни са нейните спящи очи и колко сладък дъхът ѝ. Дори ябълките и цъфналите храсти не са тъй прекрасни. Но страх ме е да я целуна. Целувката пробужда сърцето и ме влудява като млад мед. Страх ме е да не я събудя, ако я целуна. Бъбриви щурци, не я оставяте да спи с цвърченето си! А козлите удрят рогове и се борят. Къде сте вие, вълци, по-страхливи от лисици, та не грабнете тия козли?“

26. Тъкмо това си шепнел; един щурец бягал от лястовицата, която искала да го хване, и паднал в пазвата на Хлоя. Лястовицата го погнала, не успяла да го хване, но в гонитбата приближила Хлоя и крилата допрели бузите ѝ. Без да знае какво става, пробудила се изведнъж и извикала уплашена. Като видяла лястовицата да лети край нея и Дафнис да се смее на уплахата ѝ, успокоила се и затъркала очи, още ѝ се спяло. А щурецът запял в пазвата ѝ като че ли благодарствена песен, задето намерил убежище. Отново писнала Хлоя уплашена, а Дафнис се разсмял. И понеже имало повод, пъхнал ръце по гърдите на Хлоя и извадил милия щурец, който не млъкнал дори върху дланта на Дафнис. Като видяла щурчето, тя се зарадвала, взела го и го целунала, а то не млъквало и Хлоя отново го пуснала в пазвата си.

27. Веднъж ги зарадвал гласът на див гълъб, който пеел от съседната гора овчарска песен. Хлоя пожелала да узнае какво пее и Дафнис ѝ разказал известната приказка:

„Имало едно време, Хлоя, едно момиче, хубаво като тебе, което пасяло много крави в гората, както ти пасеш твоите овце. То пеело прекрасно и кравите се омайвали от песента му. И никога не си служело с кривак или остен, седяло под някоя ела, увенчано с елов венец, и пеело за Пан и нимфата Питюс^[17], а кравите притихвали под звуците на нейния глас. Недалеч пасял своите крави юноша, също красив и също тъй гласовит като момичето. Той решил да се състезава с нея по песен и понеже бил мъж, гласът му бил по-силен, но също тъй сладък, понеже бил млад. Тъй той омаял осем от нейните най-хубави крави и те се отбили от стадото. Замъчило се момичето от загубата и от това, че я победил в песента, и се помолила на боговете да я превърнат в птица, преди да се върне дома. Послушали боговете и я превърнали в птица, която да живее в планината като момичето и да пее като нея. И ето тя още пее и разказва за нещастията си и още продължава да търси своите загубени крави.“

28. Ето какви радости им донесло лятото. Но навръх есен, когато гроздето зрее, тирски^[18] разбойници, които, за да не ги познаят, че

са варвари, плавали на лек карийски^[19] кораб, приближили брега и слезли, въоръжени с ками и защитени с нагръдници. Започнали да грабят каквото им попадне — благоуханно вино, чували жито, пити мед. Подкарали и няколко крави от стадото на Доркон. Хванали и Дафнис, който скитал край морето; Хлоя извеждала овцете на Дриас по-късно, бояло се момичето от закачките на пастирите. Разбойниците видели какъв строен и красив юноша е Дафнис и веднага съобразили, че ще им донесе повече пари от плячката, събрана от нивята. Затова оставили и козите, и посевите, подкарали го към кораба, а той плачел отчаяно и призовавал с виковете си Хлоя. Бързо отвързали въжето на кораба, налегнали енергично греблата и отплавали навътре в морето. Хлоя подкарала стадото, носела дар на Дафнис нова сиринага. Като видяла пръснатите кози и чула гласа на Дафнис, който продължавал да я зове, оставила овцете, хвърлила сиринагата и бегом се озовала при Доркон да го моли за помощ.

29. Той лежал на земята страшно пребит и едвам дишал, толкова кръв загубил. Като видял Хлоя, старата обич го стоплила малко и рекъл: „Аз, Хлоя, ще умра след малко. Искан да защитя стадото си и нечестивите разбойници ме пребиха като говедо. Ти трябва да спасиш Дафнис, да отмъстиш за мене и тях да погубиш. Научил съм кравите да се отзовават на гласа на сиринагата и да тръгват подир песента, колкото и далече да пасат. Хайде, вземи тая сиринага и изсвири на нея песента, на която някога научих Дафнис, а той тебе научи. Другото ще го стори сиринагата и кравите в морето. Подарявам ти тая сиринага, с която се състезавах и с която победих много воловари и козари. А ти в замяна дари ми целувка, докато съм още жив, и оплачи ме, като престана да дишам. И като видиш друг да пасе моите крави, спомни си за мене.“

30. Тия думи изрекъл Доркон, целунал я с прощална целувка и заедно с нея го напуснала и душата. А Хлоя грабнала сиринагата, приближила я до устни и засвирила колкото можела по-силно. Кравите чули, познали песента, измучали и като една скочили в морето. Всички скочили тъй поривисто от едната страна на кораба, че при падането се образувала падина в морската повърхност, която след малко се

затворила и погълнала кораба. Тия, които изпопадали, не случили еднаква съдба — разбойниците били препасани с меч, на гърдите с нагръдници с метални люспи, на краката с наколенници до средата на прасеца, а Дафнис бил бос, както пасял в полето, полугол, понеже било още горещо. Разбойниците плували известно време, но тежестта на въоръжението ги увлякла към дъното. Дафнис лесно изул дрехата си, но се изморил да плува — по-рано плувал само в река. След малко нуждата го научила как да постъпи. Вмъкнал се между кравите, хванал се с ръце по за един рог на две от тях и изплувал на брега без труд и без мъка, все едно, че се е возил на каруца.

31. Тъй се спасил Дафнис и съвсем неочаквано избягнал две опасности — измъкнал се от разбойниците и се спасил от корабокрушение. Намерил на брега Хлоя, която ту се смеела, ту плачела. Хвърлил се той на скута ѝ и запитал защо свирела със сирингата. А тя всичко му разказала — как изтичала при Доркон, на какво научил той кравите, как я накарал да свири и че Доркон е вече мъртъв. Само за целувката не споменала, досрамяло я. Решили да почетат своя благодетел, отишли и заедно с близките му погребали нещастния Доркон. Натрупали много пръст върху гроба, посадили плодни дръвчета и всеки принесъл жертва това, което произвеждал — възлели ѝ мляко, изстискали грозде и счупили отгоре много сиринги. Нажалените крави мучели наоколо, бягали край могилата объркани и безредни, а овчари и воловари казвали, че тъй кравите оплакват своя погинал пастир.

32. Като погребали Доркон, Хлоя завела Дафнис при пещерата на Нимфите и му помогнала, да се измие. Тогава за пръв път и тя измила пред Дафнис своето бяло и чисто от красота тяло, толкова чисто и красиво, че нямало защо да го мие. Накъсали цветя, които цъфтели в оня сезон, накичили статуите на Нимфите и окачили на скалата като дар сирингата на Доркон. След това се върнали да нагледат козите и овцете. Всички лежали, нито трева хрупали, нито блеели, сякаш от тъга, че не виждат своите пастири. Но щом Дафнис и Хлоя се появили и щом подвикнали обичайните думи, щом засвирили на сиринга,

овците скочили на крака и започнали да пасат, козите весело запръхтели и заскачали като че ли от радост, че е жив техният обичан козар. Ала Дафнис не можал да се развесели в душата си, тъй като видял Хлоя гола и се разкрила пред очите му потулената по-рано красота. Сърцето му се свивало като отровено, дишането му ставало ту често и буйно, като че ли някой го гонел, ту секвало, все едно, че се изморил до смърт преди малко в тичане. Къпането при пещерата му се сторило много по-страшно от корабокрушението и мислел, че душата му останала при разбойниците. Простичък юноша, не познавал още разбойничеството на любовта.

[1] *Стадий* — гръцка мярка за дължина, приблизително равняваща се на 180–190 метра. — Б.пр. ↑

[2] *Вещите за разпознаване* се оставяли при подхвърленото дете, за да може по-късно да бъде разкрит произходът му. Но това е по-скоро традиционен литературен мотив, идещ от новата атическа комедия, не толкова житейска практика. — Б.пр. ↑

[3] *Дафнис* — традиционно пастирско име; в митологията легендарен сицилийски пастир, син на Хермес и на една нимфа, с необикновена красота, възпитан от Пан и от Нимфите. — Б.пр. ↑

[4] *Извита флейта* (или по-точно косата) — свирка, която има странично приспособление, втъкнато в нея, през което се духа. — Б.пр. ↑

[5] *Сиринга* (или флейтата на Пан) — музикален инструмент, състоящ се от пет, седем или девет свързани тръстикови цеви с различна дължина. Сравнявали я с крило на птица (срв. описанието в кн. I, гл. 10). — Б.пр. ↑

[6] *Хлоя* — традиционно буколическо име; по произход епитет на Деметра, покровителка на младите растения; в превод означава „млада шума“. — Б.пр. ↑

[7] *Асфодел* (или бардун) — лилиеподобно растение с бели цветове. — Б.пр. ↑

[8] *Превръзка* е кърпата, с която жените в античността опасвали гърдите си под или върху дрехата. — Б.пр. ↑

[9] Това описание крие много прилики с прочутото стихотворение на Сафо (№2 от нейния сборник), от което вероятно е

инспирирано. Срв. също „по-бледа от тревата...“ в кн. I, гл. 17, което се покрива със ст. 14–15 на същото стихотворение. — Б.пр. ↑

[10] *Вакханки* — жени, почитателки на Дионис; името им се образува от неговото прозвище Вакх (Бакх); наричат се още менади или басариди. З шествието в чест на Дионис те вървели, увенчани с бръшлян, облечени в еленови кожи, в ръцете държали тирсове — тояга, увита с бръшлян, лозови листа, на върха с борова шишарка. — Б.пр. ↑

[11] Според мита козата Амалтея кърмила Зевс на остров Крит, където майка му Рея го укрила от Кронос. — Б.пр. ↑

[12] *Дионис* — бог на растителността, покровител на лозарството, представян през по-късната епоха като красив безбрад изнежен юноша. — Б.пр. ↑

[13] *Сатири* — горски божества, демони на плодородието, причислени към свитата на Дионис, когато той бил приет в Олимпийския пантеон. В по-ранната епоха са конски, а по-късно козлоподобни същества, подобни на бог Пан. — Б.пр. ↑

[14] *Хоплит* — тежковъоръжен войник. — Б.пр. ↑

[15] Замерването с ябълки означава символично любовно предложение. Ябълката в античния свят е любовен символ. — Б.пр. ↑

[16] *Мирта* — вечнозелено дърво или храст в Средиземноморието, смятано в античността за символ на младостта и на красотата и за свещено на Афродита. — Б.пр. ↑

[17] *Питюс* предпочела според мита любовта на Борей, затова Пан я убил, като я блъснал от скала, а тя се превърнала в ела. — Б.пр. ↑

[18] *Тирски разбойници* — морски пирати, финикийци от град Тир, които се занимавали също и с търговия на роби, както се разбира и от пасажа. — Б.пр. ↑

[19] *Карийски кораб* — т.е. построен в Кария, област в Южна Мала Азия, прочута с корабостроенето си. — Б.пр. ↑

КНИГА ВТОРА

1. Есента била в разгара си. Наближавал гроздобер и всички работели усилено: един стягал линовете, друг миел делвите, трети плетял кошове. Един острел косерите, с които режат чепките, друг търсел камък, удобен за пресоване на зърната, трети пък сечел сухи клони, които палели нощем, за да е светло, когато пренасят ширата. И Дафнис и Хлоя оставили козите и овцете и вложили в друго силата на своите ръце. Дафнис пренасял грозде в кошове, хвърлял го в линовете и го тъпчел, после наливал виното в делви. А Хлоя приготвяла храна за берачите, поднасяла им да пият старо вино и беряла от по-ниските лози. Лозата в Лесбос е ниска, не прораства като асма и не лази по дърветата, а стели пръчките си на ниско и пълзи като бръшлян; и едно детенце, току-що освободило ръчици от пелените, и то може да стигне чепките грозде.

2. Както винаги в тия Дионисови дни, когато се ражда виното, повикали от околността да помагат жени. Като гледали Дафнис, те се възхищавали и говорели, че е красив като Дионис. А една по-смела дори го и целунала. Това развълнувало Дафнис, а Хлоя натъжило. Момците пък край линовете подхвърляли какви ли не закачки на Хлоя и като сатири край вакханка подскачали лудо и викали, че искат да бъдат овце и тя да ги пасе. Сега пък тя се радвала, а Дафнис се нажалявал. И двамата копнеели по-бързо да свърши гроздоберът, да се върнат по старите места и далеч от грубите викове, отново да слушат гласа на сирингата и блеенето на стадата. И не след дълго лозите били обрани, делвите се изпълнили с шира и нямало нужда от толкова ръце. Тогава Дафнис и Хлоя подкарали стадата към пасбището и с радост изтичали да се поклонят на Нимфите, отнесли им гроздове заедно с лозова клонка, първия плод на гроздобера. А и по-рано никога не минавали, без да ги почетат — и сутрин, като излизали на паша, отивали за поздрав, и вечер, на връщане, за поклон, и какво ли не им

носели — цветя, плодове и зелени клонки и мляко възливали. По-късно богините им се отблагодарили. А тогава Дафнис и Хлоя също като кученца, пуснати от синджира, скачали, свирели на сиринга, пеели и се боричкали с козлите и овните.

3. Един ден, както играели, изправил се пред тях старец в козя кожа, на краката с цървули, през рамото с торба, и то старовремска. Седнал до тях и рекъл следното:

„Старият Филетас съм аз, деца. Изпял съм толкова песни на тия Нимфи, толкова песни съм изсвирил на Пан, много стада крави съм водил само със свирка и песен. Ида да ви разкажа какво видях, да ви предам какво чух. Имам градина, отгледал съм я с ръцете си. Само тя ми е грижата, откак от старост престанах да излизам със стадото. Носи ми тя всички плодове и цветя, които ражда земята от ранна пролет до късна есен. Напролет рози, лилия, зюмбюл, тъмни и светли теменуги, лете мак, круша, разни видове ябълки, а есен грозде, смокини, нар и зелена мирта. Събират се сутрин в моята градина ята птици — едни, за да се нахранят, други — да пеят. Хладно и сенчесто е там и три изворчета я поят и ако не беше тръненият плет, който я опасва, човек би я взел за гора.

4. Влизам днес към обед в градината и виждам между наровете и миртата гледа детенце, а в шепите му нарове и миртов плод. Момченце, бяло като мляко и русо като огън, кожата му блести, като че ли току-що се е окъпало. Голичко беше и самичко. Къса си весело плодове, все едно, че е в собствената си градина. Аз се втурнах да го хвана — каквото беше палаво, страх ме беше да не изпочупи наровете и миртовите храсти. А то леко и ловко се изплъзва, пъхне се под трендафила, скрие се под маковете, пъргаво като яребиче. Колко пъти съм гонил козлета сукалчета, колко пъти съм се задъхвал подир наскоро родени телета. Но това детенце беше страшно хитро и неуловимо. Уморих се аз, старецът, опрях се на тоягата, дебна го да не избяга и го питам на кой съсед е дете и какво търси да бере плодове в чужда градина. То нищо не отвърна, изправи се наблизко, усмихна се чаровно и започна да ме замеря с мирта и бог знае как, стопи ми гнева.

Помолих го да приближи, без да се страхува, заклех се в миртата, че ще го пусна да върви, че ще му дам ябълки и нарове и че ще му позволя да си къса плодове и да бере цветя колкото си иска, само да ми подари една целувка.

5. Тогава то звучно се разсмя и чух гласа му. Такъв глас не може да има нито славей, нито лястовица, нито лебед, дори да е на моите години. «Мене, Филетас, не ми свиди да те целуна, защото желанието ми за целувки е по-голямо от твоето желание да ти се върне младостта. Но я виж подхожда ли на възрастта ти тоя дар. Веднъж само да те целуна, и старостта няма да те спре да ме гониш. Мен не може да ме улови ни ястреб, ни сокол, ни ако има друга птица, по-бърза и от тях. И не съм дете, макар на дете да приличам, а съм по-стар^[1] и от Кронос, и от самото време. И те зная от годините, когато в крехка младост пасеше в оная планина широкото стадо говеда. До тебе бях, когато свиреше на сиринга край ония букове и когато обичаше Амарилида. Но ти не ме виждаше, макар да стоях тъй близо до момичето. И аз ти я дадох за жена. И ти се родиха деца, вече добри воловари и земеделци. А сега се грижа за Дафнис и Хлоя като пастир. И когато сутрин ги събера заедно, идвам в твоята градина, радвам се на цветята и храстите, къпя се в тия извори. Затова ти са красиви цветята и дърветата, защото моето къпане ги оросява. Я виж има ли някъде счупена клонка, откъснат плод, стъпкано цвете, размътено изворче и се радвай, че си единственият човек, видял на стари години това дете.»

6. Тъй рече, подскочи на миртата като малко славейче и от клон на клон промъкна се през листака и пропълзя на върха на дървото. Погледнах го и видях крилцата на гърба му, лъкчето между крилата. Повече нищо не видях, нито лъкчето, нито него. Ако тия коси не са побелели напразно и ако с възрастта не съм загубил ума си, вие, деца, сте посветени на Ерос и Ерос се грижи за вас.“

7. Дафнис и Хлоя слушали омаяни разказа му, все едно, че слушали приказка. Тогава попитали Филетас какво всъщност е Ерос,

дете или птица, и каква му е силата. Филетас пак заговорил: „Той е бог, деца, млад, красив и с крила. Затова се радва на младостта, търси красотата и окрилява душите на хората. Мощта му надминава мощта на Зевс. Той владее изначалните неща, владее звездите, владее другите богове. Има повече власт, отколкото вие над вашите кози и овце. Всички цветя са дело на Ерос, както и ето тия дървета. Той кара да текат реките и да веят ветровете. Виждал съм влюбен бик да мучи като ужилен от стършел, виждал съм козел как люби коза и я следва по петите. И аз сам съм бил млад и лудо обичах Амарилида. Нито за ядене мислех, нито вода поднасях до устни, нито съм ме хващаше. На душата ми беше болно, сърцето ми биеше тревожно, тялото ми потръпваше от студ. Виках, като че ли ме биеха, мълчах като мъртъв, в реката се хвърлях да угася огъня. Пан зовях да ми помогне, тъй като и той е бил влюбен в Питюс. Благодарях на Ехо, че повтаря след мене името на Амарилида. Чупех моите сиринги, задето омайваха кравите, но Амарилида не ми довеждаха. Срещу Ерос няма цяр, който да се яде или пие, нито пък с песен се лекува. Любовта само целувки и прегръдки я лекуват и ако влюбените легнат и се притиснат голи.“

8. Това ги поучил Филетас и си тръгнал. Дарили го със сирене и с един млад козел, вече с рога. Чули вече името Ерос, като останали сами, усетили как сърцата им се свиват от мъка. А вечерта се върнали в кошарите и започнали да сравняват това, което разказал старецът, с това, което изпитвали: „Страдат влюбените, ние също. До храна не се докосват, както и ние не се докосвахме. Да спят не могат, а ето това се случва и с нас в момента. Струва им се, че горят, и нас ни гори огън отвътре. Желаят да се гледат един друг, затова се молим да дойде по-скоро денят. Като че ли това е любовта и ние се обичаме, без да знаем. А ако това не е любов и аз не съм обичан, защо страдаме толкова и защо се търсим? Прав е Филетас за всичко, което каза. Детето от градината се е явило насън и на бащите ни и е наредило да ни пратят със стадата. Възможно ли е човек да го хване? То е малко и винаги се изплъзва. И възможно ли е човек да му избяга? Има крила и винаги ще те достигне. От Нимфите ли помощ да подирим? Но Пан не е помогнал на Филетас, когато обичал Амарилида. Към тия лекарства, дето спомена, към тях трябва да се обърнем — трябва да се целунем,

да се прегърнем и да легнем голи на земята. Хладно е сега, но ще търпим, щом и Филетас е търпял.“

9. Такъв урок си дали те насаме онази нощ. Извели на другия ден стадата на паша и щом се зърнали, целунали се и нещо, което по-рано не правели — прегърнали се. Но третото се побоели да сторят — да се съблекат и да легнат. Твърде смело било то не само за едно невинно момиче, но и за юношата козар. Нощта отново прекарали в безсъница, за станалото мислели, за нестаналото се укорявали. „Целунахме се, не помогна. Прегърнахме се, и от това нищо не излезе. Сигурно лежането заедно е единственото лекарство срещу любовта. Трябва да опитаме и него. Несъмнено има то някоя сила, по-голяма от целувката.“

10. При тия мисли естествено сънували и любовни сънища, целувки и прегръдки. И това, дето не сторили през деня, сторили го насън — лежали заедно голи. На следния ден скочили още по-луди от силата на бога, подкарали със свирукане стадата и бързали да се целуват. Щом се видели, затичали се с усмивка един срещу друг. Целували се, прегръщали се, но към третото не пристъпили. Дафнис не смее да спомене, а Хлоя не искала да бъде първа. Но случаят сам им помогнал.

11. Седнали един до друг при ствола на един дъб, вкусвали от сладостта на целувката и не можели да се наситят. Прегръдките им позволявали да се целуват дълго. При една по-силна прегръдка Дафнис привлякъл Хлоя към себе си и тя полегнала възник. И той се отпуснал до нея, увлечен от целувката. Тогава познали това, което видели насън, и дълго лежали така като привързани. Но понеже не знаели какво да сторят, сметнали, че това е то границата на любовната наслада, и тъй напусто прекарали по-голямата част от деня. Привечер подкарали стадата, изпълнени с омраза към нощта. И може би щели да открият истината, ако едно събитие не объркало цялата околност.

12. Богати младежи от Метимна^[2] решили да се позабавляват по време на гроздобера във от града, спуснали в морето малък кораб, поставили на греблата свои роби и заплавали по крайбрежието на Митилена. Брегът бил с удобни заливи, застроен с богати вили, имало приятни плажове, градини и гори. Някои създали природата, други — човешката ръка. И всичко това било точно за весела младежка компания. Плавали те, някъде спирали, после пак потегляли. Лудория никаква не сторили, какви ли не приятни занимания не измислили — ловили риба между камъните, като закачали на някоя скала край морето въдици от тръстикова пръчка с лека връв и кукичка на върха; ловели с кучета и мрежи зайци, които прогонвали в лозята, като вдигали шум. И с ловитба на птици се занимавали, в капаните им се хващали диви гъски, диви патици и дропли. Забавлявали се и в същото време си набавяли храна. А ако им трябвало нещо, купували го от селяните в околността, плащали им скъпо и прескъпо. Имали нужда само от хляб, вино и покрив, защото не било много безопасно да се ношува край морето есен. Така че изтеглили корабчето на брега да не би някоя нощ да излезе буря.

13. Веднъж един селянин търсел въже, трябвало му, за да изтегли камъка, с който се мачка гроздето; другото му се скъсало. Без да го забележат, слязъл на брега и понеже не пазели корабчето, развързал въжето, отнесъл го у дома си и си послужил за каквото му трябвало. На сутринта младежите от Метимна затърсили въжето, но никой не признал, че го е взел, помърморили малко срещу домакините си и отплавали. Минали тридесет стадия и хвърлили котва край земите, където живеели Дафнис и Хлоя. Решили, че полето е удобно за лов на зайци. Понеже нямали въже да вържат корабчето, изплели от зелено лико нещо като въже и с него вързали за сушата кърмата. После пуснали кучетата да душат и където им се сторило най-подходящо, поставили мрежи. Кучетата се разтърчали, разлаяли се и изплашили козите. Те хукнали от склоновете към морето. И понеже на брега нямало какво да хрупат, като приближили корабчето, намерили се сред тях някои по-дръзки и изгрязали ликото, с което било вързано.

14. А в момента в морето се вдигнало вълнение, духал вятър от планината. Обратното вълнение малко по малко отвлякло корабчето в морето и то скоро се оказало доста навътре. Като усетили, едни от младежите дотичали на брега, другите засъбирали кучетата. Понеже се развикали, скоро се стекли всички селяни от околните земи, но вече било късно. Вятърът се усилвал и течението бързо отнасяло корабчето навътре. Не била малка загубата на младежите от Метимна. Затова затърсили чии са козите. Намерили Дафнис, заудряли го и опитали да му смъкнат дрехата. Един грабнал каиш за куче и му извил ръцете да ги върже. Дафнис викал, дърпал се и молел селяните, зовял на помощ Ламон и Дриас. А те били старци, жилави в ръцете, груби и калени от полската работа, затова успели да го отърват и наложили случаят да бъде решен от третейски съд.

15. Другата страна искала същото. Тогава избрали за арбитър Филетас воловаря. Бил най-възрастен от присъстващите и се ползувал сред селяните с името на изключително справедлив човек. Първи изнесли обвинението си младежите от Метимна. Говорили кратко и ясно като за пред арбитър воловар:

„Пристигнахме в тия земи на лов. Вързахме нашето корабче със зелено лико, оставихме го край брега и тръгнахме с кучетата на лов. В това време на брега слезли козите на това момче, изяли ликото и отвързали корабчето. Виждаш го, носи се в морето. Знаеш ли с какви ценни неща е пълно? Колко дрехи загубихме, колко такъми за кучета, колко пари! С тях бихме могли да купим всичките тия земи. В замяна, на загубеното ще отведем този негоден козар, който пасе козите си край морето, като че ли е моряк.“

16. Такива били обвиненията на младежите от Метимна. Дафнис се чувствувал много зле след ударите, които му нанесли, но като видял, че и Хлоя е сред присъстващите, превъзмогнал всичко и ето как се защитил:

„Аз добре паса козите си. И никога никой селянин не ме е корил, че моя коза е пасла в нечия градина или е скършила лозов ластар. Тия ловци са негодни и кучетата си зле са дресирали, защото се разтичаха

навсякъде, лудо се разляяха и подгониха като вълци моите кози от склоновете и полето към морския бряг. Изгризали били ликото. Естествено е, на голия пясък не расте трева, не растат храсти, нито мащерка. Корабчето са отнесли вятърът и морето. Лошото време е виновно, не козите. Имало вътре дрехи и пари. Може ли да се повярва, че нормален човек ще върже в такъв случай корабчето с лико?“

17. Това рекъл Дафнис и заплакал. Всички селяни се нажалили, а Филетас, арбитърът, се заклел в Пан и в Нимфите, че Дафнис няма никаква вина, нито козите му и че са виновни вятърът и морето, но тях той не може да съди. Думите на Филетас не убедили младежите от Метимна, гневът им избухнал и те опитали да вържат Дафнис и да го отведат. Тогава селяните се възмутили и се спуснали отгоре им като ято скорци или чайки. Отървали Дафнис, който също се биел, и като ги наложили здраво със сопите си, скоро ги обърнали в бяг. И ги гонили чак докато ги изхвърлят извън границите на тяхното землище.

18. Додето селяните гонели младежите, вече в пълна безопасност Хлоя отвела Дафнис при пещерата на Нимфите и умила окървавеното му лице — някой успял да му разбие носа. После измъкнала от торбата парче хляб, отчупила сирене и му дала да яде. И за да го утеши и успокои напълно, целунала го сладко с нежните си устни.

19. Ето това зло се случило на Дафнис. Но разправията не свършила дотук. Младежите от Метимна едвам се добрали до дома си. Тръгнали те по море, а се върнали пеша, тръгнали надути и весели, а се върнали пребити и изранени. Събрали те гражданите и излезли пред тях с клончета на молители^[3] — молели да им помогнат и да отмъстят за тях. Разбира се, истината напълно скрили, за да не станат посмешище, че така били наредени от овчари. Обвинили митиленците, че им отвлекли кораба и им разграбили имуществото също като във военно време. Като видели раните, гражданите повярвали и решили, че е редно да отмъстят на митиленците за тия юноши, които били от най-видните домове на града. Взели решение да започнат без предизвестие

война с Митилена. Наредили стратегът^[4] да излезе с десет кораба и да опустоши митиленското крайбрежие. Тъй като зимата вече приближавала, сметнали, че не е много сигурно да доверят на морето по-голям флот.

20. Стратегът вдигнал котва още на следния ден. Войниците сами гребели. Доплавал до крайбрежните земи на Митилена, заграбил много овце, много жито и вино, тъй като наскоро завършил гроздоберът, пленил и немалко хора, които работели по тия земи. Доплавал и до местата, дето живеели Дафнис и Хлоя, мълниеносно дебаркирал и отнесъл всичко, което му попаднало. В това време Дафнис не пасял козите, ами насичал зелена шума в гората, храна за козите през зимата. Като зърнал отгоре грабителите, скрил се в хралупата на един издъхнал бук. А Хлоя се грижела за стадата и като я погнали, намерила убежище при Нимфите и помолила войниците да пощадят нея и животните в името на богините. Но не чули молбата ѝ. Подиграли се надменно със статуите на Нимфите, подгонили стадата, отвлекли и Хлоя, като я подкарали с ликови камшици също като коза или овца.

21. Понеже корабите им били натъпкани догоре с каква ли не плячка, отказали се да плават нататък и решили да се отправят назад, бояли се и от враговете, и от зимата. Отплавали те и доста труд положили — трябвало да гребат, тъй като нямало вятър. Щом усетил, че си отишли, Дафнис слязъл в пасбището, дето пасели, и не намерил нито козите, нито овцете, нито Хлоя. Пусто и тихо било наоколо; сирингата, на която сладко свирела Хлоя, лежала захвърлена. Дафнис се развикал, жално завайкал; тичал ту при бука, дето седели, ту на морския бряг, надявал се, че ще я намери, ту при пещерата на Нимфите, където потърсила убежище, когато я подгонили. Там се хвърлил на земята и укорил Нимфите, задето предали Хлоя.

22. „При вас е била Хлоя, когато са я грабнали, и вие сте можели да гледате спокойно! А тя ви плетеше венчета, възливаше ви първото

мляко, ето и нейната сиринга, неин дар за вас. Вълк не успя да ми грабне дори една коза. А враговете грабнаха и цялото стадо, и другарката ми. Ще одерат козите ми, ще жертвуват овцете, а Хлоя ще живее отсега нататък в някой град. Имам ли сили да се вдигна и да се върна при татко и мама без козите, без Хлоя? И какво ще върша отсега нататък? Няма вече какво да паса. Тук ще лежа и ще чакам смъртта или някое друго нападение. А ти, Хлоя, дали страдаш? Спомняш ли си тия поляни, спомняш ли си пещерата на Нимфите и мене, твоя другар? Или те утешават овцете и козите, също станали пленници заедно с тебе?“

23. Както нареждал и плачел в скръбта си, потънал в дълбок сън. И ето изправят се до него трите Нимфи, красиви и стройни жени, боси, полуголи, с разпуснати коси, подобни на статуите. Отначало като че ли само жалели нещастния Дафнис. А после най-възрастната рекла следното, за да го ободри:

„Недей ни кори, Дафнисе. За нас Хлоя е по-голяма грижа, отколкото за тебе. Ние я пожалихме, когато я подхвърлиха като бебе в тая пещера, и се погрижихме за храната ѝ. Тя няма нищо общо нито с поляните, нито с овцете на Дриас. И сега сме се погрижили за нея — няма да я отведат в Метимна и няма да стане робиня, нито пък ще бъде част от военната плячка. Познаваш ли Пан, чийто образ е поставен, под оная там ела? Него вие никога не сте почитали с цветя. Но ние го помолихме да ни стане помощник, за да спасим Хлоя. Той познава добре военните дела, водил е много войни. Той вече се отправи срещу метимняните и няма да им е лесно с такъв враг. Недей да се мъчиш, стани и иди да те видят Ламон и Миртала. И те са се проснали от скръб на земята, мислят, че и ти си част от плячката. А утре Хлоя ще се върне с козите и с овцете, пак ще пасете заедно стадата и пак ще свирите заедно на сиринга. За всичко друго грижа ще има за вас Ерос.“

24. Това видял и чул Дафнис насън. Събудил се, скочил и облян в сълзи от радост и от мъка, поздравил ничком статуите на Нимфите и обещал, щом Хлоя се върне, да им принесе в жертва най-хубавата коза. Изтичал при елата, където стояло изображението на Пан с кози крака и

с рога на главата, в едната ръка държал сиринга, с другата козел, който се дърпал и подскачал. Дафнис поздравил ничком и Пан, помолил го за Хлоя и обещал да му принесе в жертва козел. И чак надвечер, когато слънцето залязвало, пресъхнали сълзите на Дафнис и се свършила молитвата му. Тогава вдигнал шумата, дето насякъл, и тръгнал към кошарата. На Ламон и Миртала олекнало на сърцето и те се изпълнили с радост. Дафнис хапнал малко, после потънал в сън и в съня със сълзи се молил пак да види Нимфите, молил се по-скоро да дойде денят, в който обещали да му върнат Хлоя. Оная нощ му се сторила най-дългата от всички. А ето какво се случило в нея.

25. Като минал десетина стадия, стратегът на метимняните решил да даде отдых на войниците, които били крайно изморени от набезите по крайбрежието. Достигнал до един нос, който навлизал дълбоко в морето и образувал залив с формата на полумесец. В него морето било много по-спокойно, отколкото дори в пристанище. Там наредил да закотвят корабите доста далече от брега, тъй че селяните от околността да не могат да ги нападнат. Тогава пушнал метимняните да почиват и да се веселят. Те имали подръка каквото пожелаят, при толкова плячка започнали да пият, да се веселят, също като на победен празник. Но малко след като се стъмнило, веселието вече утихвало с идването на нощта, изведнъж цялата земя като че ли пламнала в огън и чули ясно шум на гребла — все едно, че към брега приближавал огромен флот. Някой викнал „на оръжие“, друг призовавал стратега, на трети му се сторило, че е ранен, друг пък се прострял на земята също като мъртъв. Човек би казал, че гледа нощно сражение, а врагове нямало никакви.

26. Тъй прекарвали нощта. А денят бил много по-страшен от нощта. Козлите и козите на Дафнис се увенчали с вързал бръшлян, а Хлоините овни и овце завили като вълци. Тя пък имала на главата си венец от елови клонки. И в морето се случили невероятни неща. Когато опитали да вдигнат котвите от дълбината, те останали на дъното. Щом загребали с веслата, всички до едно се строшили. Делфини започнали да подскачат край корабите, заудряли ги с опашки

и строшили железните скоби^[5]. Дочули и свирнята на сиринга от стръмната скала на носа. Но тая свирня не доставяла радост, ами плашела като военна тръба. Объркали се, хукнали към оръжието, завикали към невидимите врагове, молели отново да се стъмни, за да се отпуснат и починат. За ония, които не загубили разсъдък, било ясно, че всички тия необясними шумове и видения идат от Пан, който е нещо разгневен на моряците. Но не можели да схванат причината — светилище на Пан не били грабили. Докато около пладне стратегът не без божия повеля потънал в дълбок сън. В съня му се явил Пан и рекъл следното:

27. „О вие, най-безбожни и най-престъпни от всички хора, какво дръзнахте с безумните си сърца? Вдигнахте война в полята, които толкова обичам, отвлякохте стада, крави, кози и овце, които аз закрилям. Откъснахте от жертвеника момичето, което Ерос иска да направи героиня на една любовна история. Не се посвенихте да го направите пред очите на Нимфите, пред моите очи, очите на Пан. Няма да видите Метимна, натоварени с такава плячка, нито ще убегнете на тая сиринга, която ви обърква. Ще ви удавя, храна на рибите ще станете, ако не върнете незабавно Хлоя на Нимфите, а също стадата на Хлоя, козите и овцете. Стани и свали на брега момичето, а заедно с нея и това, което ти наредих. А тебе аз ще те вода по морето, както и нея по сушата.“

28. Съвсем объркан и уплашен, Бриаксис, тъй се казал стратегът, скочил, повикал капитаните на корабите и наредил незабавно да издирят Хлоя измежду пленниците. Веднага я открили и я отвели при него. Не било трудно, седяла на едно място, увенчана с венец от елови клонки. И това му доказало верността на съня. Той веднага я свалил от главния кораб на брега. Не минало много време, от скалата прозвучала сирингата, но мелодията не била войнствена, не всявала страх, била овчарска, с такива песни водели овцете на паша. И овцете затичали по поставените дъски към брега, но копитата им се плъзгали, също и козите, но те били по-смели, понеже привикнали да се спускат по стръмно.

29. Обиколили те Хлоя в кръг, като че ли щели да играят хоро, заскачали, заблели и всякак се радвали. А козите, овците и кравите на другите пастири останали в трюмовете на корабите, без да мърдат от местата си, като че ли песента на сирингата не се отнасяла за тях. Всички се удивили на силата на Пан и го приветствували. Тогава се случили още по-чудни неща в морето и на сушата. Корабите заплавали, преди да вдигнат котва, а пред главния кораб подскачал и ги водел делфин. Овците и козите повел очарователен звук на сиринга. Но свирещия никой не виждал. Те вървели напред, хрупали трева, доволни и разнежени от песента на сирингата.

30. По време на следобедната паша Дафнис съгледал от една височина стадата и Хлоя и възкликнал: „О, Нимфи! О, Пане!“ Затичал надолу в полето към Хлоя, прегърнал я и паднал, обезумял от радост. Тя едвам го свестила и стоплила с целувки и прегръдки. Тогава се вдигнали и отишли при техния бук. Седнали до ствола и Дафнис запитал как успяла да се измъкне от толкова много врагове. А тя му разказала всичко поред — как рогата на козите се увенчали с бръшлян, разказала за воя на овците и как главата ѝ се обкичила с елови клонки, как земята като че ли била обхваната в огън, разказала за първата и втората свирня на сирингата, първата войнствена, другата мирна, разказала за страшната нощ и как песен на сиринга я водела по пътя, който не познавала. Тогава Дафнис си спомнил съня с Нимфите и разбрал, че всичко това сторила ръката на Пан. И той разказал на Хлоя какво видял и какво чул, и как Нимфите го принудили да се върне към живота в момента, когато решил да умре. А после Дафнис пратил Хлоя да доведе Дриас и Ламон и да донесе всичко необходимо за жертвоприношение. В това време той хванал най-хубавата коза, увенчал я с бръшлян, както се явила на враговете същия тоя ден, възлял мляко върху рогата ѝ и я заклал в жертва на Нимфите. След това я увесил, одрал я и принесъл кожата като свещен дар.

31. Когато дошли Хлоя и другите с нея, Дафнис запалил огън, една част от месото сварил, другата опекъл. След това поднесъл на Нимфите свареното и възлял кратер, пълен с шира. После настлал зелена шума, възлегнали и се отдали на пиене и веселба. Но Дафнис не забравил да наглежда стадата да не би да изскочи вълк и да направи същата пакост, която искали да сторят враговете. Изпели няколко хвалебни песни към Нимфите, дело на пастири от стари времена. А като се стъмнило, останали да спят в полето. На следния ден поменали и Пан. Окичили козела, дете води стадото, с елов венец, отвели го до елата пред изображението на Пан, възлели на главата му вино и с благословии към бога го принесли в жертва, после го увесили и одрали. Част от месото сварили, другата част опекли, после положили всичко надалече върху поляната сред листака. А кожата заедно с рогата забили върху елата до статуята на Пан. Тъй по пастирски дарили пастирския бог. От месото най-напред поднесли на него, извършили и възлияние с един по-голям кратер, Хлоя изпяла химн, а Дафнис свирил на сиринга.

32. После възлегнали да пируват. В това време приближил воловарят Филетас, който носел венчета и свежа лозова клонка с чепка грозде за Пан. Съпровождал го най-малкият му син Титир, светлооко рижо момче с бяла кожа и палав поглед. Вървял той след баща си и леко подскачал като козле. Всички скочили и увенчали заедно с Филетас статуята на Пан, окичили в клоните на елата лозовата пръчка, после поканили Филетас и сина му да възлегнат на трапезата. И като пийнали, старците се разбърбали, спомнили си как пасели едно време като млади, колко набези на разбойници избягнали; един се поперчил, че убил вълк, друг — че след Пан бил най-добрият свирач на сиринга. Филетас бил тоя, дете се похвалил за свиренето.

33. Дафнис и Хлоя как ли не го молили да научи и тях на своето изкуство и да посвири на празника на бога, който толкова обича сирингата. Съгласил се Филетас, макар да обвинил старостта, че му отнела силата на дъха, и взел сирингата на Дафнис. Но малка била тя за неговото умение; добра била за устата на малко момче. Затова

Филетас пратил Титир да донесе неговата сиринга; кошарата им се намирала на около десет стадия. Момчето хвърлило горната си дрешка и по ризка хукнало като сърне. Тогава Ламон решил да им разправи приказката за сирингата, която някога му изпял един козар от Сицилия срещу един козел и сиринга в замяна.

34. „Тази сиринга едно време не била музикален инструмент, а красиво и сладкопойно момиче. Пасяло козите, играело с Нимфите и пеело тъй, както пее тя днес. А Пан я гледал как пасе, как си играе и пее. Един ден приближил и замолил това, което желяел. Обещал й да стори тъй, че всичките й кози да близнят. А тя се надсмяла над любовта му и рекла, че никога няма да се съгласи да има любим, който не е нито козел, нито човек. Погнал я Пан, решил да я грабне със сила. Сиринга обаче побягнала и Пан не успял да я хване. Уморила се от бягането, скрила се сред тръстиките и изчезнала в мочура. Разгневен, Пан изсякъл тръстиките, но момичето не намерил. Тогава разбрал какво зло сторил и измайсторил тая свирка, като свързал с восък неравни по дължина тръстики тъй, както любовта им със Сиринга била неравна. И онова хубаво момиче сега е тази чудна свирка сиринга.“

35. Едва свършила приказката, едва Филетас похвалил Ламон, че разказът му е по-сладък от песен, и ето — Титир се върнал със сирингата на баща си. Голяма била тя, от едри тръстики, а там, дето ги свързвал восък, и с бронз украсена. Човек би казал, че това е оная първа сиринга, която измайсторил едно време Пан. Вдигнал се Филетас, седнал на ложето от шума. Най-напред опитал една по една цевите, няма ли някоя запушена. Щом се уверил, че всичко е наред, вдъхнал дълбоко, по младежки, и силно засвирил. Човек би помислил, че свири не една, а няколко сиринги. Толкова звучна и силна била сирингата. Малко по малко Филетас намалил силата и подкарал понежено песента. Показал им целия майсторлък на овчарската свирка: как трябва да се свири, за да се водят кравите, кое подхожда за козите и кое обичат овцете. Нежна била свирнята за овцете, силна за кравите, а за козите остра. На една само сиринга той можел да имитира всички други.

36. Всички лежали мълчаливо и се наслаждавали. Тогава Дриас станал и помолил Филетас да засвири Дионисовата песен и заиграл пред тях гроздоберов танц. Показал бране на грозде, пренасяне на кош с грозде и мачкане на зърната, също как се пълнят делви и как се отпива шира. Показал Дриас в танца си всичко тъй картинно и тъй точно, че пред очите им изникнали лозите, линовете и делвите и като че ли наистина Дриас отпивал шира.

37. След Ламон и Филетас и старият Дриас получил похвали за танца си. Той целунал Дафнис и Хлоя, а те бързо скочили и изиграли в танц приказката, дето разказвал Ламон. Дафнис играел Пан, а Хлоя — Сириंगा. Той я молел и предумвал, а тя пренебрежително се смеела. Погнал я той, бягал на върха на пръстите си, уж като Пан с копитата си, а Хлоя пък се правела на уморена от бягането. Накрая тя изчезнала в леса, уж че той бил тресавището. Дафнис взел голямата сириंगा на Филетас и засвирил скръбно, за да покаже, че обича; любовно, за да я предума; призивно, за да я извика. Филетас се възхитил, станал бързо, целунал го и му подарил сирингата, като му пожелал и той един ден да я остави на достоен наследник.

38. А своята малка сириंगा Дафнис принесъл дар на Пан. После целунал Хлоя, все едно, че наистина изчезнала и наистина я намерил, и подкарал стадото със свирнята на сирингата, защото вече се здрачавало. И Хлоя подкарала овцете, и тя ги водела с песента на своята сириंगा. И козите вървели до овцете, и Дафнис близо до Хлоя, тъй че чак до здрач се радвали един на друг и се уговорили да изведат по-рано утре стадата. Тъй и сторили. Едва-що се съмнало, излезли на паша. Първо поздравили Нимфите, после Пан, после седнали под дъба и засвирили. Целували се и се прегръщали, лежали на земята и се вдигнали и пак нищо повече не направили. Хапнали и пили вино, смесено с мляко.

39. От ден на ден милувките им ставали по-горещи и по-дръзки. И на любовни наддумвания се отдали, а скоро стигнали и до любовни клетви. Дафнис отишъл при изображението на Пан под елата и се заклел, че сам, без Хлоя, няма да живее дори и ден. А Хлоя се заклела на Дафнис, като влязла в пещерата на Нимфите и там изрекла, че ще обича само него и в живота, и в смъртта. И толкова простодушно момиче била тя, че като излязла от пещерата, поискала Дафнис да ѝ се закълне втори път. Ето какво казала: „Дафнисе, Пан е бог влюбчив и неверен. Бил е влюбен в Питюс бил е влюбен в Сирина. И вечно ще тича подир Дриадите^[6], вечно ще тревожи със задирията си Епимелидите^[7]. Немарлив е той в своите клетви, затова ще немари и да те накаже, дори да идеш при повече жени, отколкото са цевите на сирингата. Ти ми се закълни с оная овчарска клетва, закълни се в оная коза, която те е откърмила, че няма да оставиш Хлоя, додето и тя ти е върна. Но ако съгреши спрямо тебе и спрямо Нимфите, бягай от нея, мрази я и я убий като вълчица.“

Радвал се Дафнис на нейната невяра, застанал на сред козето стадо, с едната ръка хванал коза, с другата козел, и се заклел да обича Хлоя, додето и тя го обича. Заклел се още, че ако предпочете друг пред Дафнис, ще убие не нея, а себе си. Зарадвала се тя и повярвала, понеже била пастирка и мислела, че за овчарите и козарите козите и овцете са богове.

[1] *И от Кронос по-стар* — често срещана поговорка, означаваща по-стар и от света. — Б.пр. ↑

[2] *Метимна* (днес Моливос) — античен град на северния бряг на Лесбос на около четиридесет и пет километра от Митилена. — Б.пр. ↑

[3] *Клончета на молители* — обикновено маслинени, увити с вълна. Те служат като знак за молба за протекция в храм на божество или пред народното събрание. — Б.пр. ↑

[4] *Стратег* — т.е. военачалник. — Б.пр. ↑

[5] В случая направеното от делфините напомня ролята на военна машина с название „делфин“, с която били обстрелвани неприятелските кораби. — Б.пр. ↑

[6] *Дриади* — горски нимфи. — Б.пр. ↑

[7] *Епимелиди* — нимфи, които се грижат за стадата. — Б.пр. ↑

КНИГА ТРЕТА

1. Щом научили за експедицията на десетте кораба, а и селяните от околността отишли в града и разказали за грабежа, митиленците решили, че не могат да се оставят на метимняните и трябва веднага да се вдигнат на оръжие. Събрали три хиляди пехотинци и петстотин конници и ги пратили начело с Хипас срещу Метимна по суша; бояли се от морето, било зима.

2. Хипас тръгнал. Но не грабел полята на метимняните, не откарвал стадата на пастирите и имуществото на селяните, смятал, че това подобава на разбойник, не на военачалник. Отправил се на право към Метимна с намерение да нахлуе в града, преди да успеят да завардят портите. На около десет стадия от града го пресрещнал пратеник с предложение за мир. Метимняните научили от пленените, че митиленците нямат нищо общо с тая работа, всичко сторили селяните и пастирите, предизвикани от младите хора, затова съжалили, че постъпили тъй неразумно и крайно спрямо един съседен град, и се постарали да върнат цялата плячка и да възстановят търговските си отношения и по суша, и по море. Хипас пратил вестител в Митилена, въпреки че го избрали за пълководец с право да решава, и разположил лагера си на десетина стадия от Метимна в очакване на нарежданията от Митилена. След два дена пристигнал вестител с нареждане да докара плячката и да върне войската в града, без да причинява щети. Принудени да изберат война или мир, предпочели мира; решили, че е по-изгодно.

3. И тъй, войната между Метимна и Митилена завършила така неочаквано, както и започнала. А за Дафнис и Хлоя зимата била много по-страшна от войната. Ненадейно паднал дебел сняг, затрупал пътищата и всички селяни затворил в домовете им. Потоците

придошли буйни, водата замръзнала. Клоните на дърветата щели да се строят от тежестта. Земя се виждала само край изворите и рекичките. И никой не извеждал стадо на паша и не прекрачвал прага. Щом пропеел петелът, палели голям огън, сучели лен, влачили козя вълна, капани за птици майсторели. Грижа им било да хвърлят слама на кравите в обора, шума на козите и овцете в кошарата, жълд на свинете в кочината.

4. И тъй, зимата затворила всички вкъщи. Селяните и пастирите се радвали, че можели малко време да отдъхнат и починат, да разстелят сутрин закуска и повече да поспят. За тях зимата била по-приятна и от лятото, и от есента, дори от пролетта. Но Хлоя и Дафнис не можели да забравят миналите радости, как се целували и прегръщали, как закусвали заедно. Затова нощите им минавали тъжно, в безсъние, чакали те пролетта като че ли от смърт да ги възкреси. Сърцето им се свивало, когато им попаднела в ръка някоя торба, от която се хранели заедно, когато зърнели някое ведро, от което пиели общо, когато видели небрежно хвърлена сиринга, получена любовен дар. Молели се на Нимфите и на Пан да ги освободят от тия мъки и пак да грейне слънцето за тях и за стадата им. Молели се и гледали да измислят нещо, та да се видят. Хлоя нямала никаква възможност, понеже тая, дете минавала за нейна майка, била постоянно край нея, учела я да влачи вълна, да върти вретено, подговаряла я за женитба. А Дафнис като момче бил по-свободен и по-изобретателен. И ето какво измислил, за да види Хлоя.

5. Пред къщата на Дриас до самата ограда растели две големи мирти и един бръшлян — миртите близо една до друга, а бръшлянът помежду им; виел клоните си по миртите като лоза и от листака се образувало нещо като беседка. По клоните висял едър и обилен плод като чепки грозде. Привлечени от глада, там се събирали много зимни птици, много дроздове и скорци, много диви гълъби и какви ли не други птици, които се хранят с плода на бръшляна. Уж на лов, Дафнис напълнил торбата с медени питки, взел птичи клей и примки и наистина като на лов се отправил. Имало дотам не повече от десет

стадия. Снегът още не се топял и не му било лесно, докато стигне. Но любовта нищо не може да я спре — нито огън, нито вода, нито скитски сняг.

6. Бегом той се озовал пред кошарата на Дриас, отърсил снега от краката, поставил примките и намазал няколко по-дълги клона с клей. После седнал с грижа за птиците, но и за Хлоя. Долетели много птици и достатъчно се хванали, тъй че не му било лесно, додето ги излови, избие и оскубе. От кошарата обаче никой не излизал — нито мъж, нито жена, нито домашна птица. Вътре всички седели край огнището. Разбрал Дафнис, че в лош час дошъл, и не знаел какво да прави. Решил да потърси някакъв предлог и да почука на портата. И затърсил той нещо по-убедително в ума си. „За огън дойдох.“ — „Но нямаше ли поблизо до вас съседи?“ — „За хляб ида.“ — „А торбата защо е пълна с ядене?“ — „Вино да ми дадете.“ — „Нали ако не вчера, то завчера завърши гроздоберът?“ — „Вълк ме гонеше.“ — „Къде са тогава вълчите следи?“ — „Дойдох птици да ловя.“ — „Защо не си тръгна след това?“ — „Хлоя искам да видя...“ Но може ли на майка или на баща на момиче да се каже такова нещо. Всичко му се опряло. „Всичко това — тъй си рекъл — събужда подозрение. По-добре е да не се обаждам. Хлоя ще видя напролет, щом като така ми било писано да не я виждам тая зима.“ Тъй си мислел. Събрал мълком лова и се готвел да тръгне. Но Ерос, изглежда, го съжалил и сто какво се случило.

7. Семейството на Дриас било на трапезата. Месото разделяли, поднасяли хляба и размесвали виното в кратера^[1]. Едно овчарско куче издебнало, грабнало парче месо и побягнало навън. Ядосал се Дриас, негово било това парче, грабнал сопа и като пес, погнал го по следите. Като стигнал до бръшляна, видял Дафнис с лова на рамо как се готви да изчезне. Веднага забравил месото и кучето и с пълен глас завикал: „Здрав да си, сине.“ Целунал го и го прегърнал, за ръка го хванал и го повел навътре. Като се зърнали с Хлоя, само дето на земята не се строполили. Но намерили сили да се задържат на крака, поздравили се и се целунали. И целувката като опора им послужила, та да се удържат да не паднат.

8. Ето как, без да очаква, Дафнис намерил и Хлоя, и целувка случил. Седнал близо до огнището, смъкнал от раменете товара и поставил на трапезата дивите гълъби и дроздовете, разказал как му омръзнало да седи вкъщи и тръгнал на лов и как изловил с примките и клея птиците, когато накацали по миртите и бръшляна. Похвалили те неговата съобразителност и го поканили да си хапне от това, което оставило кучето. Накарали Хлоя да разлее, за да пият. Радостна, Хлоя поднесла на другите, накрая и на Дафнис. Правела се, че е сърдита, задето дошъл дотук, а щял да се върне, без да я види. Но преди да му поднесе съда, отпила, след това го подала. А той, макар че бил жаден, пиел бавно, та да продължи по тоя начин удоволствието да се допира до мястото, където са били устните на Хлоя.

9. Бързо се опразнила трапезата, изчезнали хлябът и месото. И както били седнали, разпитали Дафнис за Миртала и Ламон, облажили ги, дето имат такава опора в старостта. Той се радвал на тия похвали, понеже ги чувала Хлоя. А когато го задържали да остане за утрешната жертва на Дионис, за малко дето не паднал от щастие ничком пред тях вместо пред изображението на Дионис. Веднага измъкнал от торбата медените питки и птичия улов. С тях щели да наредят вечерната трапеза. Втори път напълнили кратера и втори път огън наклали и понеже скоро се стъмнило, втори път разстлали трапеза. След това прекарвали някое време в разкази и песни и отишли да спят. Хлоя легнала с майка си, Дриас с Дафнис. На Хлоя не ѝ се щяло за нищо друго да мисли, освен как утре ще види Дафнис. А Дафнис изпитвал привидно удоволствие — удоволствието му било само в това, че спял заедно с бащата на Хлоя. Прегръщал го той и неведнъж го целувал и си представял, че прегръща и целува Хлоя.

10. На следния ден било страшно мразовито, северният вятър вледенявал всичко. Те се вдигнали и принесли в жертва на Дионис едногодишен козел. После запалили голям огън и заприготвяли обяда. Напа месела хляба, Дриас печал козето месо, а Дафнис и Хлоя

останали свободни, изскочили от къщата и отишли там, дето бил бръшлянът. Пак поставили примките, намазали клоните с клей и наловили немалко птици. През цялото време се целували сладко и весело разговаряли. „За тебе дойдох, Хлоя.“ — „Зная, Дафнисе.“ — „Заради тебе погубвам нещастните дроздове.“ — „Какво да направя за тебе?“ — „Помни ме.“ — „Помня те, кълна се в Нимфите, както се клех преди време в оная пещера, дето ще идем веднага щом се стопи снегът.“ — „Много е наваляло. Хлоя, боя се аз да не се стопя преди това.“ — „Не се отчайвай, Дафнисе, топло е вече слънцето.“ — „Дано да стане топло като огъня, който гори моето сърце.“ — „Шегуваш се, не е истина.“ — „Кълна се в козите, в които ме накара да се закълна.“

11. Тъй като ехо отвърщала Хлоя на Дафнис, додето не ги повикала Напа. Влезли те в къщата и донесли улов, несравнимо по-богат от вчерашния. Възлели от кратера вино на Дионис и седнали на трапезата, увенчани с бръшлян. И щом станало време, след като отпоздравили и викове в чест на Дионис^[2], напълнили торбата на Дафнис с хляб и месо и го изпроводили. Дали да занесе на Ламон и Миртала гълъбите и дроздовете — те щели да наловят други, докато е зима и докато бръшлянът има плодове. А той целунал по-напред Дриас и Напа, накрая Хлоя, та да остане чиста целувката ѝ, и си тръгнал. А после идвал още много пъти под различни предлози, тъй че и зимата не прекарвали съвсем без любов.

12. Настъпила пролетта, снегът се затопил, показала се земята, поникнала и трева. Всички пастири повели стадата на паша, а преди всички Дафнис и Хлоя, тъй като тях ги подкарвал много по-мощен пастир. Бегом веднага се озовали при Нимфите и в пещерата, след това при Пан и при елата, после при бука. Настанили се под него, наглеждали стадата и се дарявали с целувки. Берели цветя да вият венчета за божите изображения. Току-що се били показали, примамени от западния вятър и от топлото слънце. Виждали се вече теменуги, нарцис, зюмбюли и всички пролетни цветя. Дафнис и Хлоя увенчали статуите на Нимфите и като надоили младо козе и овче мляко, направили им възлияние. Засвирили те и свещена песен на сиринга за

първото си излизане със стадата и като че ли подбуждали към песен славеите. А те им отговаряли от гъстака и гласовете им лека-полека започнали да нагаждат жалбата по Итюс^[3], като че ли си спомняли песента след дългото мълчание.

13. Блеело стадото. Подскачали козлетата, подгъвали крачка и жадно дърпали майчиното виме. А овните гонели неродилите овце и кой която стигнел, запирал я и я качвал. И козлите също търчали, подскачали любовно и се биели за козите. И всеки имал свои кози и зорко бдял друг да не ги приближава. А старите кози, като гледали тия неща, също жадували за любов. А Дафнис и Хлоя, в цветуща възраст, млади и силни, толкова дълго копнели любовта, в огън се обливали, като слушали, и сърцата им се топели, като гледали; търсели и те нещо по-силно от Целувка и прегръдка, особено Дафнис. Възмъжал той през свободните зимни месеци, които прекарал у дома, зажаднял за целувки, набуял за прегръдки и станал много полюбопитен и по-дързък във всичко.

14. Молел той Хлоя да му дари всичко, което желаел, да се притисне гола до голото му тяло и да остане тъй по-дълго, отколкото по-рано, защото това само не изпълнили от урока на Филетас, а то било единственият лек за любовта. Но Хлоя попитала има ли нещо повече от целувката и прегръдката и от това да лежат притиснати един до друг и какво мисли да прави, като легнат голи. „Ами това — рекъл, — което вършат овните с овцете и козлите с козите. Виждаш, че след това козите не бягат от тях и че козлите не се трепят да ги гонят, а наситили се взаимно на удоволствието, кротко пасат едни до други. Изглежда, сладко е това нещо и лекува горчилката на любовта.“ — „Но не виждаш ли, Дафнисе, че козлите и овните правят това нещо прави и че козите и овцете също са прави, че козлите и овните скачат върху тях, а козите и овцете са гърбом. А ти искаш да легна до тебе, и то гола. Та в козината те не са ли по-облечени от мене самата?“ Послушал Дафнис, притиснал се до нея, лежал тъй дълго време, но не знаел как да стори това, за което жаднеел, затова я вдигнал и обгърнал отзад също като козел. Но това съвсем не помогнало, седнал и заплакал от мъка, че е по-невеж и от козел в любовните дела.

15. Живеел край Дафнисови един селянин, който имал земя. Хромис се казвал. Не бил вече млад. Той си бил довел жена от града, млада, хубава и по-изтънчена от жените на село. Казвала се Ликенион. Та тази Ликенион гледала как всяка сутрин Дафнис подкарва стадото на паша покрай тяхната къща, гледала го как се връща вечер и решила да го примами с дарове да ѝ стане любовник. Няколко пъти го издебвала насаме, сиринга му подарила, пита мед и торба от еленова кожа. Но не смеела нищо да му каже, защото се досещала, че е влюбен в Хлоя — виждала, че целият бил отдаден на момичето. Досетила се най-напред по усмивките и погледите, които си отправяли. Една сутрин рекла на Хромис, че отива при една съседка, която уж щяла да ражда, и тръгнала подире им; следвала ги наблизко, скрила се в един храсталак, за да не я видят, и оттам видяла всичко, което правили, и чула всичко, което си казали. Забелязала също и сълзите на Дафнис. Домъчняло ѝ наистина за бедните влюбени и решила, че ѝ се отдава двойна възможност — да им помогне, но и своето желание да изпълни. И ето какво намислила.

16. На следния ден пак излязла уж при родилката, но всъщност отишла при бука, дете седели Дафнис и Хлоя, изправила се и отлично се престорила на отчаяна. „Помогни на мене, клетата, Дафнисе — рекла тя. — Орел грабна най-хубавата от двадесетте ми гъски. И понеже е тежка, не успя да я вдигне и да я отнесе на високата скала, дете му е гнездото, ами падна заедно с бедната гъска в тая гора. Моля те, в името на Нимфите и този тук Пан, ела с мене вътре в гората — страх ме е самичка, — помогни ми да спася гъската, помогни ми да не намалее броят на моето гъше стадо. Може би ще убиеш и самия орел и той няма да граби повече вашите агнета и козлета. В това време Хлоя ще пази стадото. Козите ти добре я познават, тъй като вие пасете винаги заедно.“

17. Дафнис не можел да предположи какво ще се случи, скочил веднага, грабнал кривака и тръгнал след Ликенион. Тя го отвела

колкото се може по-далече от Хлоя. И когато влезли в най-гъстото място, накарала го да седне близо до извора и рекла: „Дафнисе, ти си влюбен в Хлоя. Научих това нощес от Нимфите. Явиха ми се в съня и ми разказаха за твоите сълзи вчера и ми наредиха да ти помогна и да те обуча в любовните дела. Защото те не са само целувки, прегръдки и това, дето вършат овните и козлите. И тук се подскача, но по друг начин, и то е много по-приятно, защото удоволствието е по-дълго. Ако искаш да се отървеш от злото и да станеш опитен в сладостите, които дириш, хайде, предай се в моите ръце, стани мой сладък ученик. Аз ще те науча на тия неща, за да изпълня заръките на Нимфите.“

18. При тия думи Дафнис не успял да сдържи радостта си. Понеже бил обикновен козар, при това млад и влюбен, паднал в краката на Ликенион и замолил колкото се може по-бърже да го научи на това изкуство, посредством което ще успее да стори на Хлоя това, което желяел. И понеже наистина вярвал, че ще научи нещо изключително важно, идещо свише, обещал да ѝ се отплати с млад козел, да ѝ даде прясно сирене от първо мляко и козата, от която е издоено. Ликенион съвсем не очаквала, че Дафнис е толкова наивен, и ето как започнала да го учи. Накарала го да седне до нея, както си е, и да я целува, както си знае и колкото си иска, а също да я прегръща и да легне с нея на земята. И той направил всичко това. А тя, като усетила, че е готов и вече изгаря от страст, изместила го от това положение на една страна, умело се пхнала под него и така го повела в тоя път, който търсел дотогава. Оттам нататък всичко му било познато, защото самата природа го научила какво е нужно да стори.

19. Като свършил любовният урок, Дафнис с протичкото си пастирско сърце веднага хукнал към Хлоя да направи това, дето научил, като че ли се страхувал да не го забрави. Но Ликенион го спряла и казала следното: „Още нещо трябва да научиш, Дафнисе. Аз съм вече жена и затова нищо не ми стана. Друг мъж отдавна ме е научил на тия неща, като ми е взел в отплата девичеството. Но когато започнеш с Хлоя тая борба, тя ще плаче, ще вика и в кръв ще се облее. Но ти не се плаши от кръвта. Като я убедиш да ти се остави, доведи я

на това място, та дори да вика, никой да не чуе, дори да плаче, никой да не види, дори в кръв да се облее, да се измие в извора. И помни, че аз те направих мъж преди Хлоя.“

20. Тъй го посъветвала Ликенион и поела през гората в друга посока, уж продължавала да търси своята гъска. А Дафнис преценил това, дете му казала, и се отказал от предишното си желание, побоял се да иска нещо повече от целувките и прегръдките и не искал тя да вика като срещу враг, да плаче от болка и да се облее в кръв, като че ли е убита. Понеже бил още новак, страх го било от кръвта и мислел, че кръв тече само от рана. Решил да се радват с Хлоя само на старите удоволствия и тъй излязъл от гората. Намерил я на същото място. Плетяла венче от теменужки. Излъгал, че успял да измъкне гъската от ноктите на орела. След това я прегърнал и целунал, както направил преди малко с Ликенион. Това си позволил, понеже било безопасно. А Хлоя му нагласила венчето на главата и му целунала косите, които били по-дъхави от теменужките. Извадила от торбата парче сладкиш и хлебчета и му дала да яде. И докато ядял, поемала от устата му и тя като малко птиче от човката на своята майка.

21. Тъй те се хранели, но повече целувки си давали, отколкото храна, когато зърнали рибарска ладия да плава край брега. Било ясно и безветрено време и рибарите трябвало да гребат. Гребели те с все сили. Бързали да отнесат прясна риба на един богат човек в града. С движението на веслата рибарите правели това, което вършат обикновено моряците, за да облекчат умората: шефът им давал ритъм с моряшка песен, а те като хор в един глас му пригласяли. В открито море гласът се губел, тъй като се пръскал в широкото пространство. Но когато минали покрай един нос и влезли в дълбоко изрязан лунообразен залив, тогава гласът се чул по-силно и ясно прозвучала на брега песента, с която се подканяли, понеже навътре към полето се образувала дълбока теснина, която поемала звука като музикален инструмент и отвърщала с глас на всичко, което звучало отсреща — както ударът на лопатите, така и гласовете на гребците. Било много приятно за слушане: най-напред се чувал гласът от морето, а после от

брега, и колкото по-късно прозвучавал от брега, толкова по-късно се губел.

22. Понеже знаел защо става така, Дафнис слушал само гласа от морето, радвал се на ладията, която се движела покрай брега по-бързо от крило на птица, и се опитвал да запомни някоя мелодия, за да я изсвири на сирингата. А Хлоя за пръв път тогава чувала това, дето го наричат „ехо“, и ту към морето поглеждала, когато гребците се подканяли, ту се обръщала към земята да търси кой отговаря. Когато отминали и в теснината утихнало, попитала Дафнис да не би зад носа да има друго море и там някоя друга ладия да плава и други гребци не пеят ли същата песен, и след това и едните, и другите да не би да са спрели да пеят. Сладко се засмял Дафнис, дарил я с още по-сладка целувка, поставил на главата ѝ венчето от теменужки и започнал да ѝ разказва приказката за нимфата Ехо, като ѝ поискал десет целувки награда за това, че ще я научи от него.

23. „Голям е родът на Нимфите, мило момиче. Има Мелии^[4], Дриади и Хелии^[5]. И всички са красиви, и всички умеят да пеят и да свирят. Ехо била дъщеря на една от тях — смъртна, защото се родила от смъртен баща, но красавица като майка си. Нимфи я отгледали, Музи^[6] я научили да свири на сиринга, на флейта, на лира и на китара, научили я на всички видове песни. Достигнала тя девича зрялост, но продължавала да играе с Нимфите и да пее заедно с Музите. Бягала от мъжете — и от хора, и от богове, — пазела своето девичество. Пан ѝ се разгневил, завидял ѝ за пеенето и свиренето, яд го било, че му бяга толкова хубаво момиче, и вдъхнал лудост на овчарите и козарите. А те като кучета и вълци я разкъсали и разхвърляли по всички краища на земята частите на нейното тяло, които продължавали да пеят. Земята от обич към Музите събрала всички късове и ги погребала. И съхранила тя песента на Ехо и в угода на Музите издава глас и отглася на всичко, както правела по-рано Ехо, наподобява гласове на богове, хора, музикални инструменти и животни. Отглася и на Пан, когато засвири на сиринга. А той, щом чуе, скача да я гони по планината. Не че иска да я намери, само това иска — да узнае кой е тоя негов таен ученик.“

Като свършил приказката, Дафнис получил от Хлоя не десет целувки, а много повече. А Ехо разказала почти всичко като свидетелство, че Дафнис нищо не е измислил.

24. От ден на ден слънцето ставало все по-топло, било вече края на пролетта и началото на лятото. И те отново се отдали на летните игри и радости. Дафнис плувал в реките, Хлоя се къпела при изворите. Той свирел на сиринга, състезавал се с песента на елите, тя пък обявявала състезание на славеите. Ловели бърбиви скакалци, хващали сладкогласни щурци, цветя берели, отръсквали дървета, плодове ядели. Вече и голи лягали един до друг и се покривали с една козя кожа. И не било трудно да стане жена Хлоя, но Дафнис се боял от кръвта. Та затова от страх да не загуби някой път власт над себе си не позволявал на Хлоя да остава съвсем гола. Това много я учудвало, но я било срам да го запита коя е причината.

25. Същото лято дошли много ергени да искат Хлоя от много места, идели един след друг при Дриас и искали ръката ѝ. Едни носели някакъв дар, други обещавали какво ли не, ако им я дадат. Окрилена от надежди, Напа съветвала Дриас да я даде, казвала, че не е разумно да държат вкъщи такова момиче, както ходела по паша, лесно можела да загуби девичеството си и да я вземе някой овчар за няколко ябълки и рози; по-добре било да я направят господарка на къща, пък и те да спечелят нещо от нейния брак и да го запазят за своя законен син — родило им се момче не преди много време. Дриас понякога се размеквал от приказките ѝ: обещавали му много по-големи дарове, отколкото подхожда за пастирка. Но понякога се сецал, че момичето съвсем не е за ергени селяни и че ако открие истинските си родители, тя ще им се отблагодари богато и щедро. Затова отлагал отговора, постоянно променял уговореното време и спечелил с това немалко дарове. Хлоя знаела, живеела в тъга и гледала да крие от Дафнис. Но понеже той упорито молел и настоявал с въпросите си и това, дете не знаел, го мъчело повече, отколкото ако знаел, тя му разказала всичко — колко много и колко богати младежи я искат и какви думи казала Напа,

която бързала да я омъжи, и че Дриас не отказал, но отложил за гроздобера.

26. Обезумял при тия думи Дафнис, седнал, облял се в сълзи и рекъл, че ще умре, ако Хлоя престане да пасе заедно с него. И то не само той, но и козите му заедно с козаря си. После се опомнил, успокоил се и решил да предума баща си. Представил си, че е един от кандидатите на Хлоя, и вярвал, че ще победи всички други. Едно само го тревожело: Ламон не бил богат човек. Това само правело нелека неговата надежда. Въпреки всичко решил да я поиска и Хлоя била съгласна. Но на Ламон не посмял нищо да каже, престрашил се, открил на Миртала любовта си, а също споделил и намерението да поиска ръката ѝ. Тя споделила това с Ламон още същата нощ. Той посрещнал думите ѝ сърдито и неодобрително, нахокал я, че иска да омъжи дъщерята на пастири за едно момче, което, както показват знаците за неговия благороден произход, ще има щастлива съдба и което, като намери своите роднини, ще им се отблагодари, ще ги освободи и ще ги направи притежатели на много земя. Миртала се страхувала да не би, загубил напълно надежда, че ще получи Хлоя, Дафнис да сложи край на живота си от любов, затова по друг начин обяснила отказа на баща му. „Бедни сме, моето момче, и имаме нужда от снаха, която ще донесе нещо повече. А те са богати и търсят богат жених. Хайде, иди предумай Хлоя, а тя нека предума баща си да не искат много и тъй да се ожените. Съвсем сигурно е, че и тя те обича и ще предпочете да спи с едно хубаво бедно момче, а не с някоя богата маймуна.“

27. Миртала била съвсем сигурна, че Дриас никога няма да приеме тия условия, след като имало толкова богати кандидати, и мислела, че отклонила Дафнис от неговите намерения по най-дипломатичния възможен начин. Дафнис нищо не можел да отговори на нейните думи. Понеже молбата му останала без резултат, той сторил това, което правят нещастно влюбените. Облял се в сълзи и призовал отново Нимфите на помощ. И през нощта те се явили в съня му в същия образ, както по-рано. Най-възрастната заговорила като преди:

„За брака ти с Хлоя се грижи друг бог. А ние ще ти дадем дар, който ще накара Дриас да отстъпи. Корабът на младежите от Метимна, дето твоите кози тогава му изядоха ликото, с което беше вързан, беше отнесен в онзи ден далече в морето навътре. Но през нощта морският вятър вдигна високи вълни и блъсна кораба в скалите на носа. Там той се разби заедно с имуществото в него. На брега вълните изхвърлиха кожена торба с три хиляди драхми^[7]. Тя лежи замотана във водораслите близо до трупа на един делфин. Затова и никой не приближава поради миризмата на гниеция труп. Но ти иди, вземи я и дай на Ламон. Това сега е достатъчно, за да не те считат за беден, а по-късно ще станеш и богат.“

28. Тъй рекли те през нощта и си отишли. На сутринта Дафнис скочил безкрайно радостен и подкарал с шумно подсвиркване козите на паша. Хлоя целунал, поздравил с поклон Нимфите и слязъл на морския бряг, уж да се очисти с морска вода. Тръгнал по пясъка, дето се разбиват вълните, и затърсил торбата с трите хиляди драхми. Не било нужно дълго да търси, скоро усетил лошата миризма на изхвърленото на брега гниещо тяло на делфина. Като водач тази миризма на гнило скоро го отвела до мястото, той махнал водораслите и намерил пълната с пари торба. Вдигнал я и я пхнал в своята овчарска торба. Но преди да тръгне, произнесъл благодарствена молитва към Нимфите, а също към морето. Макар да бил козар, сметнал морето за помило от земята, защото то му помагало да се ожени за Хлоя.

29. Като станал притежател на тия три хиляди, решил да не чака, понеже се смятал за най-богатия човек не само сред тамошните селяни, но и изобщо, и веднага отишъл при Хлоя и ѝ разправил за съня, показал ѝ торбата, оставил ѝ да пази стадото, додето се върне, и хукнал към Дриас. Намерил го на гумното, вършеели с Напа малко пшеница, и направо отворил дума за женитба: „Дай ми Хлоя за жена. Аз и да жъна знам хубаво, и лози да подрязвам, и да окопавам дръвчета, и жито да отвявам. А как паса кози, свидетел ми е Хлоя. Започнах с петдесет, а станаха двойно повече. Отгледах и козли, едри и

красиви, а по-рано оставяхме нашите кози на чужди. А и млад съм, пък и добър съсед съм ви. И коза ме е отгледала, както овца е отгледала Хлоя. По това аз бия всички други съперници, но и по дарове няма да им отстъпя. Те са готови да дадат кози, овце и чифт шугави волове и жито, дете не става дори кокошки да го ядат. А от мене ще получите тия три хиляди. Само нека никой да не знае за това, дори и сам Ламон, баща ми.“ Като казал това, дал му ги, прегърнал го и го целунал.

30. Като видели неочаквано толкова много пари, те веднага се врекли да му дадат Хлоя; и Ламон обещава да предумат. Напа останала там заедно с Дафнис и продължила да подкарва воловете в кръга и да изкарва зърното от класовете с диканята. А Дриас скрил торбата с парите при вещите за разпознаване, с които намерили Хлоя, и бързо се понесъл към Ламон и Миртала, и то за нещо, дете никой не бил чувал — да им иска момче за жених! Намерил ги, тъкмо се готвели да мерят ечемика, който отвели преди малко. Недоволни били, че само дете не е по-малко от това, което засели. Дриас ги утешил, казал им, че не само у тях, ами навсякъде е така. После поискал Дафнис за Хлоя и рекъл, че други дават какво ли не за нея, но той няма да им вземе нищо, дори ще им даде нещо свое; заедно били израсли двамата и докато пасели заедно, свързали се с обич, която не можела лесно да се разруши, а вече достигнали и възрастта да могат да спят заедно.

Това казал и много други неща, каквито говори човек, който за награда, че е склонил, получава три хиляди драхми. А Ламон не можел да изтъкне като предлог за отказ бедността си — те не се отнесли с презрение към нея, нито възрастта на Дафнис — бил вече юноша, а истината премълчал — това, че според него тоя брак не му подхожда. Помислил известно време и тъй отговорил:

31. „Право постъпвате, като поставяте съседите си пред чуждите хора и не считате богатството за по-силно от честната бедност. Нека ви обикнат за това дело Пан и Нимфите. И аз също желая тоя брак не по-малко от вас. Стар съм вече и чувствавам нужда от повече ръце в къщната работа. Затова бих бил луд, ако не сметна за голямо благо това да бъда свързан с вашия мил дом. Освен това Хлоя си я бива — хубаво,

зряло момиче, във всичко отлично. Но понеже съм роб, аз нищо свое не владея. Трябва да съобщим на господаря и той да си каже думата. Затова нека отложим сватбата за есента. Дойдоха при нас хора от града и казаха, че господарят щял да дойде тогава. Тогава да станат мъж и жена. Сега нека се обичат като брат и сестра. Само това искам да ти кажа да знаеш, Дриас: дошъл си да искаш момче, което по род стои по-високо от нас двамата.“ Казал това, целунал го и му поднесъл да пие. Било вече пладне. После го изпратил донякъде и във всичко се показал мил и любезен.

32. А на Дриас не му минало покрай ушите това, дето рекъл Ламон накрая. Вървял и си мислел: „Какъв ли е Дафнис? Коза го откърми. Явно боговете са се погрижили за това. Красив е, по нищо не прилича на тъпоносия старец и на плешивата баба. Сдобил се и с три хиляди драхми. Един козар дори и дива круша толкова не може да има. И него ли го е подхвърлил някой като Хлоя? И него ли го е намерил Ламон, както и аз нея? Дали и той също не е намерил вещи за разпознаване, подобни на тия, които намерих и аз? Ако това е така, Пане господарю, и вие, мили Музи, може би като открие своите родители, ще разкрие нещо и от тайната на Хлоината съдба.“ Такива неща си мислел и мечтаел чак до гумното. Пристигнал там и заварил Дафнис, целият в очакване да чуе какво е станало. Ободрил го Дриас, като го нарекъл „свой зет“, и обещал тържествено да отпразнуват сватбата наесен и десницата му подал, за да го увери, че Хлоя ще бъде само за него, за никой друг.

33. По-бърз от мисъл, без да пие вода, без залък да сложи в уста, дотичал Дафнис при Хлоя. И я намерил да дои овцете и да прави сирене. Вестил ѝ радостната вест за брака и понеже я смятал за съпруга, целувал я съвсем открито и започнал да ѝ помага. Доял млякото във ведрата, подсирвал сиренето и го слагал в панерките, поставял агънцата и козлетата под майките им. Като свършили добре всички тия работи, изкъпали се, нахранили се и тръгнали да търсят зрели плодове. Имало премного, в това годишно време какво ли не се намирало: дива и питомни круши, много ябълки — едни вече

изпопадали по земята, други още по дърветата. Тия по земята били по-дъхави, тия по клоните — по-свежи на цвят. Само едно ябълково дърво било обрано и нито плодове имало, нито листа. Голи били всичките му клони. Една-единствена ябълка греела на самия му връх^[8], голяма и хубава, биела всички със свежия си цвят. Побоял се берачът да се качи толкова високо и се отказал да я откъсне. А може би била запазена за някой влюбен пастир.

34. Като я зърнал, Дафнис тръгнал да се катери да я откъсне. Хлоя го спирала, но той не послушал. Тя се разсърдила, дето не я слуша, и се върнала при стадата. Дафнис бързо се изкатерил, успял, да откъсне ябълката и я отнесъл дар на Хлоя. Ето какво казал на сърдитото момиче:

„Девойко, тази ябълка я родиха красивите Хори^[9], красивото дърво я отгледа и тя узря под лъчите на слънцето, а Тихе^[10] я опази. И аз не можах да я оставя да падне пред очите ми на земята и там да я стъпче стадо, което пасе, или някое влечуго да пропълзи по нея и да я отрови или пък да изгние там горе на клонката, гледана само и хвалена. Нея Афродита я взела награда за красотата си. Нея аз ти давам като награда за твоята победа. Вие двете имате подобни съдници. Той беше пастир^[11], а аз съм козар.“ Казал това и я пуснал в скута ѝ. И както бил приближил, тя го целунала, тъй че Дафнис не съжелявал, дето дръзнал да се качи толкова високо, понеже получил целувка, по-скъпа и от златна ябълка.

[1] Кратер — съд, в който размесвали виното с вода и от който възливали и черпели. Да се пие несмесено вино, за античните хора е белег на варварство и разпуснатост. — Б.пр. ↑

[2] Става дума за традиционния възглас в чест на Дионис „евое“, както и за поздравяването на едно друго божество — т.нар. Иакх, атическо божество от свитата на Деметра, което по-късно се слива с Дионис и му дава името си като прякор. — Б.пр. ↑

[3] Под *жалбата по Итюс* се разбира песента на славея и лястовицата. В тия птици според мита били превърнати Прокна и Филомела. Тракийският цар Терей, съпруг на Прокна, ѝ изменил с нейната сестра Филомела, като я насиллил, а после отрязал езика ѝ, за

да не го издаде. Но тя изтъкала на килим случилото се и тогава двете сестри, за да отмъстят на Терей, убили сина му от Прокна — Итюс. Спасявайки се от преследването му, по тяхна молба Зевс ги превърнал в славей и лястовица. — Б.пр. ↑

[4] *Мелии* — нимфи на ясеновата гора. — Б.пр. ↑

[5] *Хелии* — нимфи на езерата. — Б.пр. ↑

[6] *Музи* — деветте дъщери на Зевс и Мнемосина, покровителки на изкуствата и науките, които античните хора обединявали в понятието „музика“. — Б.пр. ↑

[7] *Драхма* — сребърна монета, която се равнявала на шест обола. — Б.пр. ↑

[8] Целият пасаж е парафраза на прочут фрагмент на Сафо (№93 от нейния сборник), сватбена песен за омъжването на една стара мома. — Б.пр. ↑

[9] *Хори* — богини, които се грижат за смяната на сезоните и за порядъка в природата. Смятат ги също за спътници на Афродита и за богини на плодородието. — Б.пр. ↑

[10] *Тихе* — богиня на случая и съдбата. Представяли я като млада жена с корабно кормило в едната ръка и с рога на изобилието в другата. Нейният култ се разпространява в елинистическата епоха. — Б.пр. ↑

[11] Става дума за Парис, който като пастир на планината Ида отсъдил по поръка на Зевс златната ябълка на Афродита, което според мита станало причина за избухването на Троянската война. — Б.пр. ↑

КНИГА ЧЕТВЪРТА

1. Дошъл от Митилена роб от същия дом и съобщил на Ламон, че малко преди гроздобера господарят ще пристигне да види дали нападението на метимняните не е нанесло някакви щети на имота. И вече лятото клоняло към края си, идеала есента, а Ламон се готвел да зарадва погледа на господаря си още със стъпването му на тукашна земя. Изчистил изворите, та да е прозрачна водата им. Изнесъл тора от двора да не дразни с вонята си. За парка се погрижил да добие красив вид.

2. Великолепно нещо бил този парк, съвсем като царски. Простирал се на дължина цял стадий — бил разположен на една височина, — а на ширина достигал четири плетра^[1]. Можел да се сравни с цяло едно поле. Имало в него всякакви дървета — ябълки, мирти, круши, също нарове и смокини, маслини. От другата страна висока лоза лазела по ябълките и крушите и с тъмните си гроздове като че ли се състезавала с тях по плод. Това били плодните дървета. Но имало кипариси и лавър, платани и ели. По всички тях вместо лоза се виел бръшлян. Неговите едри чернеещи се плодове наподобявали гроздове. Вътре стояли плодните дървета, един вид като пазени. От външната страна стояли неплодните като стена, от човешка ръка издигната. Но и те били оградени в прегръдката на лек трънак. Всичко било отделено и размерено. Стволовете на дърветата се издигали на равно разстояние, но горе клоните се сплитали и сливали зеленината си. На човек му се струвало, че и това, дето сторила природата, е дело на човешка ръка. Имало също лехи с цветя, едни от тях саморасли, други били засадени. Розите, зюмбюлт и лилиите били засадени от човешка ръка. Теменугите, нарцисите и кокичетата растели сами. Имало там лете сянка, напролет цветя, а есенес плодове. По всяко годишно време този парк бил разкошен.

3. Оттам добре се виждало полето и стадата по него, виждало се морето и ладите, които плували край брега. Това правело парка още по-прелестен. А в самата му среда, точно дето се пресичали дължината и ширината, се издигало светилище с олтар на Дионис. Бръшлян обвивал олтара, лоза — светилището. А вътре в него имало изображения, които представлявали сцени от живота на Дионис — раждащата Семела^[2], спящата Ариадна^[3], окования Ликург^[4], разкъсания Пентей^[5]. Била изобразена също победата над индусите^[6] и преобразяването на тиренците^[7] в делфини. Навсякъде можели да се видят Сатири, тъпчещи грозде, навсякъде танцували вакханки. Не бил забравен и Пан. Приседнал върху скала, свирел на сиринга, като че ли пригласял едновременно и на Сатирите, дето тъпчели гроздето, и на танцуващите вакханки.

4. Такъв бил този прекрасен парк, за който се грижел Ламон. Отчупил той сухите клонки, прикрепил лозниците, с венец накичил Дионис, напълнил вадите между лехите с вода. Имало изворче, което Дафнис открил за цветята. Макар то да се грижело за цветята, наричали го все пак изворчето на Дафнис. На Дафнис Ламон наредил също да угои своите кози колкото може повече, защото господарят, щом не бил идвал толкова време, непременно щял и тях да поиска да види. А Дафнис го успокоил, рекъл му, че ще получи похвала за тях. Откакто почнал да ги пасе, двойно повече станали и нито една не грабнал вълк, и от овци били по-тлъсти. Но искал да спечели сърцето на Ламон за сватбата, затова бил страшно усърден в грижата си за тях, извеждал ги още по мръкнало и ги връщал късно вечер. Два пъти ги водел на водопой. Търсел най-добрите места за паша. Погрижил се и за съдовете, сменил старите с нови, погрижил се да има много ведра и панерките, дето цедят сиренето, да побират повече. Дотам се стараел, че дори рогата на козите лъскал с масло и козината им решел с гребен. Човек би казал, че това е свещеното стадо на Пан. И Хлоя споделяла всичко от грижите на Дафнис за козите, дори своите овце забравяла и повече време се грижела за неговото стадо. Затова и Дафнис си казвал, че благодарение на нея козите му изглеждат толкова хубави.

5. От тия грижи били погълнати, когато дошъл втори път вестител от града, който поръчал да почнат колкото се може по-рано гроздобера, като казал, че лично ще дочака, докато стане ширата, а чак след като приключели есенната работа, щял да слезе в града и да доведе господаря. Еудром^[8] — тъй се наричал тоя човек, понеже работата му била да тича — бил приет както подобава. Веднага подир това започнали гроздобера, поставяли гроздето в линовете, сипвали ширата в делвите. Откъснали и зрели гроздове заедно с клонките, та и гостите от града да видят като на картина гроздобера и да вкусят удоволствието от него.

6. Канел се вече да поеме към града Еудром. Какво ли не му дал Дафнис. Дал му всичко, което дарява козар — добре подквасено сирене, малко козле, козя кожа, бяла и космата, да си я намята зиме, като бърза. А той се радвал, целувал Дафнис и обещавал, че ще каже хубави думи за него пред господаря. И тръгнал, изпълнен с добри чувства, а Дафнис останал с тревогите си да пасе заедно с Хлоя. А и тя си имала немалко стракове, мислела как ли ще посрещне господаря си Дафнис, чието име досега само бил чувал, като бил свикнал да гледа само кози и овце, селяните и нея. За Дафнис се грижела как ли ще се изправи пред господаря и за брака била тревожна в душата си, да не би напразно да мечтаят за него. Постоянно се целували, постоянно били прегърнати, като че ли вече се сраствали. Но целувките им били плахи и прегръдките неспокойни, като че ли господарят бил вече пристигнал и те се бояли и се криели от него. А ето още каква тревога се прибавила към другите.

7. Имало един нахален воловар Лампис. Той също искал Хлоя от Дриас и в домогването си да сполучи бил му дал вече много дарове. Като разбрал, че ще я вземе Дафнис, ако господарят си даде съгласието, затърсил да разгневи господаря срещу тях. И понеже знаел, че той се радва особено на парка, решил да го порази доколкото може и да го загрози. От дърветата се отказал, понеже ударът на брадвата щял да го издаде. Решил да налети на цветята и да ги унищожи. Дочакал да

се стъмни, прескочил плета, едни цветя от корен изтръгнал, други изпочупил, трети изпотъпкал също като свиня. И си отишъл, без никой да го усети. На следния ден Ламон влязъл в парка, искал да полее цветята с вода от изворчето. И като зърнал как е опустошено цялото място — злодеяние, което не би сторил разбойник, а само враг, веднага разкъсал дреха и с викове призовал боговете. Чула го Миртала, пуслала, каквото държала, и хукнала. И Дафнис оставил козите и дотичал. И като видели, завикали, завайкали се и заплакали.

8. И това била съвсем нова скръб, оплакването на цветята. Разбира се, те ги оплаквали, тъй като се бояли и от господаря. Но и чужд човек би се спрял и би заплакал. Било погрозняло мястото, било вече пръст и кал, нищо повече. Тук-там някое цвете, оцеляло от престъплението, подавало цвят и светело; макар и полегнало на земята, още било красиво. А пчелите не преставали да кацат, жужели неспирно и като че ли плачели. А Ламон, ужасен от станалото, ето какво говорел:

„Ох, розовите ми храсти как са изпочупени. Ох, теменугите как са изпотъпкани. Ох, зюмбюла и нарциса някой зъл човек ги е изскубнал. Ще дойде пролет, а те няма да цъфнат. Ще стане лято, няма да пораснат, наесен ничия глава не ще увенчат. И ти ли, господарю Дионисе, не съжали тия клетки цветя, които гледаш, край които живееш и с които толкова пъти съм те увенчавал? Как ще покажа сега градината на господаря? Какво ще направи той, като погледне? Ще ме обеси мене стареца на някоя борика, както Марсий^[9] е бил обесен. А може би с мене и Дафнис, ако реши, че козите са сторили това.“

9. И още по-горещи сълзи залели, оплаквали вече не цветята, а самите себе си. И Хлоя плачела да не би да обесят Дафнис и се молела вече господарят да не идва, дните минавали в мъка, като че ли пред очите ѝ вече шибали Дафнис. И вече се стъмнило, когато Еудром им съобщил, че старият господар ще пристигне подир три дена, а синът още на следващия. Затова седнали да помислят как да оправят случилото се; обърнали се за съвет към Еудром как да постъпят. Той мислел доброто на Дафнис и ги посъветвал да разкрият какво е

станало най-напред на младия господар и сам обещал да помогне, ползувал се с доверие пред него, били млечни братя. И ето как постъпили на другия ден.

10. Пристигнал Астил на кон с един свой паразит^[10], и той на кон. На господаря брадата била току-що набола, а Гнатон — тъй се наричал паразитът — отдавна се бръснел. Ламон заедно с Миртала и Дафнис паднал в краката на господаря и замолил да пожали нещастния старец и да го отърве от гнева на баща си, тъй като в нищо не бил виновен, а ведно с това разказал всичко подробно. Изпълнил се с жал към молбите Астил, отишъл в парка и като видял погубените цветя, казал, че лично ще се застъпи за него пред баща си и ще хвърли вината върху конете, уж че ги вързали там и те сторили тази пакост — отвързали се, изпомачкали, изпотъпкали и изкоренили цветята. Благодарили му с пожелание за щастие за тия думи Ламон и Миртала. А Дафнис донесъл и дарове — няколко кози, сирене, птици с малките им, гроздове заедно с лозовите клонки, клончета с ябълки. Имало сред даровете и благоуханно вино от Лесбос, най-доброто, което човек може да си представи.

11. Астил похвалил даровете и тръгнал на лов за зайци, нещо съвсем естествено за един богат младеж, който обича развлеченията, и като излезе вън от града, търси ново удоволствие. А Гнатон като човек, който знае само да яде и пие без мярка и като се напие, да развратничи, и който не бил нищо друго, а една уста, един стомах и това, дето е под стомаха, хвърлил око на Дафнис, додето поднасял даровете. Понеже и по природа бил наклонен да обича момчета, а пък и хубост видял, каквато дори в града не можела да се намери, решил да се завърти около Дафнис, очаквал лесно да го склони, щом е козар. Наумил си и не отишъл на лов с Астил, а слязъл там, дето пасял Дафнис, уж за да погледа козите, а всъщност него да погледа. И за да го разположи към себе си, и козите захвалил, и поискал да посвири на сирингата козарска песен, и му казал, че без труд ще го направи свободен, всичко бил можел.

12. Като му се видял послушен, издебнал го една вечер, когато връщал козите от паша, изтичал насреща му, най-напред го целунал, а после поискал да се обърне към него гърбом, както застават козите към козлите. Дафнис не можал веднага да схване и рекъл, че е редно козлите да качват кози и че никой никога не е виждал козел да качва козел, нито овен овен вместо овца, петел петел вместо кокошка. Тогава Гнатон протегнал ръце и се опитал да го насили. Но понеже бил пиян и с мъка се държал прав, Дафнис го отблъснал, свалил го на земята и като кученце хукнал и там да лежи го оставил. Имало нужда от мъж, не от дете, за да бъде отведен. И вече стоял по-далече от него. Веднъж, на едно място пасял козите, друг път на друго, бягал от него, Хлоя гонел с поглед. Но и Гнатон престанал да го преследва, разбрал, че не само е красив, ала също и як. Задебнал случай да поговори с Астил и се надявал, че младежът, който бил разположен да го отрупва с щедрост, ще му го даде в дар.

13. Но тогава било невъзможно, пристигнал Дионисофан с Клеариста, вдигнал се шум от животни, роби, мъже и жени. След това Гнатон съчинил дълга реч на любовна тема. Дионисофан бил вече с прошарени коси, но едър, красив и способен да се мери с младежите. Освен това бил богат като малцина и честен като никой друг. Като пристигнал, още първия ден принесъл жертва на боговете, които надзирават полския живот — на Деметра^[11], на Дионис, на Пан и на Нимфите. Наредил да поставят общ кратер за всички присъстващи. Останалите дни направил преглед на Ламоновата работа. Като видял дълбоките бразди по полето, подрязаните лози, хубостта на парка — вината за изпотъпканите цветя поел върху себе си Астил, — зарадвал се безкрайно, наградил Ламон с похвали и обещал да го направи свободен. Слязъл подир това и при козето стадо да разгледа и козите, и пастира им.

14. Хлоя се скрила в гъстака, срамувала се и се страхувала от толкова много хора. Но Дафнис останал на място, препасан бил с космата козя кожа, през рамото му висяла току-що съшитата торба, в

едната ръка държал прясно подквасено сирене, в другата — козленца сукалчета. Ако Аполон някога в служба на Лаомедонт^[12] пасял волове, бил е такъв, какъвто изглеждал Дафнис тогава. Сам нищо не рекъл, облял се в руменина и като свел поглед, протегнал ръцете с даровете. А Ламон рекъл: „Господарю, това е козарят на твоето стадо кози. На мене ти ми даде петдесет да ги паса и два козела, той ти ги умножи на сто и на десет козела. Виждаш как са охранени и колко гъста е тяхната козина и колко читави рогата им. Направи също и музика да разбират. Когато засвири на сиринга, изпълняват всичко, каквото ги накара.“

15. Клеариста, която присъствувала там, като чула, пожелала да се увери, че наистина е тъй, и накарала Дафнис да посвири на козите, както и друг път, и обещала да го дари за свирнята с хитон^[13], вълнена наметка и чифт сандали. Той ги наредил като в театър, застанал под бука, извадил сирингата от торбата, първо я надул леко, а козите спрели и надигнали глави. След това засвирил мелодията за паша, те навели глави и запасли. После засвирил звучно, вкупом легнали. Засвирил и някаква остра мелодия, побягнали в храсталака, като че ли приближавал вълк. След малко пуснал призивна песен, излезли из храсталака и се стекли досами нозете му. Не е възможно човек да види дори роби да се подчиняват тъй на заповед на господар. Всички се удивили, а Клеариста повече от всички и се врекла да даде обещаните дарове на хубавия, толкова вещ в музиката козар. Качили се в кошарата, седнали да закусят и на Дафнис пратили от закуската. А той ядял с Хлоя и приятно му било да вкуси от изкусната градска кухня, изпълнен с добрата надежда да случи и брака, като предума господарите.

16. А Гнатон пламнал още повече след случката със стадото и решил, че не е живот това, ако не получи Дафнис; издебнал Астил, когато се разхождал в парка, отвел го в храма на Дионис, зацелувал му краката и ръцете. Попитал го Астил защо прави това, настоявал да каже и да му помогне се закълел. „Погива твоят Гнатон, господарю — рекъл. — Доскоро само в трапезата ти беше влюбен. Преди се кълнеше, че нищо не е по-красиво от старото вино, и казваше, че

твоите готвачи имат повече сила над него, отколкото митиленските юноши. Но сега и за в бъдеще единствено Дафнис е хубав за мене. Не се допирам и до най-скъпото блюдо и макар всеки ден да приготвят толкова месо, толкова риба, толкова сладкиши, на драго сърце бих станал коза: и трева бих ял, и шума, стига да слушам сиригата на Дафнис и да паса в неговото стадо. Но ти спаси своя Гнатон и победи непобедимия Ерос. Иначе, кълна се в тебе, моя бог, ще грабна камата, ще си натъпча корема с храна и ще се убия пред Дафнисовите порти. И вече няма да ми казваш «Гнатончо», както толкова пъти си ми казвал по-рано в шегите си.“

17. Не издържал младежът да го гледа как плаче и как му целува отново нозете, пък не бил и без опит в любовната мъка, обещал да го измоли от баща си и да го отведе в града като свой роб и като негов любимец. И понеже искал да му върне доброто настроение, усмихнал се и попитал не се ли срамува да обича сина на Ламон, ами дори мисли сериозно да легне с момче, което пасе кози. И в същото време направил физиономия, уж че му мирише на козел. Но Гнатон бил научил цялата любовна митология в компанията на разпуснати хора и не без сполука рекъл в защита на себе си и на Дафнис: „Никой влюбен, господарю, не обръща внимание на тия неща, ами се влюбва, независимо в чие тяло открие красотата. Поради това има случаи човек да се влюби и в растение, и в река, и в животно. И кой не би съчувствувал на влюбен в същество, от което човек би трябвало да се страхува? Аз обичам тялото на роб, но красотата на свободен. Виждаш, че има коси, подобни на зюмбюл, блестят под веждите очите като камък върху златен пръстен. А лицето му е румено, устата му с бели зъби като от слонова кост. Кой влюбен не би се молил да получи от такава уста сладка целувка? Ако съм се влюбил в пастир, на боговете съм подражавал. Воловар беше Анхиз^[14], а Афродита го прие. Кози пасеше Бранхос^[15], а Аполон го обикна. Овчар беше Ганимед^[16], а го грабна царят на вселената. Нека не презираме момчето, на което и козите се подчиняват, като че ли са влюбени в него. Нека отдадем благодарност на орлите на Зевс^[17], ако са оставили такава хубост на земята.“

18. Сладко се засмял Астил най-вече на тия думи, казал, че Ерос създава големи умници, и зачакал случай, когато ще може да поговори с баща си за Дафнис. Без да го забележат, Еудром чул всичко това и понеже обичал това добро момче Дафнис и щяло да му бъде неприятно такава хубост да бъде поругана от Гнатон, веднага разказал всичко на него и на Ламон. Ужасил се, Дафнис и замислил да побегне заедно с Хлоя или да умре, като я вземе за другарка и в смъртта. А Ламон извикал вѐн от двора Миртала и рекъл: „Загубени сме, жено. Дойде време да разкрием тайната. Свършено е и с козите ми, и с всичко останало. Но не, кълна се в Пан и в Нимфите, дори да остана като вол в обора^[18], няма да премълча каква е съдбата на Дафнис, ще кажа, че го намерих подхвърлен, ще открия как е сукал, ще покажа и вещите за разпознаване, с които го намерих. Нека научи мръсникът Гнатон, той, който е никакъв, в какъв се влюбва. Ти сало извади вещите, нека са готови.“

19. Тѐй се наговорили те и отново влезли вътре. А Астил, щом баща му останал свободен, изтичал при него и го замолил да му даде да отведе Дафнис в града; понеже бил красив и способен, не му отивало да живее на село и Гнатон бързо щял да го обучи на градските нрави. Бащата с радост дал съгласие и пратил да повикат Ламон и Миртала за хубавата вест, че отсега нататък вместо на козите и козлите Дафнис ще прислужва на Астил, и с обещание да им даде на негово място двама козари. Стекли се вече всички роби, радвали се, че ще имат такъв хубав другар, тогава Ламон помолил да каже нещо и ето как започнал: „Чуй от мене, стареца, истината, господарю. Заклевам се в Пан и в Нимфите, че нищо няма да излъжа. Не съм баща на Дафнис и не се ощастливи Миртала да стане майка. Други са родителите му и те го подхвърлили вероятно защото са имали достатъчно деца. Аз го намерих подхвърлен, от моя коза хранен. Когато умря, погребях я край градината, обичах я, задето беше изпълнила майчиното дело. Намерих заедно с него и вещи за разпознаване. Заявявам го, господарю, че ги пазя. Те говорят за по-високо положение от нашето. Че ще бъде роб на Астил, към това не се отнасям надменно — хубав слуга на хубав и благороден господар ще бъде. Но не мога да допусна да стане играчка

на разпуснатия Гнатон, който сериозно се надява да го отведе в Митилена и да се отнася към него като към жена.“

20. Това рекъл Ламон, млъкнал, а от очите му затекли сълзи. Захулил го Гнатон и с бой го заплашил. Дионисофан се изумил от казаното и наредил Гнатон да млъкне, стрелнал го и смръщил вежди. Наново разпитал Ламон и го накарал да каже истината, а не да съчинява неща като в приказка, за да задържи сина си. Но понеже упорствувал и се кълнял във всички богове и предлагал с мъчение да го изпитат дали лъже, седнали с Клеариста да обмислят казаното от Ламон. „Защо ще лъже Ламон, щом като получава вместо един-двама козари? Възможно ли е селянин да измисли такава история? Не е ли направо невероятно от такъв старец и такава проста майка да се роди толкова красиво дете?“

21. Решили да не гадаят повече, ами да погледнат по-добре дали вещите за разпознаване говорят за блестящо и по-високо положение. Отишла Миртала да ги донесе. Пазела ги всички в стара торба. Като ги донесла, най-напред ги погледнал Дионисофан и като видял пурпурната дреха, златокваната тока, камата с дръжка от слонова кост, извикал високо: „Зевсе господарю!“ Повикал и жена си да види. А тя, като видяла, също извикала високо: „Мили Орисници. Не сме ли ние тия, които поставиха тези вещи до нашето дете? Не по тия ли места изпратихме Софросина да иде да го остави? Това е не друго, това са същите тия вещи. Мили съпруже, наше е детето. Твой син е Дафнис и бащините кози е пасъл.“

22. Тя още говорела, Дионисофан целувал вещите и плачел от голямата радост, а Астил, като разбрал, че му е брат, хвърлил плаща и хукнал към парка, искал пръв да целуне Дафнис. Дафнис, като го съгледал да тича заедно с толкова много хора и да вика „Дафнисе“, решил, че намерението му е да го хване, хвърлил торбата и сирингата и се понесъл към морето, за да се хвърли от високата скала. И вероятно най-неочаквано намерен, тъй неочаквано Дафнис и щял да загине, ако

Астил не се сетил и не викнал отново: „Спри, Дафнисе, недей да се плашиш! Аз съм ти брат, а досегашните господари са твои родители. Току-що ни разказа Ламон за козата и ни показа вещите за разпознаване. Обърни се и виж ги, идат весели и радостни. Но най-напред мене целуни. Кълна се в Нимфите, не е лъжа.“

23. Едва след клетвата се спрял и дочакал Астил да дотича и като се приближил, целунал го. Додето го целувал, пристигнала тълпата слуги и слугини, самият баща и майка му с него. Всички го прегръщали, целували, плачели от радост. Най-напред той приветствувал баща си и майка си и като че ли ги познавал отдавна, притиснал ги към гърдите си и не желаел да се откъсне от тяхната прегръдка. Толкова бързо гласът на природата събужда доверието. За късо време забравил дори Хлоя. Отишъл в кошарата, сложил си скъпа дреха, седнал до собствения си баща и го заслушал. А той разказал следното:

24. „Ожених се, деца, съвсем млад. Измина малко време и станах щастлив баща, така мислех. Роди ми се най-напред син, след това дъщеря, а третият беше Астил. Реших, че съм осигурил поколението, затова подхвърлих това дете, което се роди след всички тях, като поставих тия вещи не за разпознаване, а като погребална украса. Но Съдбата друго решила. По-възрастният син и дъщерята починаха от еднаква болест, в един ден. А ти по божието провидение оцеля, за да имам повече синове, които да ме водят за ръка на стари години. Недей никога да ми се сърдиш за подхвърлянето — решението взех против волята си, — нито пък ти, Астиле, се огорчавай, че ще получиш част, а не цялото имущество — за разумния човек няма нищо по-ценно от брата, но се обичайте, а колкото до имуществото, по него можете и с царя да се мерите. Ще ви оставя много земя, много сръчни слуги, злато, сребро и каквито други богатства има у богати хора. На Дафнис отделно давам тази земя, също Ламон и Миртала и козите, които сам е пасъл.“

25. Той още говорел, когато Дафнис подскочил и рекъл: „Добре, че ми напомни татко. Отивам да отведа на водопой козите. Те очакват сега някъде жадни моята сиринга, а аз тука седя.“ Разсмели се сладко всички, че господар е станал, а още желае да бъде козар. И отишъл друг да се погрижи за козите, а те принесли жертва на Зевс Спасител и се събрали на угощение. На това угощение не отишъл само Гнатон. Боял се, затова и деня, и нощта прекарал като молител в храма на Дионис. До всички стигнала новината, че Дионисофан намерил сина си и че се намерил господарят на тая земя — козарят Дафнис. Призори от всички страни се стекли хора да споделят радостта на момчето и да донесат дарове на неговия баща. Между тях пръв бил и Дриас, който отгледал Хлоя.

26. Всички задържал Дионисофан да споделят след радостта също и празничната трапеза. Пригответо било много вино, много хляб, диви патици, прасенца сукалчета, какви ли не видове сладки. Много жертви били принесени на местните божества. Тогава Дафнис събрал всичките пастирски вещи и едно по едно ги принесъл в дар на боговете. На Дионис дарил торбата и кожата, на Пан сирингата и извитата флейта, на Нимфите гегата и ведрата, които сам бил измайсторил. Но това, с което човек е привикнал, е много по-приятно от новото благосъстояние. Затова и Дафнис на раздяла плакал над всяка от тия вещи. И нито ведрата дарил, преди да издои в тях козите, нито кожата, преди да я облече, нито сирингата, преди да посвири. Дори целунал всички тия вещи и сбогом е козите си взел, и козлите по име повикал. И от извора пил, откъдето често пиели с Хлоя. Но за любовта си още не говорел, чакал удобния момент.

27. Додето Дафнис вършел тия жертви, ето какво правела Хлоя. Овцете пасели, а тя седяла и плачела и говорела неща, които било естествено да помисли: „Забрави ме Дафнис. Бълнува за богат брак. Защо го накарах да се закълне в козите, а не в Нимфите? Изостави и тях, както и Хлоя. Дори като принасяше жертва на Нимфите и на Пан, не пожела да види Хлоя. Вероятно е намерил слугини при майка си, по-красиви от мене. Сбогом, Дафнисе. Аз повече няма да живея.“

28. Това говорела, това замисляла Хлоя, когато се изпречил воловарят Лампис с дружина другари и я грабнал, решил бил, че Дафнис вече не ще я вземе за жена, а и Дриас ще го одобри за жених. Тя жално викала, додето я носели. Видели хората, един съобщил на Напа, тя на Дриас, а Дриас на Дафнис. А той обезумял, но нито на баща си посмял да каже, нито можел да се владее, влязъл в градината, заридал и говорел: „Горчиво разкритие! Колко по-добре ми беше да съм козар. Колко по-щастлив бях като роб. Тогава виждах Хлоя, тогава... А сега Лампис я грабна и изчезна. Като стане ноц, ще спи с нея. А аз пия и се наслаждавам! Напразно се заклехме в Пан, в козите и в Нимфите.“

29. Тъй говорел Дафнис, а Гнатон, който се криел в градината, го чул и решил, че е дошло време да се помири с него, взел няколко момчета от слугите на Астил и бързо намерил Дриас. Наредил му да го води, бегом хукнал към кошарата на Лампис и го заварил току-що въвел вътре Хлоя. Нея освободил, а селяните здравата наложил с пръчка. Канел се да върже Лампис и да го отведе също като пленник от някаква война, но той успял да избяга. Намерил Дионисофан да спи, а Дафнис да будува и да плаче още в градината. Отвел Хлоя при него, дал му я, всичко му разказал и го помолил да не му се сърди повече, а да го задържи като слуга, който няма да е без полза, и да не го лишава от трапезата си, без която той ще умре от глад. Като видял Хлоя и като я държал в ръце, Дафнис се помирил с него, както е редно с благодетел, а от нея поискал прошка за своята немарливост.

30. Помислили и решили да крият за брака; той единствено на майка си да признае за любовта, а Хлоя да държи тайно при себе си. Но Дриас не се съгласил, смятал за редно да каже на баща му, като обещал лично да го склони. На другия ден сложил в торба вещите за разпознаване и се приближил към Дионисофан и Клеариста, които седели в градината. Били там и Астил, и самият Дафнис. Настанала тишина и Дриас започнал да говори: „Подобна причина като

Ламоновата ме кара да говоря за неща, които досега считах за нужно да останат в тайна. Това момиче Хлоя аз нито съм създам, нито съм хранил в началото, ами други са й родители, а овца я е кърмила в пещерата на Нимфите, дете беше подхвърлена. Видях това сам и се удивих на гледката, удивих се и я отгледах. Говори за това и красотата — по нищо не прилича на нас. Говорят и вещите за разпознаване — по-богати са, отколкото върви за овчар. Вижте ги и потърсете близките на момичето, ако ви се стори достойна за Дафнис.“

31. Това нито Дриас изрекъл без скрито намерение, нито Дионисофан изслушал немарливо. Като погледнал към Дафнис и видял, че бледнее и плаче скришом, веднага се досетил за любовта му. И понеже повече мислел за собственото си дете, отколкото за чуждото момиче, преценил думите на Дриас крайно точно. Като видял и донесените за разпознаване вещи — златните пантофки, гривни и панделка, обърнал се към Хлоя и поръчал да бъде спокойна, понеже вече имала мъж, а скоро щяла да намери и баща си, и майка си. А Клеариста я взела със себе си и се заела да се погрижи за облеклото и външния й вид като за съпруга на сина си. На ставане Дионисофан само запитал Дафнис дали е девица. Той се закле, че нищо друго не е имало освен целувки и любовни клетви. Дионисофан се зарадвал на тяхното съзаклятничество и ги поканил на трапезата.

32. Тогава се явил случай да се разбере какво нещо е красотата, когато се прибави украса към нея. Облечена, със сплетени коси и измито лице, на всички Хлоя се сторила толкова хубава, че дори Дафнис едвам я познал. Човек би се закле, дори без да разполага с вещите, че Дриас не може да бъде баща на такава девойка. Но присъствувал и той, участвувал в гощавката заедно с Напа, а техни сътрапезници, възлегнали също на едно ложе, били Ламон и Миртала. Следващите дни отново принесли жертви, отново смесили вино в кратерите, а Хлоя също дарила пастирските си вещи — сирингата, торбата, кожата, ведрата. Изляла вино в извора в пещерата, понеже там сукала и често се къпала. Увенчала и гроба на овцата, показал й го Дриас, и също изсвирила нещо на стадото, а подир това отправила

молитва към Нимфите да намери своите родители, които да бъдат достойни за брака ѝ с Дафнис.

33. Като празнували достатъчно на село, решили да идат в града да потърсят родителите на Хлоя и да не отлагат повече сватбата. На сутринта пригответе багажа, дали на Дриас други три хиляди драхми, а Ламон получил правото да прибира половината реколта от нивите и лозята, получил още козите заедно с козарите, четири впряга волове, зимни дрехи и свобода за себе си и за жена си. Подир това в разкошно шествие потеглили на коне и в коли към Митилена.

Гражданите не забелязали връщането им, понеже било нощ. Но на следния ден се събрала тълпа мъже и жени пред портите. Мъжете, за да споделят радостта на Дионисофан от намирането на момчето, но още повече, за да се уверят с очи в красотата на Дафнис; жените, за да споделят радостта на Клеариста, която си довела и син, и снаха. Те също останали изумени от красотата на Хлоя, която не можела да се сравни с нищо. Целият град изпаднал в почуда по момчето и момичето. И вече пожелавали да бъде щастлив бракът им и също дано родът, който се намери, да бъде достоен за момичето. Жени от най-заможните семейства отправяли молитви към боговете да излезе, че са майки на тази толкова красива дъщеря.

34. След дълъг размисъл Дионисофан заспал дълбоко и ето какъв сън видял. Присънило му се, че Нимфите искат от Ерос да се съгласи вече с брака. Той отпуснал лъкчето, свалил колчана и накарал Дионисофан да събере на угощение всички благородни митиленци и когато напълни последния кратер, да покаже на всеки един вещите за разпознаване и подир това да изпеят сватбената песен.

Като видял и чул това насън, станал на сутринта и наредил да пригответе блестяща трапеза, на която да има всичко, което раждат земята, морето, езерата и реките, и събрал на общо угощение всички знатни митиленци. Когато вече настъпила нощта и бил напълнен кратерът, от който се прави възлияние на Хермес^[19], един прислужник внесъл вещите за разпознаване върху сребърен съд, разнесъл ги от ляво на дясно и ги показал на всички.

35. От гостите никой не ги разпознал. Но един гражданин, Мегаклес, който поради преклонната си възраст бил възлегнал пръв^[20] от дясната страна, като ги видял, разпознал ги и извикал гръмко като младеж: „Какво е това, дете виждам? Какво е станало с тебе, дъщеричке моя? Дали и ти си жива, или някой овчар е попаднал на тебе, отмъкнал е това, а теб те е изоставил? Моля те, Дионисофане, кажи ми, откъде имаш вещите на моето дете? Не ми отказвай след Дафнис и аз да откроя нещо!“ Дионисофан го накара да разкаже за подхвърлянето. Без да понижава тона си, Мегаклес рекъл: „Беше скромен животът ми по-рано, защото, каквото имах, бях го изхарчил като хорег и триерарх^[21]. По това време именно ми се роди дъщеричка. Побоях се да я отгледам в бедност, украсих я с тия вещи и я подхвърлих. Знаех, че има много хора, които искат да станат родители и по този начин. И тъй детето беше подхвърлено в пещерата на Нимфите, оставено на грижите на богините, а моето богатство с всеки изминал ден ставаше все по-голямо, без да имам наследник. Нямах вече щастие да стана баща дори на дъщеря, а боговете като че ли ми се присмиват, като ми пращат нощем сънища, с които известяват, че овца ще ме направи баща.“

36. Извикал Дионисофан по-високо от Мегаклес, скочил и въвел великолепно наредената Хлоя и казал: „Ето детето, което си подхвърлил. По божието провидение това твое момиче ти го откърми овца, както коза откърми Дафнис за мене. Вземи вещите и дъщеря си, а като я вземеш, дай я на Дафнис за жена. И двамата бяха подхвърлени, и двамата бяха намерени, и за двамата положиха грижи Пан, Нимфите и Ерос.“ Одобрил това Мегаклес, пратил да повикат жена му Рода и приел в прегръдките си Хлоя. И там останали да спят, тъй като Дафнис се бил заклел на никого да не оставя Хлоя, дори на собствения ѝ баща.

37. На другия ден се уговорили и отново поели към полето. Измолили това Дафнис и Хлоя, не можели да свикнат с живота в града. А родителите им също решили да направят тяхната сватба по

пастирски. Като пристигнали у Ламон, довели Дриас при Мегаклес, запознали Напа с Рода и започнали с широка ръка да се готвят за празничния ден. Бащата предал още веднъж на Нимфите Хлоя и заедно с много други неща отдал в дар вещите за разпознаване, а на Дриас направил парите му да станат десет хиляди драхми.

38. Времето било чудесно. Затова Дионисофан наредил да направят пред пещерата на Нимфите ложета от зелена шума, поканил всички селяни и богато ги нагостил. Там били Ламон и Миртала, Дриас и Напа, близките на Доркон, Филетас и неговите синове, Хромис и Ликенион. Дори и Лампис не отсъствувал, бил измолил прошка. И както става на такива угощения, всичко било просто и по селски. Един пеел жетварски песни, друг подхвърлял шеги, както се прави край линовете. Филетас свирил на сиринга. Лампис на флейта, Дриас и Ламон играли танц, Хлоя и Дафнис един друг се целували. Пасели наблизко и козите и сякаш и те участвували в празника. Това не било съвсем приятно за хората с градски вкус. А Дафнис дори викал по име някои кози, давал им зелена шума, хващал ги за рогата и ги целувал.

39. И това не било само тогава. Додето били живи, повечето време прекарвали по пастирски. От боговете почитали Нимфите, Пан и Ерос, държали големи стада овце и кози и смятали за най-сладка храна плодовете и млякото. И първородния си син поставили да суче от коза, а момиченцето, което им се родило след него, накарали да бозае от овца и ги нарекли — него Филопимен, нея Агела^[22]. Украсили пещерата и изображения поставили, и олтар издигнали на Ерос Пастир. И на Пан му дали жилище — наместо елата храм, като го нарекли на Пан Войника.

40. Но това направили и посветили по-късно. А тогава, като настъпила нощта, всички ги съпроводили до брачната стая; едни свирели на сиринга, други на флейта, трети държали нагоре големи факли и когато наближили портите, запели с грубия си суров глас,

сякаш не пеели хименеи^[23], а с вили разцепвали земята. Дафнис и Хлоя легнали заедно голи и започнали да се целуват и прегръщат и тая нощ били по-будни от кукумявки. Дафнис сторил това, което научил от Ликенион, а Хлоя тогава за пръв път разбрала, че тия неща, дето ги правили в гората, били само пастирски закачки.

[1] *Плетър* — мярка за дължина, приблизително тридесет метра. — Б.пр. ↑

[2] *Семела* — дъщеря на тиванския цар Кадъм, любима на Зевс и майка на Дионис. Според преданието послушала ревнивия съвет на Хера да поиска от Зевс да ѝ се яви в естествен вид. Загинала от мълниите на олимписца, който успял да спаси недоносения Дионис и да го пришие към бедрото си. — Б.пр. ↑

[3] *Ариадна* — дъщеря на критския цар Минос. Изоставена от Тезей на остров Наксос, тя става съпруга и жрица на Дионис. — Б.пр. ↑

[4] *Ликург* — тракийски цар, прогонил Дионис и свитата му, за което бил наказан от Зевс. — Б.пр. ↑

[5] *Пентей* — тивански цар, който се опитал да забрани на жените да чествуват Дионис. Бил жестоко наказан за това от него. Изпадналите в религиозен екстаз вакханки, между които била и неговата майка Агава, го разкъсали. Този мит служи за сюжет на Еврипидовата трагедия „Вакханки“. — Б.пр. ↑

[6] В похода си на изток бог Дионис покорил и Индия. — Б.пр. ↑

[7] Попаднал на кораба на тиренски (етруски) пирати, бог Дионис бил окован от тях, за да бъде продаден в робство. Но оковите сами паднали от ръцете му, а мачтата на кораба прораснала с бръшлян. Изумени, пиратите се хвърлили в морето и били превърнати в делфини. — Б.пр. ↑

[8] *Еудром* означава в превод „добре бягащ“. — Б.пр. ↑

[9] *Марсий* — фригийски силен, осмелил се според мита да се състезава в свирене с бог Аполон, който го победил, одрал кожата му за наказание и я увесил на едно дърво. — Б.пр. ↑

[10] *Паразит* — беден безделник, който живее на чужда сметка, като срещу това върши услуги и забавлява господаря си. — Б.пр. ↑

[11] *Деметра* — богиня, която се грижи за земеделието; изобразявали я със сноп класове в ръце. — Б.пр. ↑

[12] *Лаомедонт* — троянски цар, баща на Приам. По негово време била изградена крепостната стена на Троя от Посейдон и Аполон, който, наказан за извършеното от него убийство, служил като пастир при Лаомедонт. — Б.пр. ↑

[13] *Хитон* — долната дреха на античните гърци; без ръкави, тя се обличала през главата като риза и се препасвала; можела да бъде покъса — до коленете, или по-дълга — до глезените. — Б.пр. ↑

[14] *Анхиз* — братовчед на троянския цар Приам, възлюбен на Афродита. От тяхната връзка се ражда Еней. — Б.пр. ↑

[15] *Бранхос* — любимец на Аполон; смятан за основател на прочутия храм с оракул при Дидима край Милет. — Б.пр. ↑

[16] *Ганимед* — син на дарданския цар Трой; красив юноша пастир, той бил похитен от Зевс и отнесен на Олимп, дето става според мита виночерпец на боговете. — Б.пр. ↑

[17] Загатва се това, че Зевс, превърнат в орел, грабнал и отнесъл на Олимп Ганимед. — Б.пр. ↑

[18] *Вол в обора* — поговорка, която според лексикографа Хезихий се употребявала за същества, от които няма полза. — Б.пр. ↑

[19] На *Хермес* се прави последното възлияние, тъй като според вярването той се грижи за заспиването. — Б.пр. ↑

[20] *Възлегнал пръв* ще рече — на почетното най-високо ложе отдясно. — Б.пр. ↑

[21] Службите *хорегия* и *триерархия* са почетни задължения, възлагани на богати граждани, които понякога ги разорявали; хорегът плаща за наемането и обучаването на хор за лирическо или драматическо представление, а триерархът за снаряжаването на военен кораб. — Б.пр. ↑

[22] *Филопимен* — в превод означава „който обича пастирството“, а *Агела* — „стадо“. Повечето имена в повестта са образувани от нарицателно име и имат символичен характер — например: Дриас от *drys* (дъб), Напа от *paré* (долина), Миртала от *мирта*, Ликенион от *lykania* (вълчица, т.е. развратница). — Б.пр. ↑

[23] *Хименей* — сватбена песен; във фолклорно време се пеела при сватбеното шествие, което съпровождало момичето до къщата на жениха. — Б.пр. ↑

ИСТОРИЯ НА АПОЛОНИЙ, ЦАР НА ТИР

1. Някога в Антиохия^[1] управлявал цар Антиох — оттогава и градът бил наречен на негово име. Той имал дъщеря, прелестна девойка, която природата пропуснала да дари само с едно — с безсмъртие. Нейната хубост и красота растели все повече и повече, а когато станала на възраст за женене, била вече чудна красавица. Мнозина искали ръката ѝ и се надпреварвали кой ще даде повече за нея. Бащата пък, додето се чудел на кого да даде дъщеря си, пламнал в огъня на противоестествена страст, залюбил дъщеря си, заобичал я съвсем не по бащински. Борил се той с лудостта, дълго се бил със страстта, но взела връх любовта. Загубил благочестието си, забравил, че е баща, и станал неин съпруг. Когато раненото му сърце вече не можело да издържа, една ранна утрин, след дълга безсънна нощ, нахлул в спалнята на дъщеря си, отпратил слугите под предлог, че има таен разговор с нея, и под напора на развихрилата се страст отнел на дъщеря си, която дълго се съпротивлявала, дара на девствеността. След като извършил престъплението, напуснал стаята. А дъщерята, потресена от безсрамието на престъпния си баща, се опитала да го скрие, но няколко капки кръв останали на пода.

2. Ненадейно в спалнята влязла нейната дойка. Като видяла момичето с пламнали страни и със сълзи на очи, а пода — опръскан с кръв, запитала:

— Какво става с тебе, защо си така разстроена?

— Мила дойке — отвърнало момичето, — току-що в тази спалня бяха погубени две честни имена.

— Защо говориш така, господарке? — рекла нищо неподозиращата дойка.

— Извършено бе ужасно престъпление и сега ти ме виждаш тук обезчестена преди законния ден на сватбата ми.

— У кого тая дързост, кой посмя да опетни ложето на царската дъщеря? — попитала дойката ужасена, след като с очите си се убедила, че момичето говори истината.

— Безсрамието извърши това престъпление — отвърнало момичето.

— Тогава защо не кажеш на баща си?

— Баща ми ли? — извикала тя и добавила: — Мила дойке, не разбираш ли какво се случи? Нямам аз вече баща. И сега най-доброто лекарство за мен е смъртта, за да не разкрия престъплението на своя родител. Ужас ме обзема, като си помисля, че хората ще научат за този позор.

Като видяла, че момичето търси лек в смъртта, с благи речи дойката едва го склонила да се откаже от тази чудовищна мисъл и макар и против волята си да се подчини на желанието на царя.

3. Той пред хората се преструвал на честен и почтен баща, а вкъщи тържествувал като съпруг на дъщеря си. На кандидатите за женитба пък давал гатанки, за да ги прогони и да може завинаги да споделя престъпното ложе.

— Който от вас — казал той — успее да отгатне моята гатанка, ще получи ръката на дъщеря ми, а който не успее — ще бъде обезглавен.

Ако случайно някой умен и начетен човек успеел да отговори, обезглавявали го, като че ли нищо не е отгатнал, и закачали главата му над портата. Въпреки това обаче от всички страни се стичали царе, отвсякъде прииждали владетели, презрели смъртта заради нечуваната хубост на момичето.

4. Докато цар Антиох вършел тези жестокости, в Антиохия пристигнал един много заможен младеж, родом от град Тир^[2], на име Аполоний, който с влизането си при царя го поздравил така:

— Здравей, царю Антиох! Понеже знам, че си почтен баща, побързах да дойда тук да си опитам късмета. От царско потекло съм и желая ръката на дъщеря ти.

Като чул това, което не искал да чува, царят изгледал яростно момъка и му рекъл:

— Младежо, знаеш ли моето условие?

— Зная го, а и украшенията на портата видях.

— Слушай тогава гатанката: престъпление води ме, с майчина плът се zasiщам; търся аз брат си, на майка ми мъж, на жена ми пък син — него аз не намирам.

Като чул гатанката, младежът се дръпнал за малко настрана, помислил, помислил и с божия помощ намерил отговора. Пристъпил към царя и казал:

— Царю, ти ми зададе гатанка. Сега чуй отговора. Дето каза „престъпление ме води“, не излъга — виж себе си. А дето каза „с майчина плът се zasiщам“, пак не излъга — погледни дъщеря си.

5. Като видял, че момъкът отгатнал гатанката, царят му рекъл:

— Грещиш, момко, няма нищо вярно в думите ти. Заслужаваш да те обезглавя, но ти давам тридесет дена срок: размисли на спокойствие. Като се върнеш и отгатнеш гатанката, ще получиш ръката на дъщеря ми.

Разстроен, младежът стъкмил кораба си, качил се и отплавал към родния си град Тир.

6. След заминаването на момъка царят повикал най-верния си ковчезник Талиарх и му казал:

— Талиархе, ти си ми най-верен помощник, пазител на моите тайни! Знай, че Аполоний от Тир отгатна моята гатанка. Затова веднага се качвай на кораба и потегляй след него. Пристигнеш ли в родния му град Тир, намери тутакси някой негов враг, който да го погуби с оръжие или отрова. Щом се завърнеш оттам, ще получиш свободата си.

Талиарх го изслушал, взел пари, намерил отрова, качил се на кораба и потеглил за родния град на Аполоний. Той пък благополучно пристигнал в родината си преди Талиарх, прибрал се вкъщи, отворил ковчезето с книгите си и проучил писанията на всички философи и

халдейци. Като не открил нищо друго освен това, за което се бил досетил сам, си казал:

Какво правиш ти, Аполоние? Гатанката на царя реши, дъщеря му не получи, а сега те отпратиха, за да те убият.

След това заръчал да натоварят неговите кораби с храна. Самият той се качил тайно на един от тях, съпроводен от неколцина верни роби, отнасяйки със себе си голям товар злато, сребро, скъпи дрехи, и в дълбока нощ, към три часа, излязъл в открито море.

7. На другия ден неговите поданици го потърсили, за да го поздравят, но не го открили. Ужас обхванал града, плач и вопли се разнесли навред. Любовта на народа към него била толкова голяма, че дълго време бръснарите нямали работа^[3], зрелищата били отменени, а баните — затворени. През това време в Тир пристигнал Талиарх, изпратен от цар Антиох да убие момъка. Като видял всичко затворено, той попитал едно момче:

— Я ми кажи, момко, какво е станало, та целият град е потънал в скръб?

— О, какъв безсрамен човек! Знаеш и пак питаш! Та има ли някой да не знае, че градът скърби, защото след завръщането си от Антиохия нашият владетел Аполоний изведнъж изчезна вдън земя?

Като чул това, царският ковчезник се върнал на кораба, преизпълнен с радост, след тридневно плаване пристигнал в Антиохия и влязъл при царя с думите:

— Царю, радвай се и тържествуй, защото тирският младеж Аполоний се е уплашил от мощта на царската ти власт и се е затрил вдън земя!

— Той може да бяга, но да ми избяга не може — отвърнал царят и издал такава заповед: — Който ми доведе жив Аполоний, дете погази царската ми воля, ще получи сто златни таланта. Който пък донесе главата му, ще получи двеста.

Заповедта била разгласена и не само враговете, но и приятелите на Аполоний се спуснали да го преследват, тласкани от алчност. Дирили Аполоний вредом по гори и гъсталаци, по земи и планини, но не го открили.

8. Тогава царят наредил да приготвят цяла флота за преследването на момъка. Но докато хората му се суетели около стъкмяването на корабите, Аполоний пристигнал в град Тарс^[4]. Както се разхождал по брега, срещнал един свой поданик, Хеленик, озовал се на същото място по някаква случайност. Хеленик се приближил и казал:

— Здравей, царю Аполоний!

Но на поздрава Аполоний отвърнал с това, с което отвръщат всички владетели: отминал обикновения човек. Възмутен, старецът го поздравил повторно:

— Здравей ти казах, Аполоние, отвърни ми и не гледай отвисоко на бедността ми, защото тя е украсена от честно сърце. Понеже, ако знаеш какво става, трябва да се пазиш, а ако не знаеш, трябва да научиш. Чуй нещо, което може би не знаеш: дават награда за главата ти.

— Че кой пък е тоя, дето може да дава награда за главата на владетеля в родния ми град?

— Цар Антиох — отговорил Хеленик.

— И защо?

— Защото ти пожела да бъдеш това, което е сега бащата.

— И колко дава за главата ми?

— Който те доведе жив, ще получи сто златни таланта, а който отсече главата ти — двеста. Затова моят съвет е: търси спасение в бягството.

Като казал това, Хеленик си отишъл, но Аполоний заповядал да върнат стареца и му рекъл:

— Ти стори много добре, дето ме предупреди.

Сетне наредил да му донесат сто златни таланта и рекъл:

— Приеми това, бедняко, ти, който си пример за благородство; и си представи, че си свалил главата от раменете ми и си зарадвал царя. Ето ти наградата — сто златни таланта и чисти ръце, неопетнени с кръвта на невинен.

— Само това оставаше, господарю, да приема награда за такова нещо. Честният човек не мери приятелството с пари.

Сбогувал се и си отишъл.

9. След известно време, както се разхождал пак на същото място по брега, Аполоний се натъкнал на един човек на име Странгвѝлион.

— Здравей, драги ми Странгвѝлионе! — казал той.

— Здравей, господарю Аполоний! — отвърнал оня. — Какво така разтревожен се скиташ из тези места?

— Така, както ме гледаш, дават награда за главата ми — казал Аполоний.

— Че кой може да дава награда за главата ти?

— Цар Антиох.

— И защо?

— Защото пожелах да се оженя за дъщеря му (или по-точно за жена му). И ако е възможно, искам да се скрия във вашия град.

— Господарю Аполоний — рекъл Странгвѝлион, — нашият град е беден и не е достоен за твоята знатна особа. Мъчи ни жесток глад, хамбарите са празни, а моите съграждани са загубили всякаква надежда за спасение и все по-често пред очите им се явява призракът на страшна смърт.

Аполоний пък казал:

— Благодарни на бога, че ме тласна да избягам във вашите земи. Ще дам на града ти сто хиляди крини жито, ако потулите бягството ми.

Като чул това, Странгвѝлион се хвърлил в краката на Аполоний и отвърнал:

— Господарю Аполоний, ако помогнеш на града, който умира от глад, моите съграждани не само ще потулят бягството ти, но ако стане нужда, дори в бой ще влязат за теб.

10. След тези думи те се отправили към града, Аполоний се възкачил на трибуната на площада и обявил пред всички граждани и пред първенците на града:

— Граждани на Тарс, аз, Аполоний от Тир, ще ви спася от глада, който ви измъчва и тормози. Аз вярвам, че не ще забравите моята добрина и ще потулите бягството ми. Знайте, че съм изгнаник по заповед на цар Антиох, ала вие имате късмет, че съдбата ме доведе чак тук. И така, ще ви дам сто хиляди крини жито на цената, на която съм го купил в родината си — по осем медни гроша за крина.

Гражданите на Тарс, които купували житото по сто жълтици крината, много се зарадвали и с възгласи на благодарност приели житото.

Аполоний пък, за да не опетни царското си достойнство, представяйки се не като благодетел, а по-скоро като търговец, обявил получените пари за дар в полза на същия този град. Гражданите, благодетелствувани от голямата му добрина, решили от своя страна да му издигнат на площада статуя от бронз и го изобразили застанал на колесница, в дясната му ръка — плодове, с левия крак — стъпил на една крина, а отдолу се четял надпис: „Град Тарс посвещава този паметник на Аполоний от Тир за това, че го спаси от безплодие и глад“.

11. Минали няколко месеца, а може би само няколко дни, и тласкан от съдбата и подучен от Странгвилион и жена му Дионисиада, Аполоний решил да отплава за Пентапол в областта на Кирена, за да се укрие там. И така, хората го изпратили с големи почести до кораба, той се сбогувал с тях и се качил на борда. Но както си плавали, изведнъж морето променило нрава си.

*Буря страхотна тогава обгря небето в червено.
С повеи дъждовен разбунва Еол^[5] вълните високи.
Нот^[6], обгърнат в мрак черен, бясно разсича
простора,
морски въртопи обръща, а Австер^[7] ръмжи
разярено^[8].
Тук беснее Борей^[9], там морето не стига на
Евър^[10],
пясък надигат вълните и смесват го лудо с водата.
Всичко ври, всичко кипи, издъно набъбва морето,
всичко се смесва. Водата достига звездите, небето,
буря бушува. Ведно се изливат отгоре стихии:
град, дъждове, мъгли и порои; вред облаци шетат.
Пламяк се с вятъра носи и стене страшно морето.*

Тука Нот, там пък — Борей, а ей там — африканската хала.

Пясъка бърка със своя тризъбец Нептун^[11] разярено.

Страшно тръби с рог Тритон^[12], сякаш в бой призовава вълните.

12. Тогава всеки се вкопчил в някоя дъска в предчувствие на смъртта. И действително, всички изгинали в мрака на бурята. Само Аполоний благодарение на една дъска бил изхвърлен на брега на Пентапол. Там той се изправил гол на брега, огледал спокойното море и възкликнал:

— О, Нептуне, ти, който царуваш в морето и мамиш невинните хора, защо ме спаси, ала ме лиши от всичко, та по-лесно да падна в ръцете на жестокия цар Антиох? Къде да ида? Кой път да хвана? Кой ще помогне на един незнаен чужденец?

И докато оплаквал сам себе си, изведнъж забелязал някакъв старец, заметнат с мръсно наметало. Хвърлил се в краката му, сълзите му бликнали и той извикал:

— Съжали ме, който и да си! Помогни на един корабокрушенец, лишен от всичко, но от знатен произход! И за да знаеш над кого ще се смилиш — аз съм Аполоний от Тир, владетел на своя град. Чуй ужасната трагедия на този, който сега се валя в краката ти и моли за помощ. Обещай ми живота!

Рибарят, като видял необикновената му красота, се съжалил, вдигнал го, хванал го за ръка, завел го в къщата си и му дал да яде каквото имал. Най-после, за да бъде милосърден докрай, свалил наметалото си, разкъсал го на две и дал половината на момъка с думите:

— Вземи каквото имам и върви в града! Може би ще намериш някой да те пожали. А ако не намериш, върни се тук — ще се трудиш и ще ловиш риба заедно с мен. Колкото и да съм беден, все ще има и за двама ни. Само помни — ако някога с божията помощ се върнеш при близките си, не забравяй как ме е притиснала бедността.

— Ако те забравя, да претърпя корабокрушение втори път и да не намеря такъв като тебе! — отвърнал момъкът.

13. Сетне поел по посочения път. Вървял, вървял и стигнал до градските порти. Докато се чудел и маел откъде да търси помощ и спасение, видял едно момче, намазано със зехтин и в препасан халат, да тича по улицата. То известявало, че в гимназия^[13] се провеждат младежки игри, и викало с пълен глас:

— Слушайте, граждани и чужденци, свободни и роби! Гимназията е отворен!

Като чул това, Аполоний се съблякъл, влязъл в банята, намазал се със зехтин и като разглеждал играещите един по един, си търсел съперник, но не открил такъв. В това време в гимназията влязъл царят на тази страна, Архистрат, заедно с голяма свита роби. Той почнал да играе със своите хора, а Аполоний, сякаш по божие напътствие, се приближил към царската свита, вдигнал топката на играещия цар, метнал я към него с изящество и бързина, а когато оня я върнал, поел я и не я оставил да падне. Тогава цар Архистрат, който смятал, че няма съперници в играта с топка, впечатлен от бързината на незнайния младеж, се обърнал към робите си и казал:

— Махнете се, роби! Струва ми се, че този младеж трябва да премери сили с мен.

Робите се дръпнали и Аполоний с изкусна ръка метнал топката с толкова изящество и бързина, че и царят, и всички, които били там, най-вече момчетата, го помислили за чудо невиджано. Аполоний разбрал, че гражданите му се възхищават, и без смущение се приближил към царя. С веща ръка го натъркал с масло толкова майсторски, че превърнал стареца в младеж. В банята пък любезно му помагал, подал му ръка на излизане и си отишъл.

14. Царят, като видял младежът да си отива, обърнал се към приятелите си и казал:

— Кълна ви се, приятели, в мило и драго, че никога не съм имал по-приятна баня от днес, и то благодарение на един младеж, когото не познавам.

Обърнал се към одного от робите си и му заръчал:

— Виж кой е онзи младеж, дето така добре ме обслужи.

Робът проследил младежа и като го видял да се намята с мърлява дреха, върнал се при царя и рекъл:

— Царю честити, младежът е корабокрушенец.

— А ти отде знаеш? — попитал царят.

— Облеклото му говори, ако и той да мълчи — отвърнал робът.

— Тичай бързо при него и му кажи: „Царят те кани да дойдеш на гощавка.“

Когато оня му казал, Аполоний се съгласил и го последвал в царския дворец. Робът влязъл пръв и казал на царя:

— Корабокрушенецът е тук, но се срамува да влезе заради неугледния си вид.

Царят веднага наредил да го облекат в подходящи дрехи и да го въведат на угощението. Щом Аполоний влязъл в триклия^[14], царят му казал:

— Полегни, младежо, и се гощавай! Господарят ще ти даде всякакви неща, само да забравиш злощастното корабокрушение!

Аполоний се излегал на посоченото му място, срещу царя. Поднесли закуска, а после и царска гощавка. Всички пирували, само той единствен не хапвал, а оглеждал златото, среброто, трапезата и прислугата, гледал и плачел от мъка. Но един от велможите, който бил полегнал до царя, като видял как младежът разглежда с любопитство всяко нещо, се обърнал към царя и му казал:

— Царю честити, виж: този, към когото проявяваш цялата си щедрост, завижда на твоето богатство и охолство!

— Грещиш, приятелю — отвърнал царят. — Защото този младеж не завижда нито на богатството ми, нито на охолството ми, а както ми се струва, това показва, че той е загубил много повече.

Погледнал с усмивка младежа и му рекъл:

— Момко, гощавай се с нас! Весели се, радвай се и се надявай, че бог ще ти отреди по-добра участ!

15. Докато царят окуражавал така младежа, влязла, цяла в сияние от злато, прекрасната царска дъщеря, вече зряла девойка. Целунала

баща си, а после и всички възлегнали приятели. Както ги целувала, стигнала до корабокрушенеца. Върнала се при баща си и запитала:

— Царю честити и любезни татко, кой е този незнаен младеж, който е полегнал срещу теб на почетното място и с печален лик тъгува незнайно за какво?

— Този младеж — отвърнал царят — е корабокрушенец и той ме обслужи много добре в гимназия. Затова го поканих на угощение. Но кой е и откъде иде, не зная. Впрочем, ако искаш, попитай го. Защото ти приляга, най-умна ми дъще; всичко да знаеш. И може би като узнаеш съдбата му, ще го съжалиш.

Насърчено от баща си, момичето с най-блага реч започнало да разпитва Аполоний. Приближило се до него и му рекло:

— Макар и мълчанието ти да е тъжно, благородството ти издава знатен произход. Ако не ти е досадно, кажи ми името, разкажи за премеждията си.

Аполоний отвърнал:

— Ако питаш за името — наричат ме Аполоний; ако питаш за богатствата загубих ги в морето.

— По-ясно ми разкажи — казал момичето, — не те разбирам така.

16. Аполоний описал всичките си премеждия, а като свършил разказа, взел да пролива сълзи. Като го видял да плаче, царят се обърнал към дъщеря си:

— Сгреси ти, мило чедо, защото твоите въпроси за името и премеждията му разочвъркаха старата му болка. Затова, мила ми и разумна дъще, сега е редно да проявиш като царица радушието си към този, от когото узна цялата истина.

Момичето се обърнало към Аполоний и рекло:

— Сега си при нас, момко, забрави тъгата. И понеже щедрият ми баща позволи, аз ще те възнаградя.

Аполоний благодарил с въздишка.

Като видял колко е добра дъщеря му, царят много се зарадвал и й казал:

— Мила дъще, дано да успееш. Заповядай да ти донесат лирата и пресуши сълзите на младежа, развесели всички гости.

Момичето заповядало да донесат лирата. А като я взело, сляло чудната сладост на гласа си със звука на струните и мелодията. Всички сътрапезници я обсипали с похвали:

— Не е възможно да има нещо по-нежно, по-прелестно от това, което чухме!

Сред тях единствен Аполоний мълчал. Царят се обърнал към него:

— Лошо правиш, Аполоние. Всички хвалят дъщеря ми заради изкуството ѝ да свири, защо само ти я порицаваш с мълчанието си?

— Господарю, ако ми позволиш, ще ти кажа какво мисля: дъщеря ти е учила музика, но не я е изучила. Сега заповядай да ми дадат лирата и ще разбереш нещо, което преди не си разбирал.

— Аполоние — казал цар Архистрат, — както виждам, ти притежаваш всякакви дарби.

Тогава Аполоний заел подобаваща поза, положил венец на главата си, поел лирата и пристъпил в триклия. И така го направил, че сътрапезниците видели да влиза не Аполоний, а Аполон. Във възцарилата се тишина той „струни докоснал и слял душа и изкуство“. Гласът му зазвучал ведно с мелодичната песен на струните. Сътрапезниците и царят в един глас започнали да го хвалят и да викат:

— Няма нищо по-добро, няма нищо по-прелестно!

След това оставил лирата, върнал се, облечен в комични дрехи, и с чудни жестове и движения изиграл неவிжданo представление. После пък изобразил трагедия и при това им доставил такова огромно удоволствие, щото всички приятели на царя се кълнели, че никога не са чували или виждали подобно нещо.

17. Царската дъщеря, като видяла младежа толкова изкусен във всички умения и изкуства, пламнала с огъня на страстта и се влюбила в него. Като свършило угощението, тя казала на баща си:

— Ти ми обеща преди малко, че мога да дам на Аполоний каквото си поискам от твоите богатства, царю и мили татко!

— Обещах ти, обещавам и го желая.

Понеже имала обещанието на баща си да даде каквото сама пожелае, тя погледнала Аполоний и му казала:

— Учителю Аполоний, приеми с позволението на баща ми двеста таланта злато^[15], четиридесет фунта^[16] сребро, двадесет роби и разкошни дрехи.

Погледнала робите, които била подарила на Аполоний, и им казала:

— Донесете каквото казах и го покажете на всички тук в триклиния!

Всички похвалили щедростта на девойката. Угощението свършило, всички до един станали, сбогували се с царя и царкинята и си отишли. Аполоний също казал:

— Останете със здраве, ти, добри царю, който си тъй състрадателен към страдащите, и ти, царкиньо, която си тъй влюбена в изкуствата!

Обърнал се към робите, които му била подарила девойката, и рекъл:

— Вземете, роби, това, което ми подари царкинята — златото, среброто и дрехите, — и да вървим да потърсим подслон.

Девойката, уплашена и натъжена, че няма да вижда любимия си, се обърнала към баща си:

— Добри ми царю, мили татко, нима ще ти е приятно Аполоний да си отиде, богато надарен от нас, и лоши хора да го ограбят?

— Правилно казваш — отвърнал царят, — нареди тогава да му дадат една стая, където да си почине както му подобава.

Аполоний приел поканата и заобиколен с грижи, добре си отпочинал и не забравил да благодари на бога, че не го е лишил от съчувствието на един цар.

18. Но „царкинята, ранена във сърцето“ от Аполоний, „запечатала в душата си лика и неговите думи“ и спомняйки си песента, „повярвала, че някой бог е“. „Мъка ужасна не дала ѝ нито покой на телото“, нито сън на очите. Без да мигне цяла нощ, в ранни зори тя влетяла в бащините си покои. Като я видял, баща ѝ я запитал:

— Мила дъще, какво има, че противно на обичая си си будна толкова рано?

— Вчерашното преживяване ме развълнува. Затова те моля, татко, да ме дадеш на учение при нашия гостенин Аполоний.

Царят, зарадван, заповядал да повикат младежа и му казал:

— Аполоние, дъщеря ми закопня за щастието да бъде обучавана от теб. Така че те моля да изпълниш желанието ѝ и се кълна в царската си власт: аз ще възстановя на земята това, което ти е отнело разгневеното море.

Аполоний го послушал и се заел да учи девойката на всичко, което той самият знаел. Минало известно време и девойката, която не можела вече по никакъв начин да понася мъките на любовта, почувствувала как слабост обхваща цялото ѝ тяло и се отпуснала обезсилена на леглото, без да може да стане. Като видял дъщеря си повалена от внезапна болест, царят, разтревожен, повикал лекари; те премерили пулса, прегледали всички части на тялото, но така и не открили причината за болестта.

19. След няколко дена царят хванал за ръка Аполоний, завел го на площада и се заразхождали там. Трима благородни учени младежи, които от дълго време искали ръката на дъщеря му, го поздравили в един глас. Като ги видял, царят се засмял и им казал:

— Защо така в един глас ме поздравявате?

Един от тях отвърнал:

— Всеки от нас се домогва до ръката на дъщеря ти, ала ти ни отчайваш с многобройните си откази. Затова днес сме дошли и тримата. Избирай: кой от нас искаш да ти стане зет?

— Не навреме — рекъл царят — ме безпокоите. Дъщеря ми се е посветила на науките и сега лежи болна от любов към учението. Но за да не излезе, че пак ви отказвам, нека всеки да напише на една табличка името си и размера на зестрата; аз ще предам тези таблични на дъщеря си и нека тя сама си избере съпруг.

Тримата младежи написали имената си и размера на зестрата. Царят взел табличните, запечатал ги с пръстена си и ги подал на Аполоний с думите:

— Занеси, учителю, тези таблички и ги предай на дъщеря ми, ала не се обиждай — положението ти е такова.

20. Аполоний взел табличните, отишъл бързо в царския дворец, влязъл в стаята на царкинята и ѝ ги предал. Момичето познало бащиния си печат. Тя казала на своя възлюблен:

— Какво има, учителю, какво означава твоето странно посещение в покоите ми?

— Господарке — отвърнал Аполоний, — ти още не си се омъжила и лошо правиш! Ето, вземи табличките на баща ти и прочети имената на трима кандидати.

Девојката отворила табличните, прочела ги и не видяла името на онзи, когото желаела и обичала. Погледнала Аполоний и го запитала:

— Учителю Аполоний, не ти ли е болно, че ще се омъжвам?

— Ни най-малко, дори се радвам, че ще се омъжиш за онзи, когото сърцето ти е пожелало, след като съм те изучил и съм ти разкрил с божията помощ всички тези науки.

— Учителю — отвърнало момичето, — ако ти обичаше, непременно щеше да те заболи за твоята ученичка.

Написала нещо на табличните, запечатала ги с пръстена си и ги дала на младежа. Аполоний ги занесъл на площада и ги предал на царя. Той ги взел, счупил печата и ги отворил. Отговорът на дъщеря му бил такъв: „Царю честити и добри ми татко, твоето милосърдие и снизходителност ми дават право да кажа: искам за съпруг корабокрушенеца, лишен от бащиното си наследство. И ако се чудиш, татко, че една толкова благочестива девојка е написала такива безсрамни слова, ето — изпращам ти ги на восъчна таблична, която не знае що е срам.“

21. Царят прочел табличките и като не знаел за какъв корабокрушенец става дума, изгледал тримата младежи, написали имената, та дори и зестрите си, и ги запитал:

— Кой от вас е претърпял корабокрушение?

Един от тях, на име Ардалион, казал:

— Аз.

— Мълчи, чума да те порази и господ да те убие! — обадил се другият. — Нали сме връстници, заедно сме учили, а не знам някога да си прекрачвал вън от градските порти! Кога си претърпял корабокрушение!?

Като не разбрал кой от тях е претърпял корабокрушение, царят се обърна към Аполоний:

— Вземи, учителю Аполоний, тези таблички и ги прочети. Може пък ти да разбереш това, което аз не можах, нали и ти беше тук.

Аполоний поел табличките, прочел ги и като разбрал, че царкинята обича него, изчервил се. Царят го хванал за ръка, дръпнал го малко настрана от младежите и попитал:

— Какво става, учителю Аполоний, разбра ли кой е корабокрушенецът?

— С твое позволение, царю честити, разбрах.

Царят видял как при тези думи червенина залива лицето му, разбрал и казал зарадван:

— Каквото иска дъщеря ми, такава е и моето желание. В тези работи нищо не става без божията воля.

Обърнал се към тримата младежи и рекъл:

— Право ви казах, че не навреме ме безпокоите. Вървете си, а когато дойде време, аз сам ще ви повикам.

И ги отпратил.

22. Сетне се упътил към двореца, държейки за ръка вече не гостенин, а зет; оставил Аполоний отвън и влязъл сам при дъщеря си с думите:

— Мило чедо, кого си избра за съпруг?

Момичето паднало в краката на баща си и рекло:

— Любими татко, щом искаш да чуеш желанието на дъщеря си, искам за съпруг и обичам човека, лишен от наследство, корабокрушенеца, моя учител Аполоний; ако не ме дадеш на него, от днес нататък ще загубиш дъщеря си!

Царят не могъл да понесе сълзите на дъщеря си, вдигнал я и ѝ заговорил:

— Мила дъще, не мисли за нищо друго, защото си пожелала онзи, който и аз, откак го зърнах, желая да бъде твой съпруг. С цялото си сърце ти съчувствувам, понеже и мен любовта ме направи баща.

Излязъл и се обърна към Аполоний:

— Учителю Аполоний, разпитах дъщеря си за женитбата, какво ѝ лежи на сърцето, а тя, обляна в сълзи, след многото други неща,

които ми разказа, ме закле и ми рече: „Ти се кълнеш на моя учител Аполоний, че ако изпълнява желанията ми и ме учи, ще възстановиш всичко, що му е отнело разгневеното море. И ето, понеже изпълни твоите поръки и сам прояви готовност да се подчини и на теб, и на желанието ми да се уча, а не иска ни злато, ни сребро, ни дрехи, ни роби, ни владения — нищо освен царството, което смята, че е загубил, — затова с твое благоволение и по мое желание, дай ме на него!“ Ето защо, учителю Аполоний, те моля да не се отказваш от ръката на дъщеря ми!

— Както бог иска — отговорил Аполоний, — тъй да бъде, а щом и твоята воля е такава, нека тя се изпълни!

23. — Ще определя деня на сватбата, без да се бавя нито миг — рекъл царят и още на другия ден поканил приятелите, свикал първенците на съседните държави, мъже все благородни и прочути, и като ги събрал всички заедно, попитал ги:

— Приятели, знаете ли защо ви сбрах тук?

— Не знаем — отвърнали те.

— Знайте тогава — рекъл царят, — че искам да омъжа дъщеря си за Аполоний от Тир. Радвайте се всички, защото моята тъй умна дъщеря ще се събере с един тъй благочестив мъж.

И веднага обявил деня на сватбата и съобщил кога да се съберат всички. Какво още? Дошъл денят на сватбата, събрали се всички, радостни и възбудени. Ликували царят и дъщерята, ликувал и Аполоний, ощастливен с такава съпруга. Отпразнували сватбата по царски, с приличие и достойнство. Ликувала цялата страна. Празнували и гражданите, и пришълците, и гостите. Свирели на китари и лири, надували духови инструменти, пеели песни. Свършила веселбата и съпрузите заживели: любовта им била голяма, привързаността — невиджана, радостта — нечувана, уважението им един към друг — безмерно.

24. Минали дни, минали месеци и един ден, когато царкинята била бременна вече в шестия месец, мъжът ѝ, цар Аполоний, я извел на разходка и както вървели по брега, той съзрял един прекрасен

кораб. Спрели да му се полюбуват и Аполоний разпознал, че корабът е от неговата родина. Запитал тогава кормчията:

— Кажи ми, човече, откъде идеш?

— От Тир — отвърнал той.

— Ти назова моята родина — казал Аполоний.

— Значи ти си от Тир? — запитал кормчията.

— Тъй е, както казваш — отговорил Аполоний.

— Моля те тогава да ме удостоиш с отговор: познаваш ли един човек на име Аполоний, царя на тази страна?

— Познавам го като самия себе си.

Кормчията не го разбрал и продължил:

— Тогава те моля: срещнеш ли го нейде, кажи му да се радва и ликува, защото жестокият цар Антиох, който живееше като мъж с дъщеря си, е поразен от божествена мълния и сега владенията му и царската му власт очакват цар Аполоний.

При тези думи Аполоний, преизпълнен с радост, се обърнал към жена си:

— Господарке моя, ти някога повярва на корабокрушенеца, довери му се и сега. Моля те, мила съпруго, позволи ми да замина и да поема управлението на отреденото ми царство.

Жена му, като чула, че иска да замине, обляна в сълзи, му рекла:

— Мили съпруге, ако беше някъде на дълъг път, трябваше да бързаш да се завърнеш за раждането. Нима сега, когато си тук, си решил да ме оставиш? Ще заминем заедно: където и да си, по суша или море, ще делим по равно и живот, и смърт!

След тези думи отишла при баща си и му казала:

— Скъпи родителю, радвай се и ликувай, защото жестокият цар Антиох, който живееше като мъж с дъщеря си, е поразен от бога, а неговите владения и короната му са запазени за моя съпруг. Затова те моля да не тъжиш, а да ме пуснеш да замина заедно с мъжа си. И за да ми разрешиш на драго сърце, знай, че ще изпратиш една, а ще посрещнеш две дъщери.

25. Царят, като чул всичко това, изпълнен с радост и доволство, веднага заповядал да докарат кораби и да ги натоварят с всякакви стоки. Освен това наредил заедно с тях да отплават една дойка на име

Ликорида и една опитна жена да помага при раждането. Дал им благословията си, изпратил ги до брега, целунал дъщеря си и зет си и им пожелал попътен вятър. Прибрал се царят в палата си. Аполоний пък, придружен от голяма свита, се качил на стъкмените с всичко необходимо кораби и отплавал с попътен вятър. Доста дни и нощи го задържал в морето южнякът и на деветия месец жена му под натиска на Луцина^[17] родила момиченце. Но плацентата се върнала, кръвта се съсирила, дъхът спрял и тя изведнъж склопила очи. Като видели това, всички заплакали, разнесли се вопли и ридания, дотичал Аполоний, видял жена си да лежи бездиханна, раздрал с нокти дрехите на гърдите си, заскубал току-що поникналата си младежка брада и облян в сълзи, се хвърлил върху нейното тяло и захванал горчиво да плаче и нарежда:

— Скъпа съпруго и единствена царска дъще, какво стана с тебе? Как ще отговарям пред баща ти и какво ще му кажа за теб? На него, който изправи на крака мен — бедния и жалък корабокрушенец?

Но както ридаел и нареждал, влязъл кормчията и казал:

— Господарю, право е, че я оплакваш, но корабът не може да носи мъртвец. Нареди да хвърлят тялото в морето, за да не се надигнат вълните!

Аполоний не могъл да понесе това и му рекъл:

— Какво говориш ти, нещастнико? Искаш да хвърля в морето тялото на онази, която подаде ръка на мен — бедния и жалък корабокрушенец?

Между робите имало дърводелци и той им заповядал да издялат дъски и да сковат удобен сандък, да засмолят цепнатините и дупките и да обшият свръзките на дъските с оловни листове. Когато сандъкът бил готов, той го украсил с царски украшения, положил в него жена си и оставил двадесет хиляди златни сестерции^[18] до главата ѝ. Целунал за последен път останките ѝ, пролял сълзи над тялото, а сетне наредил да се грижат за детето и добре да го гледат, та да има поне някаква утеха в нещастията и да може да върне на царя ако не дъщеря, поне внучка.

26. Облях в горчиви сълзи, Аполоний наредил да спуснат сандъка в морето. На третия ден вълните го изхвърлили на ефеския бряг, недалеч от имението на някакъв лекар, който в този ден се

разхождал с учениците си край брега и като видял заседналия на плиткото сандък, казал на робите си:

— Вдигнете много внимателно този сандък и го отнесете във вилата!

Робите сторили това, лекарят полека го отворил и видял прекрасната девойка, нагиздена богато с царски украшения, която лежала в мнима смърт.

— Колко ли сълзи са пролели за тази девойка родителите ѝ! — възкликнал той.

А като видял и парите до главата ѝ, а отдолу — запечатан свитък, добавил:

— Я да видим какво е пожелала или заръчала скръбта.

Счупил печата и прочел следното: „Който намери този сандък, в който има двадесет хиляди сестерции в злато, моля го да задържи за себе си десет хиляди, а десет да похарчи за погребение. За този мъртвец бяха пролени много горчиви сълзи. Ако пък постъпи другояче, а не както повелява скръбта, дано умре последен, след близките си, та да няма кой да го погребее!“ Прочел лекарят табличните пред робите и казал:

— Хайде да дадем на мъртвата това, което повелява скръбта! И кълна се в живота си, ще похарча за това погребение повече, отколкото скръбта е определила.

След тези думи заповядал веднага да издигнат клада.^[19] Ала докато грижливо и старателно строели и тъкмели кладата, приближил се един ученик на лекаря, на вид — млад и неопитен, но по ум — видял и патил. Като видял да полагат на кладата прекрасното тяло на девойката, той попитал учителя си:

— Какво е това внезапно погребение?

— Тъкмо навреме идеш — отвърнал учителят. — Вземи едно шишенце мехлем и намажи тленните останки на починалата девойка.

Младежът донесъл шишенце мехлем, приближил се до ложето на девойката, разтворил дрехата на гърдите, изсипал мехлема, с опитна ръка го разтрил по цялото тяло и усетил от вътрешността на гърдите слабия, почти застинал пулс. Стъписал се младежът, защото разбрал, че тя е в мнима смърт. Напипал вените, проверил дъха от ноздрите; докоснал с устни устните и усетил слаб дъх, видял как животът се бори с лъжливата смърт и рекъл:

— Подложете факли от всички страни!

Донесли факли и той започнал да раздвижва вкочанените ръце и съсирената кръв потекла по жилите от разтривката.

27. Като видял това, младежът изтичал при своя учител и му казал:

— Учителю, девойката, която ти мислеше за умряла, е жива! И за да повярваш, ще ти покажа дишането, което беше спряло.

Напрегнал мишци, занесъл девойката в стаята си, сложил я на леглото, запретнал савана, затоплил масло, натопил в него вълна и намазал гърдите на девойката. Тогава кръвта, която била спряла от вкочаняването, потекла от топлината и пресекналото дишане започнало да се разпростира към вътрешностите. Появил се пулс, девойката отворила очи, поела си дъх, който вече почти била изгубила, и рекла със слаб и сподавен глас:

— Моля ви, докосвайте ме само както подобава да се докосва царица и царска дъщеря!

Младежът, понеже осъзнал, че е забелязал поради умението си нещо, което било убягнало на учителя му, изпълнен с радост отишъл при него и му казал:

— Ела, учителю, и виж доказателството за умението на своя ученик!

Учителят влязъл в стаята и като видял жива девойката, която мислел за умряла, рекъл на своя ученик:

— Хвала на изкуството ти, възхищавам се на умението ти, прекланям се пред настойчивостта ти. Но чуй ме, ученико: не искам да бъдеш лишен от наградата за изкуството си — вземи каквото ти се полага. Защото девойката донесе със себе си и пари.

Дал му десетте хиляди сестерции, а на девойката предписал да се възстановява със здрава храна и компреси. След няколко дена, като разбрал, че тя е от царско потекло, поканил свои приятели за свидетели и я осиновил. Тя молела със сълзи на очи никой да не я докосва и затова той я направил жрица на Диана, тъй като жриците ѝ пазели неприкосновена девствеността си.

28. През това време Аполоний плавал, обхванат от дълбока скръб, и най-накрая с божия помощ стигнал до Тарс, слязъл от кораба и се отправил към дома на Странгвилион и Дионисиада. Те го посрещнали, а той с болка им разказал всичките си прежеждия.

— Колкото сълзи изплаках по изгубената си съпруга — рекъл им Аполоний, — толкова утеха ще ми донесе спасената ми дъщеря. И така, мили домакини, понеже не желая да приема моето царство поради смъртта на съпругата ми, нито пък искам да се завърна при тъст си, чиято дъщеря погубих в морето, реших да се захвана с търговия и затова ви поверявам дъщеря си — гледайте я като своя, приемоте я с открито сърце и я назовете с името на вашия роден град — Тарсия. Освен това ви оставям и Ликорида, дойката на жена ми, и искам тя да храни дъщеря ми и да я пази.

С тези думи оставил детето, дал им злато, сребро и много скъпи дрехи и се закълел да не се подстригва и бръсне, да не си реже ноктите, докато не омъжи дъщеря си. Те се почудили, че полага такава тежка клетва, но дали честна дума и обещали да отгледат момичето. След като оставил дъщеря си, Аполоний се качил на кораба, излязъл в открито море и отплавал към далечната и непозната египетска земя.

29. Когато Тарсия навършила пет години, мъжът и жената я пратили да учи свободните изкуства, а заедно с нея изпратили и дъщеря си. В училището развили дарбите им, слуха им, научили ги да водят разговор, облагородили нравите им. Тарсия била на четиринадесет години, когато веднъж, връщайки се от училище, заварила своята дойка повалена от внезапна болест. Седнала до нея и взела да я разпитва за причините на болестта. Дойката се надигнала и й казала:

— Чуй, господарке Тарсия, последните думи на своята умираща прислужница, чуй ги и ги съхрани в сърцето си! Ала първо ще те попитам — кои смяташ за свои баща и майка, коя е твоята родина?

— Родина ми е Тарс, баща — Странгвилион, майка — Дионисиада — отвърнало девойчето.

Дойката въздъхнала и рекла:

— Чуй, господарке Тарсия, корените на своя род, за да знаеш какво да правиш след смъртта ми. Твоята родина е Тир, баща ти се

казва Аполоний, а майка ти е дъщерята на цар Архистрат. Когато те раждаше, изведнъж плацентата се върна, дъхът ѝ секна и това бе последният ден от живота ѝ. Баща ти нареди да направят сандък, украси го царски, сложи двадесет хиляди сестерции в злато вътре и го пусна в морето, така че, където и да я отнесат вълните, тя сама да се погрижи за себе си. А корабът се бори с ветровете и накрая донесе скърбящия ти баща и люлката с теб в този град. Той те повери на тези хора, Странгвилион и Дионисиада, остави ти и царски дрехи и даде обет да не си реже нито косите, нито ноктите, докато не те омъжи. И ако сега, след смъртта ми, хората, които са те приели и които ти наричаш родители, те обидят някой път, иди на площада. Там ще видиш статуя на баща си Аполоний — прегърни я и извикай: „Дъщеря съм на този, на когото е тази статуя!“ Гражданите, които пазят спомена за благодеянията на баща ти Аполоний, ще те спасят.

30. — Мила дойке — отговорило момичето, — бог да ми е свидетел: ако ми се беше случило нещо, преди да ми разкажеш това, изобщо нямаше да знам своя корен!

Както си говорили така, дойката издъхнала в скута на момичето. Девойката погребала тялото ѝ и я оплаквала една година. Като отминал траурът, тя възвърнала предишния си благороден облик, тръгнала на училище и отново се отдала на свободните изкуства, но не се докосвала до храната, преди да влезе в гробницата на дойката си с бутилка вино и с венец в ръка. След възлиянието тя увенчавала паметника, а сетне призовавала духовете на загиналите си родители.

31. Животът си течал така и в един празничен ден Дионисиада излязла на разходка с дъщеря си Филомусия и с Тарсия. Всички граждани гледали като чудо невиждано нагиздената Тарсия и казвали:

— Щастлив е бащата на Тарсия, а онази, дете я придружава, е направо позор и унижение за нея.

Безумен гняв обхванал Дионисиада, като чула да хвалят Тарсия, а да злословят за нейната дъщеря. Като останала сама, взела да си мисли така: „Минаха четиринадесет години, а баща ѝ Аполоний, който я доведе тук, така и не дойде да си я вземе, нито пък вест ни прати.

Сигурно е умрял някъде или е загинал в морето. Дойката ѝ предаде богу дух. Значи нямам съперник. Нищо няма да ми се случи, ако я затрия с оръжие или отрова; а дъщеря си ще нагиздя с нейните украшения.“ Докато си мислела така, съобщили ѝ, че е дошъл един управител на техен чифлик, на име Теофил. Тя го повикала и му казала:

— Ако искаш да получиш свободата си, а и награда заедно с нея — затрий Тарсия.

— Какъв грях е извършила невинната девойка? — запитал управителят.

— Значи не ми се подчиняваш? — извикала престъпната жена. — Прави това, което ти заповядвам! Иначе ще те сполети гневът на твоите господари.

— А как да го сторя? — попитал управителят.

— Тя има един такъв навик: щом се върне от училище, не слага залък в устата си, преди да влезе в гробницата на своята дойка. Ти трябва да се скриеш там с една кама и да я убиеш, като влезе, а тялото ѝ хвърли в морето. Когато дойдеш и кажеш, че си извършил това, ще получиш за награда свободата си.

Управителят взел една кама, скрил я в пазвата си и обърнал поглед към небето:

— Боже, само така ли мога да заслужа свободата си — като пролея кръвта на едно невинно момиче?

След тези думи с въздишки и плач се отправил към гробницата на дойката и се скрил там. А момичето на връщане от училище отишло, както му било обичаят, в гробницата да направи възлияние с вино и да увенчае паметника на дойката си. Както призовавало духовете на своите родители, управителят се хвърлил върху него откъм гърба, сграбчил го за косата и го повалил на земята. Когато искал вече да го прободне, момичето проговорило:

— Теофиле, какво съгреших аз, невинната девойка, та да загина от ръката ти?

— Ти нищо не си съгрешила — отговорил управителят, — сгрешил е баща ти Аполоний, дето те е оставил тук на Странгвилион и Дионисиада с много пари и царски дрехи.

Като чула това, девойката взела да се моли със сълзи на очи:

— Жив да си, позволи ми да се помоля на бога!

— Помоли се — отвърнал Теофил. — Той и бог знае, че не по своя воля върша това престъпление.

32. И докато момичето се молело на бога, изведнъж дошли пирати и като видели, че някакъв човек с кама в ръка иска да я пониже, се развикали:

— Пощади я, варварино, пощади я и не смей да я убиваш! Тя е наша плячка, а не твоя жертва!

Като чул виковете, управителят я пуснал, избягал и се скрил зад гробницата. Пиратите доплавали до брега, сграбчили и вързали момичето, качили го на кораба и излезли в открито море. Управителят се върнал след известно време и като видял, че момичето е изтръгнато от прегръдката на смъртта, благодарил на бога, задето сам не извършил престъплението. Върнал се при господарката си и ѝ казал:

— Каквото нареди — сторено е. Сега изпълни това, което ми обеща.

Престъпната жена отвърнала:

— Не стига, че си извършил убийство, ами отгоре на това искаш и свободата си?! Я се връщай във вилата и се захващай за работа, да не те сполети гневът на господарите ти!

Като чул това, управителят вдигнал очи към небето и продумал:

— Ти знаеш, господи, че не съм извършил престъпление. Бъди съдия между нас!

След това си отишъл във вилата. Тогава Дионисиада, като си мислела за скроеното от нея престъпление и се чудела как може да се скрие това позорно дело, влязла при мъжа си Странгвилион и му рекла:

— Мили съпруге, спаси жена си, спаси дъщеря ни! Злите езици ме хвърлиха в голям гняв и лудост и изведнъж си рекох: „Ето, вече минаха повече от четиринадесет години, откак бащата на Тарсия я остави на нас, а нито веднъж не ни прати вест дали е жив и здрав — може би е умрял от мъка или е загинал сред морските вълни и бури. Нейната дойка предаде богу дух. Значи нямам съперник. Ще затрия Тарсия и с нейните украшения ще нагиздя дъщеря ни.“ Знай, че това е сторено. А сега, за да заблудим любопитството на гражданите, облечи траурни дрехи, както съм направила и аз, ще плачем с лъжливи сълзи и

ще казваме, че внезапно е умряла от болест на стомаха. Тук наблизно, извън града, ще издигнем голяма клада и ще казваме, че сме я положили върху нея.

Като чул това, Странгвилион цял се разтреперил, вцепенил се и отвърнал:

— Дай ми траурни дрехи, за да оплача себе си, че ми се падна такава престъпна жена! Горко ми! О, не щастие! — вайкал се той. — Какво да правя, какво да кажа на баща й, спасителя на този град от гладна смърт, комуто именно аз за първи път дадох подслон и когото именно аз убедих да влезе в града! Заради този град той претърпя корабкрушение, видя отблизо смъртта, изгуби всичко свое и претърпя лишения и беди. Когато с божията помощ се посъвзе, бе толкова благочестив, че не замени доброто със зло, дори не се сещаше за злото, което го сполетя, а предаваше всичко на забрава. Отгоре на това ни помнеше, и тогава, когато бе щастлив, остана привързан към нас, възнагради ни и като ни смяташе за честни, ни повери дъщеря си, за да я отгледаме; отнасяше се към нас с такова доверие и любов, че нарече дъщеря си с името на нашия град! Горко ми, сляп съм бил! Себе си трябва да оплача и невинната девойка, задето съм се събрал с най-вероломната отровна змия и коварна жена!

Вдигнал очи към небето и добавил:

— Боже, ти знаеш, че не съм опетнен с кръвта на Тарсия, отмъсти за нея и накажи Дионисиада!

Сетне изгледал жена си и й казал:

— Как ти, омразна на бога жено, можеш да укриеш това гнусно престъпление?

А Дионисиада облякла в траурни дрехи себе си и дъщеря си, взела да пролива лъжливи сълзи, свикала гражданите и им казала:

— Скъпи съграждани, повиках ви, за да ви кажа, че изгубихме тази, която беше наша надежда и утеха за старините ни. От Тарсия, която добре познавате, ни останаха само скръб и горчиви сълзи. Наредихме да я погребат достойно.

Отишли гражданите там, където по думите на Дионисиада бил гробът, и заради заслугите и благодеянията на баща й Аполоний събрали пари и издигнали гробница с такъв надпис: „На подземните богове. От гражданите на Тарс — на девойката Тарсия заради благодеянията на Аполоний от Тир...“

33. В това време пиратите, отвлекли Тарсия, пристигнали в град Митилена^[20] и заедно с другите роби я изложили за продан на площада. Като я видял един сводник, жалък човек, той вече не искал да купи никой друг — ни мъж, ни жена, освен Тарсия, и започнал да наддава. Но Атенагор, владетелят на този град, като разбрал, че се продава някаква благородна, умна и красива девойка, предложил за нея десет хиляди сестерции в злато. Сводникът обаче дал двадесет. Атенагор вдигнал на тридесет. Сводникът — на четиридесет, Атенагор дал петдесет, сводникът — шестдесет, Атенагор — седемдесет, сводникът — осемдесет, Атенагор — деветдесет, сводникът на място дал сто и казал:

— Ако някой даде повече, аз ще дам десет отгоре.

— Ако взема да се състезавам с този сводник, за да купя една жена — рекъл Атенагор, — ще трябва да продам много други. Затова ще го оставя да я купи, а като я прати в публичния дом, ще ида пръв при нея и ще ѝ отнема дара на девствеността почти без пари; и тя ще бъде моя така, сякаш аз съм я купил.

Какво повече? Продали девойката на сводника, той я въвел в приемната зала, където имало златно изображение на Приап^[21], украсено със скъпоценни камъни, и ѝ казал:

— Помоли се на моето най-милостиво божество.

— Нима си от Лампсак?

— Ти не знаеш ли, нещастнице, че си попаднала в дома на алчен сводник? — отговорил той.

Като чуло това, момичето се разтреперило цяло, хвърлило се в краката му и извикало:

— Смили се над мен, господарю, спаси моята девственост! Умолявам те, недей да продаваш това тяло под такова позорно име!

— Стани, нещастнице — отвърнал ѝ сводникът, — ти май не знаеш, че пред сводника и палача молбите и сълзите пет пари не струват.

Повикал пазача на момичетата и му наредил:

— Да се украси хубаво една стая и да ѝ се сложи надпис: „Който пожелае да изнасили девойката Тарсия, ще даде половин фунт злато; след това ще се предлага на мъжете за по един денарий^[22] в злато.“

Пазачът изпълнил това, което му заповядал господарят.

34. На третия ден завели Тарсия, предвождана от тълпа с музика, в публичния дом. Атенагор, владетелят на града, бил пръв и с покрита глава влязъл в публичния дом. Като се качил в стаята ѝ, поседнал. Тогава дошла Тарсия, паднала в краката му и казала:

— Смили се над мен! Заклевам те в младостта ти, не ме изнасилвай, не позори името ми! Възпри срамното си желание и чуй злощастните ми премеждия и корените на рода ми.

Като му разказала всичките си нещастия, владетелят се смутил, объркал се и воден от благочестие, рекъл:

— Стани! Зная превратностите на съдбата, хора сме. Аз самият имам млада и невинна дъщеря и мога да се опасявам подобна участ да не сполети и нея.

След тези думи извадил четиридесет денария в злато, сложил ги в ръката на девойката и ѝ рекъл:

— Господарке Тарсия, ето ти повече, отколкото се иска за девствеността ти. И на останалите посетители разказвай същите неща, докато не бъдеш освободена.

— Благодаря ти безкрайно за твоята почтеност! — отговорило момичето със сълзи на очи.

На излизане го пресрещнал един приятел и го попитал:

— Атенагоре, как е новичката?

— По-добре не може и да бъде — чак до сълзи! — отвърнал той.

Сетне го последвал незабелязано. Като влязъл приятелят му вътре, Атенагор седнал да го чака, за да види какво ще стане. Както бил обичаят, момичето затворило вратата.

— Ако си добре — казал човекът, — кажи ми, колко ти даде младежът, дето преди малко влезе при теб?

— Даде ми четиридесет денария в злато — отвърнала тя.

— Дявол да го вземе! Толкова ли му се досвидя да ти даде цял фунт? А е толкова богат! Ето, за да знаеш, че съм по-добър от него, вземи цял фунт злато.

Атенагор пък, застанал отвън, продумал:

— Колкото повече дадеш, толкова повече ще плачеш!

И ето че момичето паднало в краката на новия си посетител и му разказало прежеждията си по същия начин. Така тя го смутила и го възпряла от желанието му.

— Стани, господарке! — рекъл ѝ младежът. — И аз съм човек, подвластен на превратностите на съдбата.

— Благодаря ти безкрайно за почтеността! — отвърнало момичето.

35. Като излязъл, той заварил Атенагор да се смее и му рекъл:

— Ей, голяма работа си! Не можа ли на някой друг да пробуташ твоите „сълзи“?

Заклели се един на друг да не издават нищо и зачакали какво ще стане по-нататък. И какво да видят? От своето скривалище те наблюдавали как всички, които влизали, излизали разплакани с един златен денарий по-малко в кесията си. Най-накрая девойката спряла да приема и занесла парите на сводника с думите:

— Ето ти цената на моята девственост.

— Колко е по-добре, като си весела, а не опечалена! — казал сводникът. — Продължавай така, че да ми носиш всеки ден все повече пари!

На другия ден тя му казала същото:

— Ето ти цената на моята девственост, за която платих отново с молби и сълзи, и пак се запазих непорочна.

При тези думи сводникът се разгневил, че е съхранила девствеността си, и повикал пазача на момичетата.

— Виждам, че си толкова небрежен, дори не знаеш, че Тарсия е девствена! Ако като девойка печели толкова пари, колко ще печели като жена? Вземи я и ти ѝ отнеми дара на девствеността!

Пазачът веднага я завел в стаята си и я попитал:

— Каж ми истината, Тарсия, вярно ли е, че си още девойка?

— Докато господ е с мене — девойка съм.

— Е как тогава спечели толкова пари за тези два дена?

— Със сълзите, които проливах, разказвайки на всеки от моите посетители прежеждията си, а те се нажаляваха и се смияваха над моята девственост — казала тя и се хвърлила в краката му с думите: — Смили се, господарю, и помогни на пленената царска дъщеря!

Когато му разказала всичките си прежеждия, той се трогнал и рекъл:

— Много е алчен този сводник. Не зная дали ще успееш да останеш девойка.

36. — Може да са ми от полза свободните изкуства — отвърнала девойката, — образована съм отлично; а също така лирата пее в ръцете ми. Ти заповядай утре да сложат пейки на някое оживено място, а аз ще покажа своето дар-слово; след това ще посвирия и така от ден на ден с изкуството си ще печеля все повече и повече.

Пазачът сторил това и тя имала такъв успех, целият град така я обикнал, че и мъже, и жени ѝ носели много пари всеки ден. А владетелят Атенагор, като не забравял за непокътнатата девственост и благородния произход на Тарсия, я пазел така, сякаш му е единствена дъщеря, давал много пари на пазача, под чиято защита я оставял.

37. Докато ставали тези неща в Митилена, Аполоний пристигнал след четиринадесет години в Тарс и веднага се отправил към дома на Странгвилион и Дионисиада. Като го съзрял отдалече, Странгвилион презглава хукнал към жена си и викнал:

— Ти разправяше, че Аполоний бил загинал в корабокрушение! На ти сега — ето го, идва да иска дъщеря си. Какво ще кажем на бащата за дъщеря му, чиито родители бяхме досега?

При тези думи престъпната жена се разтреперила и казала:

— Смили се над мене, съпруже, признавам си — грижейки се за нашата дъщеря, погубих чуждата. Затова облечи сега траурни дрехи и нека да пролеем лъжливи сълзи, да му кажем, че е умряла внезапно от болест на стомаха. Като ни види облечени така, ще повярва.

Докато се разправяли, Аполоний влязъл в дома на Странгвилион, отметнал дългата коса от челото си и отстранил гъстата брада от устата си. Видял ги в траурни дрехи и попитал:

— Верни приятели, ако все още заслужавате това име, защо при моето пристигане леете горчиви сълзи? Да не би тези сълзи да са по-скоро мои, отколкото ваши?

Престъпната жена през плач му отвърнала:

— О, да можеше тази вест да ти я донесе някой друг, а не аз или мъжът ми! Знай, че дъщеря ти Тарсия внезапно почина от болест на стомаха.

Като чул това, тръпка разтърсила цялото тяло на Аполоний, той пребледнял и се вкаменил от мъка. Но след това си поел дъх, погледнал жената и ѝ казал:

— Дъщеря ми Тарсия е починала преди няколко дни; нима и парите, и украшенията, и дрехите са загинали заедно с нея?

38. При тези думи престъпната жена донесла всичко и му го върнала според уговорката.

— Повярвай ни — рекла, — че ако съдбата позволяваше, щяхме да ти върнем и дъщерята, както ти връщаме всичко това. И за да се увериш, че не те лъжем, доказателство ни е надгробният паметник на дъщеря ти, издигнат в нейна чест със събрани от гражданите пари, защото те помнят твоите благодеяния. Твоя милост можеш да го видиш с очите си.

Аполоний повярвал, че тя наистина е умряла, и казал на робите си:

— Вземете тези неща и ги занесете на кораба, а аз отивам да видя паметника на дъщеря си.

Отишъл и прочел надписа: „На подземните богове. Гражданите на Тарс издигнаха със събрани от тях пари този паметник на девойката Тарсия, дъщеря на цар Аполоний, заради благодеянията му към града с най-благочестиви чувства“.

Прочел надписа и останал като вкаменен. Учудил се, че не може да пролее нито една сълза, и взел да хули очите си:

— О, жестоки очи, гледате надгробния надпис на моето чедо и не можете ни една сълза да пролеете! О, горко ми! А може би дъщеря ми е жива?

С тези думи се върнал при кораба и наредил на хората си:

— Хвърлете ме в трюма на кораба! Искам да намеря сред морето смъртта си, защото на земята не видях бял ден!

39. Хвърлил се в трюма на кораба, вдигнали котва и излезли в открито море на път към Тир. Но както си плавали с попътен вятър, изведнъж морето сменило лика си и започнало да ги мята на всички страни. Те започнали да се молят на бога и с негова помощ най-сетне пристигнали в град Митилена. Там бил в разгара си празникът на Нептун. Като разбрал това, Аполоний въздъхнал.

— Ех, всички празнуват освен мене! Но нека не изглеждам печален и алчен! Стига им на робите ми наказанието, че са попаднали при един толкова нещастен господар.

Извикал своя иконом и му наредил:

— Дай десет златни денария на момчетата — да вървят да си купят каквото искат, за да отпразнуват този ден. А мен забранявам да ме търси който и да е; ако някой го стори, ще заповядам да му строшат краката.

Моряците на Аполоний устроили пир — по-хубав, отколкото на другите кораби. Случило се така, че Атенагор, владетелят на града, който взел под свое покровителство дъщеря му Гарсия, се разхождал по брега и разглеждал корабите. Както ги оглеждал един по един, забелязал, че този кораб е по-хубав и по-украсен от другите. Приближил се, спрял и взел да му се възхищава. А моряците и робите на Аполоний го поздравили с думите:

— Каним те, славни владетелю, да ни удостоиш с вниманието си.

И той, заедно с петима свои роби, се качил на кораба. Като ги видял, налягали дружно край трапезата, настанил се и той между пируващите, извадил десет златни денария и ги сложил на масата с думите:

— Ето, да не излезе, че даром сте ме поканили.

А те всички отговорили:

— Безкрайно сме ти благодарни за твоето благородство!

Атенагор по едно време забелязал, че всички се държат свободно на масата, без да имат старши, който да ги ръководи, и запитал:

— Както така хубаво си пирувате, я ми кажете — кой е господарят на този кораб?

— Мъка е обсебила господаря на този кораб, затова той лежи в трюма, там в тъмното: жена си и дъщеря си оплаква — отвърнал кормчията.

Като чул това, Атенагор се натъжил и му рекъл:

— Ще ти дам два денария. Слез при него и му кажи: „Атенагор, владетелят на този град, те моли да излезеш от тъмнината и да дойдеш при него на светло.“

Младежът отговорил:

— Ако можех за два денария да си купя четири крака... Не можа ли да избереш някой друг измежду нас за тази работа? Накарай друг да отиде, защото той заповяда, ако някой го повика, да му строшат краката.

— Той е издал тази заповед на вас, а не на мен, когото не познава — отвърнал Атенагор. — Затова аз ще сляза при него. Кажете ми как се казва.

— Аполоний — отговорили робите.

40. Като чул името, Атенагор си казал: „И Тарсия споменаваше, че баща ѝ се казвал Аполоний.“ Момчетата му показали пътя и той отишъл при него. Заварил го да лежи в тъмното, с мръсна брада, с рошава и сплъстена коса, и с тих глас го поздравил:

— Здравей, Аполоний!

Аполоний помислил, че някой от неговите хора е нарушил заповедта му, и се обърнал към него разгневен, но като видял непознат човек, благороден на вид и добре облечен, потиснал гнева си с мълчание. Атенагор, владетелят на града, му казал:

— Знам, че се учудваш, задето те наричам по име. Знай, че аз съм владетелят на този град.

Като не получил никакъв отговор, Атенагор продължил:

— Слязох по пътя на брега да погледам корабите и сред другите забелязах твоя — чудесно украсен и приятен наглед. Като се приближих, твоите приятели и моряците ти ме поканиха вътре. Качих се и с удоволствие възлегнах край трапезата. Попитах за господаря на кораба. Те ми казаха, че имаш тежка мъка; това виждам и аз. Но не отхвърляй желанието ми, излез от тъмнината на светло и поседни с нас за малко! И се надявам, че господ ще ти прати след тази голяма скръб още по-голяма радост.

Обаче Аполоний, изтощен от мъката, надигнал глава и отвърнал:

— Който и да си, господарю, върви, възлегни край трапезата и пирувай с моите хора като със свои. А аз съм така сломен от

нещастieto, че не ми се иска не само да пирувам, но и да живея.

Смутен, Атенагор излязъл от трюма, върнал се горе, настанил се край трапезата и казал:

— Не можах да убедя вашия господар да излезе на светло. Какво да сторя, та да го избавя от желанието му да умре? А, хрумна ми нещо — иди, момче, при сводника и му кажи да ми прати Тарсия.

Момчето отишло при сводника, той го изслушал, не могъл да откаже на такъв човек и макар и с нежелание, изпратил я. Тарсия дошла на кораба и Атенагор, като я видял, ѝ казал:

— Ела, господарке Тарсия. Тук има нужда от твоето изкуство, за да утетиш господаря на този кораб и на всички тези хора, който седи долу в тъмнината, и да го склониш да излезе на дневна светлина; жена си и дъщеря си оплаква той. Това е благочестието, заради което бог е милостив към хората. Върви сега при него и го убеди да излезе на светлината — може би чрез нас бог иска да му дари живот. Ако успееш да сториш това, ще те откупя за тридесет дена от сводника, за да можеш да си починеш от грижата за своята девственост; освен това ще ти дам десет хиляди златни сестерции.

Девойката го изслушала и решително се упътила към трюма на кораба при Аполоний и го поздравила с тих глас:

— Здравей, който и да си, и се възрадвай, защото не съм някоя пропаднала жена, а непорочна девойка, която е дошла тук да те утети, опазила девствеността си сред всички несгоди, заплашващи моята невинност.

41. И с прекрасен глас запяла такава песен:

*Стъпвам във кал, ала с кал аз не съм досега
омърсена,*

тъй както роза с бодли не може да бъде ранена.

*Лоши пирати ме грабнаха, с меч ме заплашваха
злобно.*

*Сводник ме купи от тях, но честта ми не е
опетнена.*

Ако не плачех, скърбях и по близки сълзи не проливах,

бих най-прекрасна била, само татко да знаеше где съм.

Царска издънка съм аз, моите прадеди — знатни и видни,

ала презряха ме тук, при това да се радвам ме карат!

Спри със сълзите горчиви, махни тази скръб и неволя,

взор обърни към небето, душа възвиси до звездите!

Бог, който всичко създал е, творецът, при нас тук ще дойде;

не ще даде този плач, тази болка напразна да трае!

При тези думи Аполоний надигнал глава, погледнал девойката и въздъхнал:

— Горко ми! Докога ще скърбя и ще гневя бога? Повдигнал се, седнал до нея и ѝ рекъл:

— Много ти благодаря за почтеността и благородството; за утешението ще ти се отплатя и аз на свой ред. Някога, ако бог ми прати радост, ще възвърна царската си власт; а стане ли така, ще те върна на родителите ти, щом казваш, че си от царски род. А сега вземи тези двеста денария и се радвай — все едно, че си ме извела на дневната светлина. Върви си! И те моля — втори път не ме търси, защото разочовърка прясната ми рана.

Тя взела двестата денария и си отишла. Тогава Атенагор я попитал:

— Защо се връщаш, Тарсия? Напразни ли бяха старанията ти? Успяхме ли да сторим добро и да помогнем на човека, който сам себе си убива?

— Направих всичко каквото можах — отвърнала Тарсия, — но той ми даде двеста денария и ме помоли да си вървя с думите, че съм подновила и засилила скръбта му и че се измъчва още повече.

— Ще ти дам четиристотин денария, само слез при него! Върни му тези двеста, които ти е дал, и го накарай да излезе на светлината с думите: „Желая не парите ти, а твоето спасение!“

Слязла Тарсия при него и му рекла:

— Дори и да си решил да си останеш в траур, позволи ми поне заради това, че ме почете с толкова много пари, да ти задам тук, в тъмнината, няколко гатанки. Ако ги разгадаеш, ще си отида; ако ли не — ще ти върна парите, дето ми даде, и ще се кача горе.

За да не излезе, че иска да си получи обратно парите, а и защото му се искало да чуе какво ще му каже тази разумна девойка, той рекъл:

— Макар и в моите нещастия да не ми остава нищо друго, освен да плача и да скърбя, питай каквото имаш да питаш и си върви. Умолявам те, остави ме на мира в мъката ми!

42. Тогава Тарсия казала:

*— Къща една на земята с глас ясен ечи из простора;
къщата екне сама, а живущият в нея мълчи си.
Заедно тичат обаче, ведно обитател и къща.*

Хайде сега, ако наистина си цар в своята родина, както разправяш (понеже се знае, че никой не е по-сведущ от царя), разгадай ми гатанката!

Аполоний кимнал с глава:

— За да знаеш, че не те излъгах, слушай: къщата, която отеква по земята, е вълната; немият обитател на тази къща е рибата, която тича заедно с къщата си.

С възхищение девойката разбрала по отговора, че наистина е цар, и решила да го изпита с по-трудни гатанки:

*— Мила съседка на стръмния бряг, неразделна от
него,
пея на Музите аз, а обагрена в черно, вещая
слово, по мен начертано от пръсти на мъдър
учител.*

— Милата приятелка на брега, която отправя песните си към небето — отвърнал Аполоний, — е тръстиката, винаги съседка на брега, защото расте на места, разположени близо до вода. Именно тя, обагрена с черно мастило, е вестителката на словото.^[23]

Момичето продължило:

*— Нося се, бърз и източен, дете на гората
прекрасна,
спътници мои безброй придружават ме, дете да
тръгна,
пътища много минавам, а диря една не оставям.*

Аполоний поклатил глава и казал:

— О, ако можех да се отърся от скръбта, щях да те науча на нещата, които не знаеш. Все пак ще отговоря на гатанката ти, защото се учудвам как може на такава крехка възраст да си толкова разумна. Продълговатото дърво е корабът, рожба на прекрасната гора; носи се бързо, тласкан от вятъра, сподирен от спътници — вълните; минава много пътища, но не оставя никаква следа.

Тогава девойката, разпалена от неговата досетливост, му задала нова гатанка:

*— Цялата сграда обгръща я огън безвреден и
кротък:
пламък по всички стени пропълзява, но без да ги
пали.
Гол е домът, а и гол посетителят влиза във него.*

— Ако можех да се отърся от скръбта — отвърнал Аполоний, — самият аз щях да премина невредим през този огън. Защото щях да вляза в банята, където от всички страни по тръбите преминават пламъци; домът е гол, защото вътре няма нищо освен седалки, а посетителят влиза гол, без дрехи.

Тогава момичето продължило:

— Две остриета по мене се свързват в желязно единство.

Боря се с вятъра, влизам във битка с дълбоката бездна.

Водния слой аз претърсвам, земята ухапвам под него.

— Това е тази, която те държи на едно място в този кораб, котвата — отговорил Аполоний. — Та нали тя представлява две свързващи се в едно желязни остриета. Котвата се бори с вятъра и с дълбоката бездна; прониква през водата до най-дълбокото и впива зъби в дъното.

Тарсия пак му задава гатанка:

— Тежка не съм, тежестта на водата ми тегне отвътре.

Цяла подувам се аз, напоена през отвори много.

Крие се в мен течността, но сама не изтича навънка.

— Това е гъбата сунгер — отговорил Аполоний, — която е лека, а става тежка и се надува, когато вода проникне през отворите ѝ и я напои, без да изтича от само себе си.

43. Момичето отново продължило:

— Нямам прическа, с коси аз не съм украсена богато, вътре във мен са косите, затуй тях ме вижда ги никой.

Горе високо ръка ме подхвърля, ръка ме подхваща.

— Когато бях в Пентапол след корабкрушение — отговорил Аполоний, — точно това нещо доведе дотам, че да стана приятел на царя. Това е топката, която не е обвита в косми, но не е и лишена от тях, защото е напълнена отвътре; тя се хвърля и хваща с ръце.

Момичето пак рекло:

— Свой образ траен аз нямам, но чужд не е никой за мене.

*Блясък се крие във мен, просияващ в лъчи отразени.
Нищо само не показвам, преди да го видя изпърво.*

— Огледалото няма определен образ, защото мени изображението си; никой образ не му е чужд, защото изобразява това, което има пред себе си.

Момичето пак рекло:

*— Четири равни сестри сме и тичаме бързо, така че даваме вид, че се гоним, макар едно нещо да вършим.
Близо сме, редом съвсем, а не можем докосна се нивга.*

— Четирите сестри, приличащи си по форма и външен вид, са колелата, които по правило тичат, като че се гонят; и макар че са близо едно до друго, никога не могат да се докоснат.

Но момичето не спирало:

*— Ние сме братя, нагоре в небето стремим се високо,
все със еднаква направа, в единен ред стегнати всички;
който високото търси, го качваме във висините.*

— За бога, престани да радваш сърцето ми, за да не излезе, че осквернявам паметта на моите мъртъвци. Това е стълбата, изправена нагоре, чиито стъпала са с еднаква направа, в единен ред стегнати всички, и който иска да стигне нависоко, се изкачва по нея нагоре.

44. След това добавил:

— Ето ти още сто златни денария и си върви, за да оплача паметта на своите близки.

А момичето, наскърбено, че такъв умен мъж иска да умре, прибрало парите в пазвата си, хванало го за траурната дреха и се опитало да го измъкне на светлината. Отблъсквайки я, той я повалил на земята. Тя паднала и от носа ѝ потекла кръв. Седнала, заплакала и жално занареждала:

— О, жестоки небеса, които позволявате още от люлката да търпя невинна такива нещастия! Защото, още когато съм се родила в морето сред бури и ветрове, плацентата се върнала в утробата на майка ми, кръвта се съсирила и тя умряла, без да бъде погребана в земята. Но все пак баща ми я украсил с царски дрехи и накити, положил я в един сандък с двадесет хиляди сестерции в него и я предал на Нептун. А мен сложил в люлка и ме дал на безчестния Странгвилион и на жена му Дионисиада заедно с царски украшения и дрехи, заради които те стигнаха до такова вероломство, че искаха да ме убият, и заповядаха на едни безсрамен роб на име Теофил да ме затрие. Но когато вече бе готов да ме убие, аз поисках позволение да се помоля на бога. По време на молитвата ми дойдоха пирати, които ме отвлякоха и ме докараха в тези места. А тук ме продадоха на един безчестен сводник.

45. Като чул това, Аполоний ахнал и се разплакал. Дотичал и Атенагор, владетелят на града, и заварил Аполоний да плаче на рамото на Гарсия и да говори така:

— Това е дъщеря ми Гарсия, която оплаквам сега, заради нея навремето заплаках с нови сълзи и мъката ми се поднови. Аз съм Аполоний от Тир, който те даде на Странгвилион. Кажи ми: как се казваше твоята дейка?

— Ликорида — отговорила тя.

Тогава Аполоний възкликнал още по-силно:

— Ти си моята дъщеря!

— Ако търсиш Тарсия, аз съм — отвърнала тя.

Изправил се тогава Аполоний, захвърлил траурните дрипи и облякъл изящни дрехи, прегърнал я, целунал я и заплакал. А Атенагор, като ги гледал така прегърнати, облени в сълзи и двамата, и той самият горчиво се разплакал и разказал как и пред него навремето описала всичко това девойката от публичния дом и колко време е минало, откак била отвлечена и продадена от пиратите. Атенагор се хвърлил в краката на Аполоний и извикал:

— Заклевам те в името на бога, който върна бащата на дъщеря му, не давай Тарсия на друг мъж! Аз съм владетелят на този град и благодарение на моята закрила тя остана девойка.

— Как мога да се противя на такава доброта и благочестие? Още повече — и аз желая това, защото дадох обет да не свалям траура, докато не омъжа дъщеря си. Сега остава само едно — да отмъстя за дъщеря си на този сводник, от когото е изтърпяла толкова злини.

Като чул това, Атенагор взел да вика из града, на площада, в курията:

— Тичайте, граждани и благородници, тичайте насам, че градът ще загине!

46. От всички страни се стекли хората и настанала голяма суматоха. Никой не си останал вкъщи — ни мъж, ни жена. Като се събрали всички, Атенагор им казал:

— Граждани на Митилена, знайте, че тук е дошъл Аполоний от Тир и ето сега насам бърза цяла флотилия кораби с много войници, за да унищожи тази провинция, и причината е един мизерен сводник, който купил дъщеря му Тарсия и я пратил в публичен дом. И за да спасим нашия град, нека му предадем нечестивеца — да си отмъсти на него, а всички ние да не се излагаме на опасност.

Хората го разбрали от една дума. Довели сводника на площада с вързани на гърба ръце. Издигнали висока трибуна и на нея се възкачил Аполоний в царски одежди, а не както дотогава — в траурни дрехи, с подстригана коса и корона на главата, заедно с дъщеря си Тарсия. Той

я прегърнал пред всички и задавен от сълзи, не могъл да проговори. Атенагор дал знак с ръка на тълпата да замълчи и казал:

— Граждани на Митилена, вашето вродено благочестие ви събра тук. Вижте Тарсия, намерена от баща си, Тарсия, тласкана довчера от алчния сводник в ръцете ни, за да я опозорим, Тарсия, останала неопетнена благодарение на благочестието ви. И за да ви бъде Аполоний още по-благодарен, погрижете се дъщеря му да бъде отмъстена.

Тогава всички завикали в един глас:

— Сводникът — на кладата, а богатството му дайте на момичето!

След тези думи хвърлили сводника в огъня. А неговият пазач, всички момичета и богатствата му били предадени на Тарсия. Тя казала на пазача:

— Дарявам ти живота, защото благодарение на добрината ти останах девойка.

Дала му десет таланта и му върнала свободата. След това се обърнала към изправените пред нея момичета:

— Каквото сте спечелили за този мизерник с телата си, връщам ви го. И понеже бяхте робини заедно с мен, от днес нататък бъдете свободни заедно с мен!

47. След тези думи Аполоний от Тир станал и се обърнал към народа:

— Почтени и достойни за уважение граждани, благодаря ви за вашето благочестие, породено от честността ви и донесло на мен утеха, спасение и слава. На вас дължа разкриването на лъжливата смърт, на вас дължа спасената непорочност на единствената си дъщеря, на вас дължа и това, че тя се върна в бащините обятия. Затова дарявам на града ви сто златни таланта, за да укрепите стените му.

Щом изрекъл това, Аполоний заповядал веднага да им бъде поднесен дарът. А гражданите, получили златото, му издигнали огромна статуя, която го изобразявала застанал на носа на кораб, стъпил върху главата на сводника, а с дясната ръка прегърнал дъщеря си, и сложили надпис: „В памет на Аполоний от Тир, който възстанови градските стени, и на Тарсия, опазила благочестиво непорочността си

и преживяла най-тежки прежеждия, целият народ дарява този паметник в знак на вечна обич“.

Какво повече? След няколко дена Аполоний оженил дъщеря си за Атенагор с големи почести и всенародно веселие.

48. След това тръгнал на път заедно с цялата си свита, със зет си и с дъщеря си, с намерение да мине през Тарс и да се завърне в родината си. Но насън му се явил някакъв човек, подобен на ангел, който му казал:

— Аполоний, кажи на своя кормчия да насочи кораба към Ефес. Като стигнеш там, иди с дъщеря си и зет си в храма на Диана и разкажи подред всички прежеждия, които са те сполетели от младежките ти години, та досега. После иди в Тарс и отмъсти за невинната си дъщеря.

Аполоний се събудил, вдигнал дъщеря си и зет си и им разказал съня.

— Направи така, както ти е рекъл, господарю — казали те.

Той наистина заповядал на кормчията да обърне кораба към Ефес. Пристигнали благополучно. Аполоний слязъл от кораба и се упътил с близките си към храма на Диана, където жена му била станала първа между жриците. Тя била толкова красива и непорочна, че Диана нямала по-любима жрица от нея. Аполоний и близките му влезли в светилището и той помолил да му отворят храма, за да разкаже прежеждията си на Диана. Известили най-главната от всички жрици, че е пристигнал някакъв незнаен цар с дъщеря си и зет си и с много дарове и че иска да говори на богинята. Като чула, че е дошъл цар, тя облякла царска премяна, окичила косите си със скъпоценни камъни и тръгнала, в пурпурна дреха, следвана от цяла свита робини. Влязла в храма. Като я видели, Аполоний, дъщеря му и зет му се хвърлили в краката ѝ. Красотата ѝ била ослепителна и те помислили, че е влязла самата Диана. Отворили им, те поднесли даровете и Аполоний започнал да разказва през сълзи на богинята:

— На младини ме наричаха велик цар, бях изучил всички науки, както подобава на благородниците и царете, и реших гатанката на несправедливия цар Антиох, за да получа дъщеря му за жена. Но той, комуто природата бе отредила да ѝ бъде баща, живееше с нея в

престъпен съюз, без срам я бе направил своя съпруга и кроеше как да ме убие. Докато бягах от него, претърпях корабокрушение и киренският цар Архистрат ме прибра и ме удостои с честта да ми даде дъщеря си за жена. Тя поиска да дойде с мен, за да поема царството си, и така се роди моята дъщеричка, която твоят вестител, велика Диано, ми нареди да ти представя. След като роди на кораба, жена ми издъхна. Облякох я, както е редно, с царски дрехи и я положих в един сандък с двадесет хиляди златни сестерции, за да бъда сигурен, че където и да я намерят, ще я погребат достойно. Дъщеря си поверих на безчестните Странгвилион и Дионисиада. Прекарах четиринадесет години в Египет, оплаквайки жена си, и след това се върнах да прибера дъщеря си. Казаха ми, че била умряла. И когато отново, за втори път, потънах в скръб след смъртта на жена си и дъщеря си и самият аз исках да умра, ти ми върна дъщерята.

49. Както Аполоний разказвал всичко това, жрицата на Диана възкликнала:

— Аз съм жена ти, дъщерята на цар Архистрат!

Хвърлила се в прегръдките му и занарежда:

— Ти си моят Аполоний от Тир, ти си учителят, който ме учеше с веща ръка, ти си този, който ме взе от баща ми Архистрат, ти си този, когото обикнах не заради страстта, а заради мъдростта ти! Къде е дъщеря ми?

Гръмнала из Ефес вестта, че Аполоний е намерил жена си, тяхната жрица. Голяма радост се възцарила в града, улиците пъстреели от цветя, навсякъде се разнасяла музика, устройли пир и всички наравно се веселили. Жената определила на своето място за жрица тази, която била най-добрата след нея. Ефесци я изпратили с радост, но и със сълзи и горчив плач, че ги оставя. Тя се сбогувала с тях и се качила на кораба с мъжа си и дъщеря си.

50. Аполоний отстъпил царската власт на зет си Атенагор. След това заедно с него, дъщеря си и жена си се отправил с войска към Тарс. Там заповядал да заловят Странгвилион и Дионисиада и да му ги

доведат пред трибуната на площада. Като ги довели, Аполоний се обърнал към всички:

— Кажете ми, граждани на Тарс, нима някога Аполоний от Тир се е показал неблагодарен към някого от вас?

Те извикали в един глас:

— Наричали сме те и винаги ще те наричаме наш цар и баща на отечеството ни. Желали сме и желаем да дадем живота си за теб, с чиято помощ се отървахме от надвисналия глад и смъртна опасност. Статуята, която ти издигнахме, го доказва.

— Поверих дъщеря си на Странгвилион и жена му Дионисиада — продължил Аполоний. — Те не искат да ми я върнат.

— Кълна се в царската ти милост — рекъл Странгвилион, — тя изживя дните, които ѝ бяха отредени.

— Гледайте, граждани на Тарс — казал Аполоний, — не стига, че в злобата си искаха да извършат убийство, а отгоре на това се кълнат в царската ми мощ. Ето, ще ви покажа и ще ви дам доказателство за това, което ще видите.

Аполоний извел напред дъщеря си пред всички и казал:

— Ето, дъщеря ми Тарсия е тук!

Като я видяла, злата жена цяла се разтреперила, гражданите останали изумени. Тарсия заповядала да ѝ доведат управителя Теофил. Като го довели, тя му казала:

— Теофиле, ако искаш да те пощадя от заслужени мъчения и смърт и да спечелиш снизхождението ми, кажи високо кой ти нареди да ме убиеш!

— Моята господарка Дионисиада — отговорил той.

Тогава всички граждани, убедени от тези доказателства, към които се прибавило и признанието на Странгвилион, и тласкани от здравия разум, сграбчили Странгвилион и Дионисиада, извели ги вън от града и ги убили с камъни. Хвърлили ги в полето на зверовете и птиците, та дори и телата им да не бъдат погребани в земята. Искали да убият и Теофил, но Тарсия се намесила и те не го докоснали.

— Благочестиви граждани — рекла им тя, — ако той не ми беше дал време да се помоля на бога, дори вашата преданост нямаше да ме спаси.

Веднага освободила Теофил и го наградила.

51. И така, от радост Аполоний възнаградил гражданите с големи благодеяния. Останал там с близките си петнадесет дена и обновил обществените бани, стените, крепостните кули. След това се сбогувал с гражданите и отплавал за Пентапол в Кирена. Пристигнал благополучно. Отишъл при своя тъст, цар Архистрат. Видял Архистрат дъщеря си с мъжа ѝ и внучката си Тарсия с нейния мъж. Поздравил царските деца, целунал Аполоний и дъщеря си и прекарал цяла година, без да се отделя от тях, радостен и щастлив. Но дните му свършили и той издъхнал в ръцете им, като оставил половината царство на Аполоний и половината — на дъщеря си.

А веднъж Аполоний, разхождайки се край морето, видял оня рибар, който го прибрал като корабкрушенец и му дал половината от дрехата си, и заповядал на своите роби да го доведат в палата. Като видял, че го карат към палата, рибарят помислил, че го водят натам, за да го убият. Но с влизането му Аполоний от Тир, който седял на трона до своята съпруга, наредил да го доведат пред него и казал на жена си:

— Господарке и благоверна съпруго, това е моят побратим, който ми се притече на помощ и ми посочи пътя да дойда при теб.

След това се обърнал към него:

— Благородни човече, аз съм Аполоний от Тир, комуто ти даде половината от дрехата си.

Подарил му двеста златни сестерции, слуги и слугини, дрехи и сребро, както му повелявало сърцето, и го направил свой придворен до края на живота му.

А пък Хеленик, който му известил за преследванията на цар Антиох и не поискал нищо в замяна, сам го намерил, представил се и казал:

— Господарю, спомни си твоя слуга Хеленик!

Аполоний го хванал за ръката, вдигнал го от земята и го целунал. Направил го свой придворен и го наградил с много богатства. Минало време и жена му родила син, който заел неговото място в царството на дядо си Архистрат. А самият той живял с жена си седемдесет и четири години, царствувал в Антиохия, Тир и Кирена и живял спокойно и щастливо. Като изтекли толкова години, колкото казахме, двамата издъхнали в мир и щастлива старост.

Така свършва историята за Аполоний.

- [1] *Антиохия* — столица на Сирия, разположена на р. Оронт. — Б.пр. ↑
- [2] *Тир* — древната столица на Финикия, важен търговски център. — Б.пр. ↑
- [3] ... *бръснарите нямали работа...* — в древността имало обичай хората да не се бръснат и подстригват при траур. — Б.пр. ↑
- [4] *Тарс* — столица на Киликия. — Б.пр. ↑
- [5] *Еол* (мит.) — бог на ветровете. — Б.пр. ↑
- [6] *Нот* (мит.) — силният южен вятър, придружаван обикновено с град и порой. — Б.пр. ↑
- [7] *Австер* (мит.) — латинското съответствие на Нот. — Б.пр. ↑
- [8] ... *ръмжи разярено...* — в оригинала на това място има лакуна. Стихът е допълнен именно така, защото в някои кодекси се среща този вариант. — Б.пр. ↑
- [9] *Борей* (мит.) — северният вятър. — Б.пр. ↑
- [10] *Евър* (мит.) — югоизточният вятър. — Б.пр. ↑
- [11] *Нептун* (мит.) — бог на морето. — Б.пр. ↑
- [12] *Тритон* (мит.) — морско божество, син на Нептун, което управлява морската стихия, като тръби с раковината си. — Б.пр. ↑
- [13] *Гимназий* — място за гимнастически упражнения, постройка, обикновено извън града, състояща се от площадки за различна видове игри (бягане, борба, скачане, хвърляне на диск, бокс, игри с топка) и включваща баня, съблекални и други закрити помещения. — Б.пр. ↑
- [14] *Триклиний* — стая за угощение с квадратна маса, около която имало три ложета, с по три места всяко, на които възлягали гостите. — Б.пр. ↑
- [15] *Талант* (гр.) — гръцка мярка за тежест, равна на 26,2 кг. — Б.пр. ↑
- [16] *Фунт* — римска мярка за тежест, приблизително равна на 500 г. — Б.пр. ↑
- [17] *Луцина* — богиня, която помага на жените при раждане. — Б.пр. ↑
- [18] *Сестерция* — основна римска парична единица. — Б.пр. ↑
- [19] В античността погребенията били предшествувани от кремация на тялото. — Б.пр. ↑
- [20] *Митилена* — главният град на о. Лесбос. — Б.пр. ↑

[21] *Prìan* (мит.) — бог на градините, плодородието и раждането, син на Бакхус и Венера. Божеството е олицетворение на мъжкия полов член и съответно на плодородието при хората и животните. Затова е и божество на сводниците, проститутките и т.н. Култът му бил въведен най-напред в Лампсак, град на Хелеспонта. — Б.пр. ↑

[22] *Денарий* — римска сребърна монета, равна на 4 сестерции. — Б.пр. ↑

[23] В древността се пишело на папирус, който се правел от тръстика. — Б.пр. ↑

Издание:

Ксенофонт Ефески
Лонг
Неизвестен
Три антични романа

Старогръцка и латинска
Първо и второ издание

Превод от старогръцки и латински

„Народна култура“, София, 1987

Xenophon d’Ephèse
Les Ephesiaques
Texte établi par Georges Dalmeyda
© Paris, Les Belles Lettres 1926
Превела от старогръцки: Атина Василяду-Кънева

Longus
Pastorales (Daphnis et Chloé)
Texte établi par Georges Dalmeyda
© Paris, Les Belles Lettres 1934
Превел от старогръцки: Богдан Богданов

Historia Apollonii regis Tyr
Recensuit Alexander Riese
© Lipsiae, B. G. Teubner MDCCCLXXXIII
Превела от латински: Анна Шелудко

Ἐκ τῆς ἐλληνικῆς εἰς τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν μετέφρασαν
© Ἀθηνά Βασιλειάδου-Κάνεβα
© Βόγдан Βόγданωφ

E lingua latina in bulgaricam vertit
© Anna Cheludko

Тόν πρόλογον συνέγραφε
© Βόγдан Βόγданωφ
Ἐν Σαρδικῇ ἐ’τει 1987
Ἐκδόσεις Ναρόδνα κουλτούρα

Библиотечно оформление
© Николай Пекарев

Литературна група — ХЛ.
04-9536622311/5571-5-87

Редактор: Владимир Атанасов
Художник: Николай Пекарев
Художник-редактор: Стефан Десподов
Технически редактор: Ставри Захариев
Коректори: Лиляна Малякова, Ана Тодорова

Дадена за набор май 1987 г.
Подписана за печат юли 1987 г.
Излязла от печат септември 1987 г.
Формат 84×108/32
Печатни коли 13,50
Издателски коли 11,34
УИК 10,37

Цена 1,22 лв.

ДИ „Народна култура“, София
ДП „Димитър Найденов“ — Велико Търново

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.